

Eestikeelne väljaanne

Õigusaktid

53. aastakäik

28. august 2010

Sisukord

II Muud kui seadusandlikud aktid

RAHVUSVAHELISTE LEPINGUTEGA LOODUD ORGANITE VASTUVÕETUD ÕIGUSAKTID

- ★ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Euroopa Majanduskomisjoni (UN/ECE) eeskiri nr 55 – autorongide mehaaniliste haakeseadiste osade tunnustamist käsitlevate ühtsete sätete kohta .. 1

IV EÜ asutamislepingu, ELi lepingu ja Euratomi asutamislepingu kohaselt enne 1. detsembrist 2009 vastu võetud õigusaktid

2010/460/EÜ:

- ★ Komisjoni otsus, 19. november 2009, riigiabimeetmete C 38/A/04 (ex NN 58/04) ja C 36/B/06 (ex NN 38/06) kohta, mida Itaalia rakendas äriühingu Alcoa Trasformazioni suhtes (teatavaks tehtud numbri K(2009) 8112 all) ⁽¹⁾ 62

Hind: 4 EUR

⁽¹⁾ EMPs kohaldatav tekst

ET

Aktid, mille pealkiri on trükitud harilikus trükikirjas, käsitlevad põllumajandusküsimuste igapäevast korraldust ning nende kehtivusaeg on üldjuhul piiratud.

Kõigi ülejäänud aktide pealkirjad on trükitud poolpaksus kirjas ja nende ette on märgitud tärn.

II

(Muud kui seadusandlikud aktid)

RAHVUSVAHELISTE LEPINGUTEGA LOODUD ORGANITE VASTUVÕETUD ÕIGUSAKTID

Rahvusvahelise avaliku õiguse alusel on õiguslik toime ainult ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni originaaltekstidel. Käesoleva eeskirja staatust ja jõustumise kuupäeva tuleb kontrollida ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni staatust käsitleva dokumendi TRANS/WP.29/343/Rev.X uusimast versioonist, mis on kättesaadav aadressil <http://www.unece.org/trans/main/wp29/wp29wgs/wp29gen/wp29fdocsts.html>

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Euroopa Majanduskomisjoni (UN/ECE) eeskiri nr 55 – autorongide mehaaniliste haakeseadiste osade tunnustamist käsitlevate ühtsete sätete kohta

Sisaldab kogu kehtivat teksti kuni:

01-seeria muudatuste 1. täiendus – jõustumise kuupäev: 17. märts 2010

SISUKORD

EESKIRI

1. Reguleerimisala
2. Mõisted
3. Mehhaanilise haakeseadise või -osa tüübikinnituse taotlemine
4. Üldised nõuded mehaanilistele haakeseadistele või -osadele
5. Mehhaanilise haakeseadise või -osaga varustatud sõiduki tüübikinnituse taotlemine
6. Üldised nõuded mehaanilise haakeseadise või -osaga varustatud sõidukitele
7. Märgistused
8. Tüübikinnitus
9. Mehhaanilise haakeseadise või -osa või sõiduki muudatused ning tüübikinnituse laiendamine
10. Tootmismenetluse vastavus nõuetele
11. Karistused tootmise mittevastavuse korral
12. Tootmise lõplik peatamine
13. Üleminekusätted
14. Tüübikatsetuste läbiviimise eest vastutavate tehniliste teenistuste ning haldusasutuste nimed ja aadressid

LISAD

1. lisa — Teatis mehhaanilise haakeseadise või -osa tüübi tüübikinnituse andmise, tüübikinnituse laiendamise, tüübikinnituse andmisest keeldumise, tüübikinnituse tühistamise või tootmise lõpliku peatamise kohta vastavalt eeskirjale nr 55
2. lisa — Teatis sõidukitüübile seoses mehaanilise haakeseadise või -osa paigaldamisega tüübikinnituse andmise, tüübikinnituse laiendamise, tüübikinnituse andmisest keeldumise, tüübikinnituse tühistamise või tootmise lõpliku peatamise kohta vastavalt eeskirjale nr 55

3. lisa — Tüübikinnitusmärgi kujunduse näidis
4. lisa — Karakteristikute väärtuste märgistuste kujunduse näidised
5. lisa — Nõuded mehaanilistele haakeseadistele või -osadele
6. lisa — Mehaaniliste haakeseadiste või -osade katsetamine
7. lisa — Paigaldamine ja erinõuded

1. REGULEERIMISALA

- 1.1. Käesoleva eeskirjaga kehtestatakse nõuded, millele peavad vastama mehaanilised haakeseadised ja -osad selleks, et neid rahvusvaheliselt käsitletaks omavahel ühilduvatena.
- 1.2. Käesolevat eeskirja kohaldatakse haakeseadiste ja -osade suhtes, mis on ette nähtud:
  - 1.2.1. mootorsõidukitele ja nende haagistele, mis on ette nähtud autorongi moodustamiseks ⁽¹⁾
  - 1.2.2. mootorsõidukitele ja nende haagistele, mis on ette nähtud poolhaagisautorongide ⁽¹⁾ moodustamiseks, kui mootorsõidukile haagise poolt rakendatav vertikaalkoormus ei ületa 200 kN.
- 1.3. Käesolevat eeskirja kohaldatakse:
  - 1.3.1. punktis 2.3 määratletud standardseadiste ja -osade suhtes;
  - 1.3.2. punktis 2.4 määratletud mittestandardsete seadiste ja osade suhtes;
  - 1.3.3. punktis 2.5 määratletud muude mittestandardsete seadiste ja osade suhtes.

2. MÕISTED

Käesolevas eeskirjas kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 2.1. Mehaanilised haakeseadised ja -osad on kõik need sõiduki ja haagise raami, koormust kandvate keredetailide ja šassi elemendid, millega sõidukid on omavahel ühendatud, moodustamaks autorongi või poolhaagisautorongi. Siia kuuluvad ka kinnitatud või eemaldatavad osad haakeseadiste või -osade ühendamiseks või kasutamiseks.
- 2.2. Automaatse haakimise nõuded on täidetud, kui veduki tagurdamisest vastu haagist piisab haakeseadise täielikuks kinnitamiseks, selle automaatseks lukustumiseks ning märguandeks lukustusseadmete täielikust rakendamisest ilma igasuguse välise sekkumiseta.

Konksu tüüpi haakeseadise korral on automaatse haakimise nõuded täidetud, kui haakimiseadise lukustusseadme avamine ja sulgemine toimub ilma välise sekkumiseta, kui veorõngas konksuga ühendatakse.
- 2.3. Standardsed mehaanilised haakeseadised ja -osad vastavad käesolevas eeskirjas esitatud standardsetele mõõtmetele ja karakteristikutele. Need on oma klassi piires vahetatavad ega sõltu tootjast.
- 2.4. Mittestandardised mehaanilised haakeseadised ja -komponendid ei vasta igas mõttes käesolevas eeskirjas esitatud standardsetele mõõtmetele ja omadustele, kuid neid võib asjakohaste klasside piires ühendada standardsete haakeseadiste ja -komponentidega.
- 2.5. Muud mittestandardised haakeseadised ja komponendid ei vasta käesolevas eeskirjas esitatud standardsetele mõõtmetele ja omadustele ning neid ei ole võimalik ühendada standardsete haakeseadiste ja -komponentidega. Siia hulka kuuluvad näiteks seadised, mis ei vasta ühelegi klassidest A–L või T, loetletud punktis 2.6 sellistena, mis on ette nähtud erivedudeks või suurveoste vedamiseks ning olemasolevatele siseriiklikele standarditele vastavad muud seadised.

⁽¹⁾ Teeliikluse konventsiooni (Viin, 1968) artikli 1 punktide t ja u tähenduses.

- 2.6. Mehaanilised haakeseadised ja -osad on vastavalt tüübile liigitatud järgmiselt:
- 2.6.1. Klass A: Haakekuulid ja pukseerimiskonksud, mis koosnevad vedukile kinnitatud 50 mm läbimõõduga sfäärilisest seadmest ja kinnituskambritest haagise ühendamiseks haakepea abil – vt 5. lisa, punkt 1.
- 2.6.1.1. Klassid A50-1 kuni 50-5: Standardsed 50 mm läbimõõduga haakekuulid ääriktüüpi poltkinnitusega.
- 2.6.1.2. Klass A50-X: Mittestandardised 50 mm läbimõõduga haakekuulid ja pukseerimiskonksud.
- 2.6.2. Klass B: Haakepead, mis on kinnitatud haagise veotiislile ühendamiseks veduki 50 mm läbimõõduga haakekuuliga – vt 5. lisa, punkt 2.
- 2.6.2.1. Klass B50-X: Mittestandardised 50 mm läbimõõduga haakepead.
- 2.6.3. Klass C: Veotiisli haakeseadised, mis on varustatud 50 mm läbimõõduga veopoldi ning haaratsi ja automaatselt sulguva ja lukustuva veopoldiga ja mis ühendavad veduki haagisega veorõnga abil – vt 5. lisa, punkt 3.
- 2.6.3.1. Klassid C50-1 kuni 50-7: Standardsed 50 mm poldi läbimõõduga veotiisli haakeseadised.
- 2.6.3.2. Klass C50-X: Mittestandardised 50 mm poldi läbimõõduga veotiisli haakeseadised.
- 2.6.4. Klass D: Veorõngad, millel on 50 mm läbimõõduga poldile sobiv paralleelne ava ning mis on kinnitatud haagise veotiislile, ühendamaks seda veotiisli automaatsete haakeseadistega – vt 5. lisa, punkt 4.
- 2.6.4.1. Klass D50-A: Standardsed 50 mm poldi läbimõõduga veorõngad keeviskinnituse jaoks.
- 2.6.4.2. Klass D50-B: Standardsed 50 mm poldi läbimõõduga veorõngad keermestatud kinnituse jaoks.
- 2.6.4.3. Klassid D50-C ja 50-D Standardsed 50 mm poldi läbimõõduga veorõngad poltkinnituse jaoks.
- 2.6.4.4. Klass D50-X: Mittestandardised 50 mm poldi läbimõõduga veorõngad.
- 2.6.5. Klass E: Mittestandardised veotiislid, mis sisaldavad pealejooksumehhanisme ja muid samasuguseid seadmeid, mis on monteeritud veetava sõiduki esiosale või sõiduki šassiile ja mis on ettenähtud haagise ühendamiseks vedukiga veorõngaste, haakepeade ja samasuguste haakeseadiste abil – vt 5. lisa, punkt 5.
- Veotiislid võivad olla liigendveotiislid, mis liiguvad vabalt vertikaalsuunas ja ei kanna vertikaalkoormust või need võib ühendada liikumatult, nii et need kannavad vertikaalkoormust (jäigad veotiislid). Jäigad veotiislid võivad olla täiesti jäigad või olla paindlikult kinnitatud.
- Veotiislid võivad koosneda rohkem kui ühest osast, olla reguleeritavad või fikseeritud.
- Käesolevat eeskirja kohaldatakse veotiislite suhtes, mis moodustavad iseseisva terviku ning mis ei ole veetava sõiduki šassii lahutamatu osa.
- 2.6.6. Klass F: Mittestandardised veotalad, mis koosnevad kõigist osadest ja seadmetest, mis on asetatud veduki haakeseadiste, nagu haakekuulid või veotiisli haakeseadised, ning raami (nt raami tagumise risttala), koormust kandva kere või šassii vahele – vt 5. lisa, punkt 6.
- 2.6.7. Klass G: Sadulhaakeseadised on vedukile kinnitatud plaadi tüüpi haakeseadised, millel on automaatne haakelukusti ja mis ühendatakse 50 mm läbimõõduga sadulhaakeseadise veopoldiga, mis kinnitub poolhaagise külge – vt 5. lisa, punkt 7.

- 2.6.7.1. Klass G50: Standardsed 50 mm poldi läbimõõduga sadulhaakeseadised.
- 2.6.7.2. Klass G50-X: Mittestandardised 50 mm poldi läbimõõduga sadulhaakeseadised.
- 2.6.8. Klass H Sadulhaakeseadise 50 mm läbimõõduga veopoldid on seadised, mis kinnitatakse poolhaagisele, et ühendada seda veduki sadulhaakeseadisega – vt 5. lisa, punkt 8:
- 2.6.8.1. Klass H50-X: Mittestandardised 50 mm poldi läbimõõduga sadulhaakeseadise veopoldid.
- 2.6.9. Klass J: Mittestandardised kinnitusplaadid, mis sisaldavad kõiki osi ja seadmeid, mida kasutatakse sadulhaakeseadiste kinnitamiseks veduki raamile või šassiile. Kinnitusplaadid võivad olla horisontaalselt liikuvad, et moodustada libisev sadulhaagis – vt 5. lisa, punkt 9.
- 2.6.10. Klass K: Standardsed, konksu tüüpi haakeseadised, mis on ette nähtud kasutamiseks vastavate klassi L tüüpi toroidaalsete veorõngastega – vt 5. lisa, punkt 10.
- 2.6.11. Klass L: Standardsed toroidaalsed veorõngad kasutamiseks vastavate klassi K konksu tüüpi haakeseadistega – vt 5. lisa, punkt 4.
- 2.6.12. Klass S: Seadised ja osad, mis ei vasta ühelegi klassidest A–L või T ning mida kasutatakse näiteks suurveoste vedamisel või mis on ainuomased teatud kindlatele riikidele ja mida reguleerivad olemasolevad siseriiklikud standardid.
- 2.6.13. Klass T: Mittestandardised, mitteautomaatsed veotiisli tüüpi spetsiaalhaakeseadised, mida on võimalik eraldada üksnes tööriistade abil ning mida tavaliselt kasutatakse autohaagiste puhul. Neid tuleb tunnustada ühilduva paarina.
- 2.7. Roolimiskiilud on poolhaagisele kinnitatud seadmed või osad, mis koos sadulhaakeseadisega kontrollivad haagise aktiivset roolimist.
- 2.8. Kaugjuhtimissüsteemid on seadmed ja osad, mille abil saab haakeseadiseid ühendada sõiduki küljelt või juhikabiinist.
- 2.9. Kaugnäidikud on seadmed ja osad, mis näitavad kabiinis, et haakeseadis on kinnitunud ja lukustuseadmed on rakendunud.
- 2.10. Haakeseadise või -osa tüüp tähendab seadist või osa, mis ei erine järgmiste põhiliste näitajate poolest:
- 2.10.1. valmistaja või tarnija kaubanimi või kaubamärk;
- 2.10.2. punktis 2.6 määratletud haakeseadise klass;
- 2.10.3. väliskuju, põhimõõtmed või olulised konstruktsioonierinevused, sealhulgas erinevused kasutatud materjalide osas; ning
- 2.10.4. punktis 2.11 määratletud iseloomulikud väärtused D, D_c, S, V ja U.

- 2.11. Iseloomulikud väärtused D , D_c , S , V ja U on määratletud ja piiritletud järgmiselt:
- 2.11.1. Väärtused D ja D_c on määratletud veduki ja haagise vahel oleva horisontaalse jõu teoreetilise baasväärtusena ning seda kasutatakse dünaamilistel katsetel horisontaalse jõu baasväärtusena.

Mehaaniliste haakeseadiste ja -osade korral, mis ei ole ette nähtud rakendatava vertikaalkoormuse kandmiseks, kasutatakse järgmist valemit:

$$D = g \frac{T \times R}{T + R} \text{ KN}$$

Mehaaniliste, kesktelghaagistele ette nähtud haakeseadiste ja -osade korral, nagu on määratletud punktis 2.13, kasutatakse järgmist valemit:

$$D_c = g \frac{T \times C}{T + R} \text{ KN}$$

Klassi G sadulhaakeseadiste, klassi H sadulhaakeseadise veopoltide ja klassi J kinnitusplaatide korral, nagu on määratletud punktis 2.6, kasutatakse järgmist valemit:

$$D = g \frac{0,6 \times T \times R}{T + R - U} \text{ KN}$$

kus:

T on veduki täismass tonnides. Vajadusel sisaldab see kesktelghaagise poolt ülakantavat vertikaalkoormust.

R on poolhaagise või vertikaalsuunas vabalt liikuva veotiisliga haagise täismass tonnides ⁽¹⁾.

C on kesktelghaagise telje või telgede poolt maapinnale üle kantud mass tonnides, nagu on määratletud punktis 2.13, vedukiga ühendatult ja täismassini laaditult ⁽¹⁾. O1- ja O2-kategooria kesktelghaagiste korral ⁽²⁾ peab täismass vastama veduki tootja poolt esitatule.

g on raskuskiirendus (arvestuslikult $g = 9,81 \text{ m/s}^2$)

U on nagu määratletud punktis 2.11.2.

S on nagu määratletud punktis 2.11.3.

- 2.11.2. Väärtus U on sadulhaakeseadisele täismassiga poolhaagise poolt rakendatav vertikaalmass tonnides ⁽¹⁾.
- 2.11.3. Väärtus S on haakeseadisele staatilistes tingimustes punktis 2.13 määratletud täismassiga kesktelghaagise poolt rakenduv vertikaalmass kilogrammides ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Massid T ja R ning lubatud täismass võivad olla suuremad kui siseriiklike õigusaktidega sätestatud täismass.

⁽²⁾ Vt mõisteid eeskirjas nr 13, mis on lisatud 1958. aasta kokkuleppele, milles käsitletakse ratassõidukile ning sellele paigaldatavale ja/või sellele kasutatavale varustusele ja osadele ühtsete tehnonõuete kehtestamist ning nende nõuete alusel väljastatud tunnistuste vastastikust tunnustamist. Määratlus sisaldub ka ehitusmasinaid käsitleva konsolideeritud resolutsiooni (R. E. 3) VII lisas (dokument TRANS/ WP. 29/ 78/ Rev. 1/ Amend. 2).

- 2.11.4. Väärtus V on kesktelgahaagise pool, mille täismass on rohkem kui 3,5 t, haakeseadmele rakendatava vertikaalkoormuse amplituudi teoreetiline baasväärtus. Väärtust V kasutatakse dünaamilistel katsetel vertikaalkoormuse baasväärtusena.

$$V = \frac{a \times C \times X^2}{L^2} \text{ (vt märkus allpool)}$$

kus:

a on ekvivalentne vertikaalkiirendus haakeseadmel, mis sõltub veduki tagatelje vedrustussüsteemi tüübist.

Õhkvedrustuse korral (või võrdväärsete sumbumisomadustega vedrustussüsteemi korral)

$$a = 1,8 \text{ m/s}^2$$

Muud tüüpi vedrustuse korral:

$$a = 2,4 \text{ m/s}^2$$

X on haagise laadimisala pikkus meetrites (vt joonis 1)

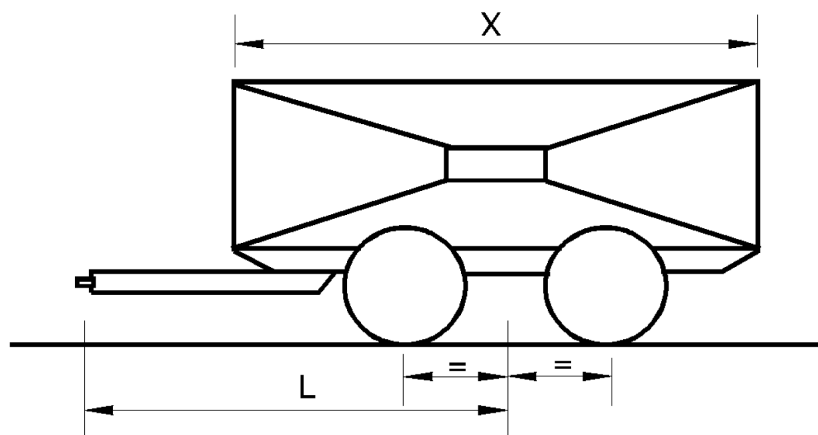
L on kaugus veorõnga keskmele telgede keskmene meetrites (vt joonis 1)

Märkus: (kui see on väiksem kui 1,0, tuleb kasutada väärtust 1,0)

$$\frac{X^2}{L^2} \geq 1,0$$

Joonis 1

Kesktelgahaagise mõõtmed

- 2.12. Käesoleva eeskirja 6. lisas kasutatavad tähised ja mõisted.

A_v = juhttelje suurim lubatud teljekoormus tonnides.

C = kesktelgahaagise mass tonnides – vt käesoleva eeskirja punkt 2.11.1.

D = väärtus D (kN) – vt käesoleva eeskirja punkt 2.11.1.

D_c = väärtus D_c (kN) kesktelgahaagiste puhul – vt käesoleva eeskirja punkt 2.11.1.

R = veetava sõiduki mass tonnides – vt käesoleva eeskirja punkt 2.11.1.

T = veduki mass tonnides – vt käesoleva eeskirja punkt 2.11.1.

F_a = staatiline tõstejõud (kN).

F_h = katsejõu sõiduki pikiteljesuunaline horisontaalne komponent (kN).

F_s = katsejõu vertikaalne komponent (kN).

S = staatiline vertikaalmass (kg).

U = adulhaakeseadisele mõjuv vertikaalmass tonnides.

V = väärtus V (kN) – vt käesoleva eeskirja punkt 2.11.4.

a = kesktelghaagise haakepunktile mõjuva vertikaalkiirenduse ekvivalent veduki tagatelje(telgede) vedrustuse tüübist sõltuvalt – vt käesoleva eeskirja punkt 2.11.4.

e = pikisuunaline kaugus eemaldatava haakekuuli haakepunkti ja kinnituskohdade vertikaaltasandi vahel (mm) (vt joonised 20c–20f).

f = vertikaalne kaugus eemaldatava haakekuuli haakepunkti ja kinnituskohdade horisontaaltasandi vahel (mm) (vt joonised 20c–20f).

g = raskusjõust tingitud kiirendus, arvutuslikult $9,81 \text{ m/s}^2$.

L = teoreetiline veotiisli pikkus veorõnga keskme ja telgede keskme vahel, meetrites.

X = kesktelghaagise laadimisala pikkus meetrites.

Märkused:

O = maksimaalne katsejõud

U = minimaalne katsejõud

a = staatiline jõud

h = horisontaalne jõud

p = pulseeriv jõud

res = resultantjõud

s = vertikaalne jõud

w = vahelduvjõud

- 2.13. *Kesktelghaagis* – haagis, mille veotiisel ei ole vertikaalselt liigutatav haagisest sõltumatult ning mille telje/teljed paikneb/paiknevad ühtlaselt koormatud olukorras haagise raskuskeskme lähedal. Vedukile rakendatav vertikaalkoormus ei või ületada 10 % haagise täismassist või 1 000 kg, olenevalt sellest, kumb on väiksem.

Kesktelghaagise täismass on maksimaalselt koormatud ja vedukiga haagitud kesktelghaagise telje/telgede poolt maapinnale ülekantav kogumass ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Maksimaalne koormus võib olla suurem kui siseriiklike õigusaktidega sätestatud maksimaalne koormus.

- 2.14. *Kindel mehaaniline kinnitus* – seadme ja selle osade konstruktsioon ja geomeetria on sellised, et seade ei avane ega eraldu mis tahes jõudude või jõuelementide toimetel, mis sellele tavalise kasutuse või katsetuste ajal rakenduvad.
- 2.15. *Sõidukitüüp* – sõidukid, mis ei erine oluliselt selliste peamiste omaduste poolest nagu piirkondade, kuhu mehaaniline haakeseadis või -osa kinnitatakse, konstruktsioon, mõõtmed, kuju ja materjal. See kehtib nii veduki kui haagise suhtes.
3. MEHHAANILISE HAAKESEADISE VÕI -OSA TÜÜBIKINNITUSE TAOTLEMINE
- 3.1. Taotluse tüübi kinnituseks esitab kaubanime või kaubamärgi valdaja, või tema nõuetekohaselt volitatud esindaja.
- 3.2. Igat tüüpi mehaanilise haakeseadise või -osa kohta tuleb taotlusele lisada järgmine teave, näiteks vormis, mis on antud 1. lisas:
- 3.2.1. üksikasjad kõikide tootja või tarnija kaubanimede või kaubamärkide kohta, mida haakeseadise või -osa suhtes kohaldatakse;
- 3.2.2. kolm komplekti jooniseid, mis on piisavalt detailsed seadise või osa määratlemiseks ning mis esitab üksikasjalikult seadme kinnitamise sõidukile; joonised peavad näitama tüübi kinnitusnumbri ja muu punktis 7 sätestatud märgistuse jaoks ette nähtud asendit ja vahemaad;
- 3.2.3. väärtuste D, D_c, S, V ja U selgitused vastavalt vajadusele ning nagu on määratletud punktis 2.11.
- Klassi A pukseerimiskonksude puhul veduki ja haagise täismass ning suurim lubatud haakekuulile rakendatav vertikaalkoormus vastavalt veduki tootja soovitusele;
- 3.2.3.1. Iseloomulikud väärtused peavad olema vähemalt võrdsed nendega, mida kohaldatakse veduki, haagise ja kombineeritud täismassile.
- 3.2.4. seadise või komponendi üksikasjalik tehniline kirjeldus, mis eelkõige sisaldab infot tüübi ja kasutatud materjalide kohta;
- 3.2.5. piirangud sõidukite suhtes, millele haakeseadise võib kinnitada – vt 1. lisa, punkt 12, ning 5. lisa, punkt 3.4;
- 3.2.6. üks näidis pluss tüübi kinnituseasutuse või tehnilise teenistuse nõudmisel täiendavad näidised;
- 3.2.7. kõik näidised peavad olema täielikult valmis ning pinnatöötlus peale kantud. Kui lõplikuks pinnatöötluseks kasutatakse värvimist või epoksüpulberkatet, tuleks lõplik töötlus siiski ära jätta;
- 3.2.8. juhul kui mehaaniline haakeseadis või -osa on konstrueeritud kindlale sõidukitüübile, peab haakeseadise või -osa tootja esitama ka sõiduki tootja poolt esitatud paigaldusandmed. Tüübi kinnituseasutus või tehniline teenistus võib nõuda, et tüübi kinnituseks esitataks ka kõnesolevat tüüpi esindav sõiduk.
4. ÜLDISED NÕUDED MEHHAANILISTELE HAAKESEADISTELE VÕI -OSADELE
- 4.1. Kõik näidised peavad vastama 5. ja 6. lisas sätestatud mõõtude ja tugevusega seotud spetsifikatsioonidele. Vastavalt 6. lisas kirjeldatud katsetele ei tohi neil olla mõrasid ega püsivaid moonutusi, mis kahjustaksid seadise või osa rahuldavat funktsioneerimist.

- 4.2. Mehaanilise haakeseadise või -osa kõik osad, mille purunemine võiks põhjustada sõiduki ja haagise eraldumise, peavad olema valmistatud terasest. Muid materjale võib kasutada siis, kui tootja suudab käesolevat eeskirja kohaldava lepinguosalise tüübikinnitusasutusele või tehnilisele teenistusele rahuldaval viisil tõestada, et need on terasega samaväärsed.
- 4.3. Mehaanilised haakeseadised ja osad peavad olema kasutamisel ohutud ning ühel inimesel peab tööriistu kasutamata olema võimalik sõidukeid ohutult haakida ja lahti haakida. Haagiste haakimise korral, mille täismass ületab 3,5 tonni, tohib haakimiseks kasutada ainult automaatseid haakeseadiseid, mis võimaldavad täisautomaatset haakimist, välja arvatud klassi T haakeseadised.
- 4.4. Mehaanilised haakeseadised või -osad tuleb konstrueerida ja valmistada nii, et tavalisel kasutamisel ja õige hoolduse juures ning kuluvate osade väljavahetamisega töötavad need rahuldavalt edasi ja säilitavad käesoleva eeskirjaga ettenähtud omadused.
- 4.5. Kõik mehaanilised haakeseadised või -osad peavad olema konstrueeritud kindla mehaanilise kinnituse jaoks ja kui 5. lisa ei ole esitatud lisatingimusi, siis peab kinnitus haagitud asendis olema fikseeritav vähemalt ühekordse täiendava kindla mehaanilise lukustiga. Seadise terviklikkuse tagamiseks võib alternatiivina kasutada kaht või enam eraldi lukustussüsteemi, aga iga süsteem tuleb konstrueerida kindla mehaanilise kinnituse jaoks ja neid tuleb eraldi katsetada kõikide 6. lisa esitatud nõuete suhtes. Kindel mehaaniline kinnitus peab vastama punkti 2.14 määratlusele.

Vedrujõudu võib kasutada üksnes seadise sulgemiseks ning vältimaks seadise osade vibratsiooni poolt põhjustatud liikumist asenditesse, millistes see võib avaneda või eralduda.

Üksiku vedru purunemine või puudumine ei tohi teha võimalikuks kogu seadise avanemist või eraldumist.

- 4.6. Igale haakeseadisele või -osale peavad olema lisatud paigaldus- ja kasutusjuhendid, mis annavad igale kompetentsele isikule piisavalt informatsiooni selle veatu sõidukile paigaldamise ja õige kasutamise kohta – vt ka 7. lisa. Juhendid peavad olema vähemalt selle riigi keeles, kus seadmeid müügi pakutakse. Kui haakeseadised on originaalvarustuse paigaldamiseks toimetatud sõiduki või kere tootjate juurde, võib paigaldamisjuhendid täitmata jätta, kuid sõiduki või selle kere tootja vastutab selle eest, et sõiduki kasutaja oleks varustatud vajaliku informatsiooniga haakeseadise või -osa õige kasutamise kohta.
- 4.7. Klassi A või vajadusel klassi S seadiste ja osade korral, mis on ette nähtud kasutamiseks haagistega, mille täismass ei ületa 3,5 tonni, ning mille on tootnud tootjad, kellel puudub igasugune side sõiduki tootjaga ning kui seadised ja osad on ette nähtud kasutamiseks järelturul, peab tüübikinnitusasutus või tehniline teenistus vastavalt 7. lisa 1. punktile kõikidel juhtudel kontrollima haakeseadise kõrgust ja teisi paigalduse üksikasju.
- 4.8. Suurveoste vedamiseks ette nähtud ning muude klasside S ja T mittestandardsete haakeseadiste ja komponentide puhul tuleb kasutada asjakohaseid nõudeid 5., 6., ja 7. lisa lähima standardse või mittestandardse seadise või osa suhtes.

5. MEHAANILISE HAAKESADISE VÕI -OSAGA VARUSTATUD SÕIDUKI TÜÜBIKINNITUSE TAOTLEMINE

- 5.1. Kui sõiduki tootja taotleb mehaanilise haakeseadise või -osaga varustatud sõiduki tüübikinnitust või lubab sõiduki kasutamist mis tahes tüüpi haagise vedamiseks, siis peab mehaanilise haakeseadise või -osa võimaliku tüübikinnituse heauskse taotleja või ka lepinguosalise tüübikinnitusasutuse või tehnilise teenistuse soovi korral sõiduki tootja sellise päringu esitajale või asutusele või tehnilisele teenistusele tegema hõlpsasti kättesaadavaks punktis 5.3 sätestatud informatsiooni, võimaldamaks haakeseadise või -osa tootjal vastava sõiduki jaoks nõuetekohaselt konstrueerida ja valmistada mehaaniline haakeseadis või -osa. Mehaanilise haakeseadise või -osa võimaliku tüübikinnituse heauskse taotleja soovi korral tuleb igasugune punktis 5.3 sätestatud, tüübikinnitusasutuse kättes olev informatsioon avaldada kõnealusele taotlejale.

- 5.2. Taotluse sõidukitüübi kinnituseks mehaanilise haakeseadise või kinnituse paigaldamise suhtes peab esitama sõiduki tootja või tema nõuetekohaselt volitatud esindaja.
- 5.3. Sellele peab olema lisatud informatsioon, mis võimaldab tüübikinnitusasutusel täita 2. lisa esitatud teatise vormi.
- 5.3.1. sõidukitüübi ja mehaanilise haakeseadise või -osa üksikasjalik kirjeldus, ning tüübikinnitusasutuse või tehnilise teenistuse nõudmisel seadise või osa tüübikinnituse tunnistus;
- 5.3.2. Informatsioon peab samuti sisaldama vedukite ja veetavate sõidukite täismassid, veduki täismassi jagunemise telgede vahel, suurimad lubatud teljekoormused, veduki tagaosale rakenduva suurima lubatud vertikaalkoormuse ning seadise või osa kinnituskohtade ning täiendavate tugevdusplaatide, lisakonksude ja muude mehaanilise haakeseadise või -osa ohutuks vedukile kinnitamiseks vajalike seadmete üksikasjad ja/või joonised;
- 5.3.2.1. koormus, mille juures tuleb mõõta M1-kategooria sõidukite haakekuuli kõrgust – vt 7. lisa 1. liite punkt 2.
- 5.3.3. kolm komplekti jooniseid, mis on piisavalt üksikasjalikud seadise või osa eristamiseks ning mis määratlevad selle sõidukile kinnitamise viisi; joonised peavad näitama tüübikinnitusnumbri ja muu punktis 7 sätestatud märgistuse jaoks ette nähtud asendit ja vahemaad;
- 5.3.4. seadise või osa üksikasjalik tehniline kirjeldus, mis eelkõige sisaldab infot tüübi ja kasutatud materjalide kohta;
- 5.3.5. väärtuste D , D_c , S , V ja U selgitused vastavalt vajadusele ning nagu on määratletud punktis 2.11;
- 5.3.5.1. Iseloomulikud väärtused peavad olema vähemalt võrdsed nendega, mida kohaldatakse veduki, haagise ja kombineeritud täismassile.
- 5.3.6. kinnitatavat tüüpi esindav sõiduk, millele on kinnitatud mehaaniline haakeseadis, esitatakse tüübikinnitusasutusele või tehnilise teenistusele, kes võivad nõuda ka täiendavaid seadise või osa näidiseid;
- 5.3.7. sõidukit, millel ei ole kõiki tüübile vastavaid osi, võib tunnustada eeldusel, et taotleja suudab tüübikinnitusasutusele või tehnilisele teenistusele rahuldaval viisil näidata, et käesoleva eeskirja nõuete osas ei avalda kõnealuste osade puudumine mitte mingisugust mõju ülevaatuse tulemustele.
6. ÜLDISED NÕUDED MEHAANILISE HAAKESEADISE VÕI -OSAGA VARUSTATUD SÕIDUKITELE
- 6.1. Sõidukile kinnitatud mehaaniline haakeseadis või -osa peab olema kinnitatud vastavalt käesoleva eeskirja punktidele 3 ja 4 ning 5. ja 6. lisale.
- 6.2. Mehaanilise haakeseadise või -osa paigaldamine peab vastama käesoleva eeskirja 7. lisa nõuetele.

- 6.3. Haakeseadise või -osa kasutamiseks peavad need olema varustatud kasutusjuhenditega, mis peavad sisaldama erijuhiseid kasutuseks, mis erineb kõnealust tüüpi haakeseadise või -osa tavapärasest kasutusest, ning juhiseid haakimiseks ja lahtihaakimiseks erinevates töötingimustes, näiteks erinevate nurkade all veduki ja veetava sõiduki vahel. Igale sõidukile peab olema lisatud kasutusjuhend, mis peab olema vähemalt selle riigi keeles, kus sõidukit müügiks pakutakse.

7. MÄRGISTUSED

- 7.1. Kinnitamiseks esitatavad mehaaniliste haakeseadiste ja -osade tüübid peavad kandma tootja, tarnija või taotleja kaubanime või kaubamärki.
- 7.2. Punktis 8.5 viidatud ja 3. lisas näidatud tüübikinnitusmärgi paigaldamiseks peab olema piisavalt vaba ruumi. See ruum peab olema näidatud punktis 3.2.2 viidatud joonistel.
- 7.3. Punktides 7.2 ja 8.5 viidatud tüübikinnitusmärgiga külgnevalt peab mehaaniline haakeseadis või -osa olema märgistatud punktis 2.6 määratletud haakeseadise klassi suhtes, ning asjakohaste iseloomulike väärtuste suhtes, nagu määratletud punktis 2.11 ning näidatud 4. lisas. Nende märgistuste asukoht on näidatud punkti 3.2.2 joonistel.

Iseloomulike väärtuste suhtes ei ole vaja märgistada juhtudel, mil need väärtused on määratletud käesolevas eeskirjas esitatud klassifikatsioonis, näiteks klassid A50-1–A50-5.

- 7.4. Kui mehaaniline haakeseadis või -osa on kinnitatud alternatiivsete iseloomulike väärtuste osas ühe ja sellesama haakeseadiste klassi piires, märgitakse seadisele või osale maksimaalselt kaks alternatiivset väärtust.
- 7.5. Kui mehaanilise haakeseadise või -osa kasutamine on mingil moel piiratud, näiteks kui seda ei tohi kasutada roolimiskiiludega, peab kõnealune piirang olema märgitud seadisele või osale.
- 7.6. Kõik märgistused peavad olema püsivad ja selgelt loetavad, kui seadis või osa on sõidukile paigaldatud.

8. TÜÜBIKINNITUS

- 8.1. Kui mehaanilise haakeseadise või -osa tüüpi näidis(ed) vastab/vastavad käesoleva eeskirja nõuetele, antakse tüübikinnitus vastavalt punkti 10 nõuete rahuldavale täitmisele.
- 8.2. Igale kinnitatud tüübile antakse tüübikinnitusnumber. Selle kaks esimest numbrit näitavad kinnituse andmise ajaks käesolevasse eeskirja viimati tehtud peamisi tehnilisi muudatusi hõlmavat muudatuste seeriat. Üks ja seesama lepinguosaline ei või anda sama numbrit ühelegi teisele käesolevas eeskirjas osutatud seadise või osa tüübile.
- 8.3. Otsusest tüübikinnituse kohta või tüübikinnituse laiendamise, tüübikinnituse andmisest keeldumise või tüübikinnituse tühistamise, või tootmise lõpliku peatamise kohta käesoleva eeskirja kohaselt kinnitatud mehaanilise haakeseadise või -osa tüübi suhtes, teatatakse 1958. aasta kokkuleppe osalistele käesolevat eeskirja kohaldades vormis, mis vastab käesoleva eeskirja 1. või 2. lisa näidisele.
- 8.4. Lisaks punktis 7.1 sätestatud märgile tuleb igale käesoleva eeskirja kohaselt kinnitatud mehaanilisele haakeseadisele või -osale punktis 7.2 viidatud pinnale kinnitada tüübikinnitusmärk, nagu on kirjeldatud punktis 8.5.
- 8.5. Tüübikinnitusmärk peab olema rahvusvaheline märk, mis koosneb:

- 8.5.1. ringiga, ümbritsetud E-tähest, millele järgneb riigi tunnusnumber, kes tüübikinnituse andis ⁽¹⁾;
- 8.5.2. punktis 8.2 sätestatud tüübikinnitusnumbrist;
- 8.5.3. tüübikinnitusmärk ja -number peavad olema paigutatud vastavalt 3. lisas esitatud näidisele.
9. MEHAANILISE HAAKESEADISE VÕI -OSA VÕI SÕIDUKI MUUDATUSED NING TÜÜBIKINNITUSE LAIENDAMINE
- 9.1. Igast mehaanilise haakeseadise või -osa, või sõiduki tüüpi puudutavast muudatusest, nagu määratletud punktis 2.10, tuleb teavitada tüübikinnitusasutust või tehnilist teenistust, mis tüübikinnituse andis. Seejärel võib tüübikinnitusasutus või tehniline teenistus kas:
- 9.1.1. leida, et tõenäoliselt ei kahjusta tehtud muudatused märgatavalt nõuetele vastavust ja et igal juhul vastab seadis, osa või sõiduk endiselt nõuetele; või
- 9.1.2. nõuda täiendavat uurimist.
- 9.2. Tüübikinnituse kinnitamisest või sellest keeldumisest, näidates ära muudatused, teatatakse punktis 8.3 kindlaks määratud korra kohaselt kokkuleppeosalistele, kes kohaldavad käesolevat eeskirja.
- 9.3. Tüübikinnituse laienduse väljastanud tüübikinnitusasutus või tehniline teenistus peab sellisele laiendusele andma seerianumbri ning teavitama sellest teisi käesolevat eeskirja kohaldavaid kokkuleppeosalisi vastavalt punktis 8.3 sätestatud korrale.
10. TOOTMISEMENETLUSE VASTAVUS NÕUETELE
- Tootmismenetluste vastavus on kooskõlas kokkuleppe 2. lisas sätestatud korraga (E/ECE/324-E/ECE/TRANS/505/Rev.2) arvestades järgmisi nõudeid:
- 10.1. Tüübikinnituse omanik peab tagama, et tootmismenetluse vastavuse kontrollide tulemused dokumenteeritakse ning et lisatud dokumendid jäävad kättesaadavaks ajavahemiku jooksul, mis on kindlaks määratud kokkuleppes tüübikinnitusasutuse või tehnilise teenistusega. See ajavahemik ei tohi ületada kümnet aastat toodangu lõpliku peatamise hetkest alates.
- 10.2. Tüübikinnituse andnud tüübikinnitusasutus või tehniline teenistus võib igal ajal kontrollida igas tootmisüksuses rakendatavaid vastavuskontrollimeetmeid. Selliste kontrollide normaalne sagedus peab olema üks kord kahe aasta jooksul.
11. KARISTUSED TOOTMISE MITTEVASTAVUSE KORRAL
- 11.1. Mehaanilisele haakeseadisele või -osale vastavalt käesolevale eeskirjale antud tüübikinnituse võib tühistada, kui nõudeid ei täideta või kui tüübikinnitusmärki kandev seadis või osa ei vasta kinnitatud tüübile.

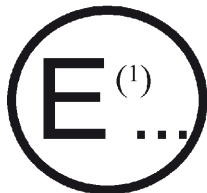
⁽¹⁾ 1 Saksamaa, 2 Prantsusmaa, 3 Itaalia, 4 Madalmaad, 5 Rootsi, 6 Belgia, 7 Ungari, 8 Tšehhi Vabariik, 9 Hispaania, 10 Serbia, 11 Ühendkuningriik, 12 Austria, 13 Luksemburg, 14 Šveits, 15 (vaba), 16 Norra, 17 Soome, 18 Taani, 19 Rumeenia, 20 Poola, 21 Portugal, 22 Vene Föderatsioon, 23 Kreeka, 24 Iirimaa, 25 Horvaatia, 26 Sloveenia, 27 Slovakkia, 28 Valgevene, 29 Eesti, 30 (vaba), 31 Bosnia ja Hertsegoviina, 32 Läti, 33 (vaba), 34 Bulgaaria, 35-36 (vaba), 37 Türgi, 38-39 (vaba), 40 Endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia, 41 (vaba), 42 Euroopa Ühendus (vastavalt ECE sümbolit kasutavate liikmesriikide poolt antud tüübikinnitused), 43 Jaapan, 44 (vaba), 45 Austraalia ning 46 Ukraina. Järgnevad numbrid omistatakse teistele riikidele kronoloogilises järjestuses, millises nad ratifitseerivad kokkuleppe, milles käsitletakse ratassõidukitele ning neile paigaldatavatele ja/või neil kasutatavatele seadmetele ja osadele ühtsete tehnonõuete kehtestamist ning nende nõuete alusel väljastatud tunnistuste vastastikuse tunnustamise tingimusi, või ühinevad sellega, ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretär teavitab selliselt omistatud numbrist kokkuleppeosalisi.

- 11.2. Kui käesolevat eeskirja kohaldav kokkuleppeosaline tühistab varem antud tüübikinnituse, peab ta sellest viivitamata teatama teistele käesolevat eeskirja kohaldavatele kokkuleppeosalistele teatisega, mis vastab käesoleva eeskirja 1. või 2. lisa näidisele.
12. TOOTMISE LÕPLIK PEATAMINE
- Kui tüübikinnituse omanik täielikult lõpetab käesoleva eeskirja kohaselt kinnitatud mehaanilise haakeseadise või -osa tüübi tootmise, peab ta sellest teavitama tüübikinnituse andnud tüübikinnitusasutust või tehnilist teenistust. Sellise teabe saamisel teavitab tüübikinnitusasutus või tehniline teenistus sellest teisi käesolevat eeskirja kohaldavaid 1958. aasta kokkuleppe osalisi teatisega, mis vastab käesoleva eeskirja 1. või 2. lisa näidisele.
13. ÜLEMINEKUSÄTTED
- Kuni Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretärile ei ole teatatud teisiti, deklareerivad käesolevat eeskirja kohaldavad Euroopa Ühenduse liikmed (01-seeria muudatuste vastuvõtmise ajal Itaalia, Madalmaad, Belgia, Ühendkuningriik, Luksemburg, Soome ja Kreeka), et mehaaniliste haakeseadiste ja -osade suhtes on nad seotud kokkuleppe, millele käesolev eeskiri on lisatud, kohustus- tega selliste seadiste ja osade suhtes, mis on ette nähtud kinnitamiseks M1-kategooriasse mitte- kuuluvatele sõidukitele.
14. TÜÜBIKATSETUSTE LÄBIVIIMISE EEST VASTUTAVATE TEHNILISTE TEENISTUSTE NING HALDUSASUTUSTE NIMED JA AADRESSID
- 14.1. Käesolevat eeskirja kohaldavad 1958. aasta kokkuleppe osalised peavad teatama Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni sekretariaadile tüübikatsetuste läbiviimise eest vastutavate tehniliste teenistuste ning nende haldusasutuste nimed ja aadressid, kes annavad kinnitusi ning kellele tuleb saata teistes riikides väljastatud tõendid tüübi kinnitamise või kinnitamisest keeldumise või kinnituse tühistamise või tootmise lõpliku peatamise kohta.
-

1. LISA

TEATIS

(suurim formaat: A4 (210 × 297 mm))

Välja andnud asutuse nimetus:

.....

.....

.....

mehaanilise haakeseadise või osa tüübi ⁽²⁾: TÕÜBIKINNITUSE ANDMISE
 TÕÜBIKINNITUSE LAIENDAMISE
 TÕÜBIKINNITUSE ANDMISEST KEELDUMISE
 TÕÜBIKINNITUSE TÜHISTAMISE
 TOOTMISE LÕPLIKU PEATAMISE

kohta vastavalt eeskirjale nr 55

Tüübikinnituse nr ..... Laienduse nr .....

1. Seadise või osa kaubanimi või -märk: .....

2. Seadise või osa tüübile tootja poolt antud nimi: .....

3. Tootja nimi ja aadress: .....

4. Vajaduse korral tootja esindaja nimi ja aadress: .....

5. Seadisele või osale kinnitatud alternatiivsete tarnijate nimed või kaubamärgid: .....

6. Äriühingu või organi nimi ja aadress, mis on vastutav tootmise nõuetele vastavuse eest: .....

7. Kinnitamiseks esitatud (kuupäev): .....

8. Tüübikatssetuste läbiviimise eest vastutav tehniline teenistus: .....

9. Lühikirjeldus: .....

9.1. Seadise või osa tüüp või klass: .....

9.2. Iseloomulikud väärtused: .....

9.2.1. Esmased väärtused:

D ..... kN D_c ..... kN S ..... kg

U ..... tonni V ..... kN

Alternatiivsed väärtused:

D ..... kN D_c ..... kN S ..... kg

U ..... tonni V ..... kN

9.3. Klassi A mehaaniliste haakeseadiste ja osade korral, kaasa arvatud pukseerimiskonksud:

Sõidukitootja poolt antud sõiduki suurim lubatud mass: ..... kg

Sõiduki suurima lubatud massi jaotumine telgede vahel:

Sõidukitootja poolt antud veetava haagise suurim lubatud mass: ..... kg

Sõidukitootja poolt antud haakekuulile rakenduv suurim lubatud staatiline mass: ..... kg

Sõidukorras sõiduki suurim mass, mis hõlmab keret, jahutusvedelikku, õlisid, kütust, tööriistu ja varuratast (kui see on olemas), juht välja arvatud: ..... kg

Koormus, mille juures tuleb mõõta M1-kategooria sõidukitele kinnitatud mehaanilise haakeseadise haakekuuli kõrgus – vt 7. lisa 1. liite punkt 2: .....

10. Haakeseadise või -osa tüübi sõidukile paigaldamise juhised ning sõiduki tootja poolt antud kinnituspunktide fotod või joonised: .....
11. Informatsioon mis tahes eriotstarbeliste tugevduskonksude või -plaatide või vahedetailide paigaldamiseks, mis on vajalikud haakeseadise või -osa kinnitamiseks: .....
12. Lisainformatsioon juhul, kui haakeseadise või -osa kasutamine on piiratud kindlat tüüpi sõidukitega – vt 5. lisa, punkt 3.4 .....
13. Klassi K konksu tüüpi haakeseadiste korral, üksikasjad veorõngaste kohta, mis sobivad kõnealuse konksutüübiga.
14. Katsearuande kuupäev: .....
15. Katsearuande number: .....
16. Tüübikinnitusmärgi asukoht: .....
17. Tüübikinnituse laiendamise põhjus(ed): .....
18. Tüübikinnitus on antud/tüübikinnitust on laiendatud / tüübikinnituse andmisest on keeldutud / tüübikinnitus on tühistatud ⁽²⁾: .....
19. Koht: .....
20. Kuupäev: .....
21. Allkiri: .....
22. Käesolevale teatisele on lisatud dokumentide nimekiri, mis asuvad käesoleva kinnituse andnud asutuse juures, kust neid on taotluse korral võimalik saada.

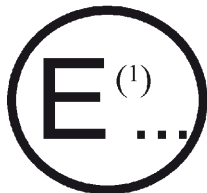
⁽¹⁾ Tüübikinnituse andnud, seda laiendanud, selle andmisest keeldunud või selle tühistanud riigi tunnusnumber (vt käesoleva eeskirja sätteid tüübikinnituse kohta).

⁽²⁾ Mittevajalik maha tõmmata.

2. LISA

TEATIS

(suurim formaat: A4 (210 × 297 mm))

Välja andnud asutuse nimetus:

.....

.....

.....

sõidukitüübile seoses mehaanilise haakeseadise
või -osa paigaldamisega ⁽²⁾:

TÜÜBIKINNITUSE ANDMISE
TÜÜBIKINNITUSE LAIENDAMISE
TÜÜBIKINNITUSE ANDMISEST KEELDUMISE
TÜÜBIKINNITUSE TÜHISTAMISE
TOOTMISE LÕPLIKU PEATAMISE

vastavalt eeskirjale nr 55.

Tüübikinnituse nr ..... Laienduse nr .....

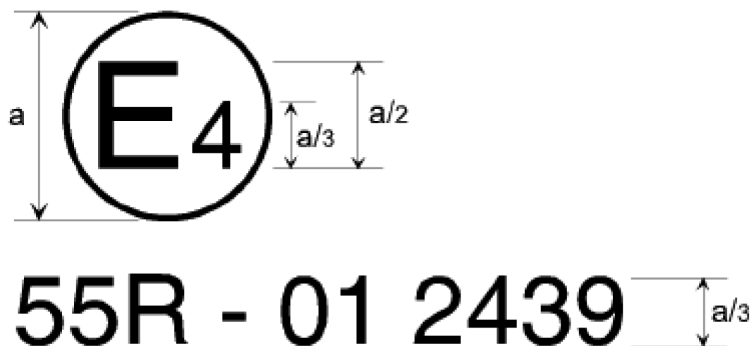
1. Sõiduki kaubanimi või -märk:
2. Sõiduki tüüp:
3. Tootja nimi ja aadress:
4. Vajaduse korral tootja esindaja nimi ja aadress:
5. Sõiduki kategooria, näiteks M1, N1:
6. Sõiduki suurim lubatud mass: ..... kg
Sõiduki suurima lubatud massi jaotumine telgede vahel:
Veetava haagise suurim lubatud mass: ..... kg
Haakekuulile rakenduv suurim lubatud staatiline mass: ..... kg
Sõidukorras sõiduki suurim mass, mis hõlmab keret, jahutusvedelikku, õlisid, kütust, tööriistu ja varuratast (kui see on olemas), juht välja arvatud: ..... kg
7. D ..... kN D_c ..... kN S ..... kg
U ..... tonni V ..... kN
8. Haakeseadise või -komponendi tüübi sõidukile kinnitamise juhised ning kinnituspunktide fotod või joonised:
9. Informatsioon mis tahes eriotstarbeliste tugevduskonksude või -plaatide või vahedetailide paigaldamiseks, mis on vajalikud haakeseadise või -osa kinnitamiseks:
10. Mehaanilise haakeseadise või -osa kaubanimi või -märk ning tüübikinnituse number:
11. Mehaanilise haakeseadise või -osa klass:
12. Kinnitamiseks esitatud (kuupäev):
13. Tüübikatssetuste läbiviimise eest vastutav tehniline teenistus:
14. Katsearuande kuupäev:
15. Katsearuande number:
16. Tüübikinnitusemärgi asukoht:
17. Tüübikinnituse laiendamise põhjus(ed):
18. Tüübikinnitus on antud / tüübikinnitust on laiendatud / tüübikinnituse andmisest on keeldutud / tüübikinnitus on tühistatud ⁽²⁾:
19. Koht:
20. Kuupäev:
21. Allkiri:
22. Käesolevale teatisele on lisatud dokumentide nimekiri, mis asuvad käesoleva kinnituse andnud asutuse juures, kust neid on taotluse korral võimalik saada.

⁽¹⁾ Tüübikinnituse andnud, seda laiendanud, selle andmisest keeldunud või selle tühistanud riigi tunnusnumber (vt käesoleva eeskirja sätteid tüübikinnituse kohta).

⁽²⁾ Mittevajalik maha tõmmata.

3. LISA

TÜÜBIKINNITUSMÄRGI KUJUNDUSE NÄIDIS

a = min 8 mm

Mehaaniline haakeseadis või -osa või sõiduk, mis kannab ülalpool näidatud tüüfikinnitusmärke, on seadis või osa, mis on kinnitatud Madalmaades (E4) tüüfikinnitusnumbriga 2439 ning vastab käesoleva eeskirja 01-seeria muudatuste nõuetele.

Märkus: Tüüfikinnitusnumber tuleb paigaldada ringi lähedusse ning kas E-tähe kohale või alla või sellest tähest vasakule või paremale. Tüüfikinnitusnumbriga numbrid peavad olema tähega E samal pool ja samas suunas. Rooma numbrite kasutamist tüüfikinnitusnumbrina tuleks vältida, et hoida ära eksitusi teiste tähistega.

4. LISA

Karakteristikute väärtuste märgistuste kujunduse näidised

1. Kõikidele mehaanilistele haakeseadistele ja -osadele peab olema märgitud seadise või osa klass. Lisaks sellele peab olema märgistus, mis näitab võimsust karakteristikute väärtuste põhjal, nagu on määratletud käesoleva eeskirja punktis 2.11.
- 1.1. Kõikide tähtede ja numbrite kõrgus ei tohi olla väiksem kui tüübikinnitusnumbri numbrite kõrgus, seega $a/3$, kus a on 8 mm.
- 1.2. Igale seadisele või osale kohaldatavad karakteristikute väärtused tuleb märgistada nii, nagu näidatud alljärgnevas tabelis – vt ka käesoleva eeskirja punkt 7.3.

Tabel 1

Haakeseadistele või -osadele märgitavad asjakohased karakteristikud

Mehaanilise haakeseadise või -osa kirjeldus	Märgitavad asjakohased karakteristikute väärtused					
	Klass	D	D _c	S	U	V
Haakekuulid ja pukseerimiskonksud – vt käesoleva eeskirja 5. lisa, punkt 1	*	*		*		
Haakepead	*	*		*		
Veotisli haakeseadised	*	*	*	*		*
Veorõngad	*	*	*	*		*
Veotiislid	*	*	*	*		*
Veotalad	*	*	*	*		*
Sadulhaakeseadised	*	*			*	
Sadulhaake veopoldid	*	*				
Sadulhaake kinnitusplaadid	*	*			*	
Konksu tüüpi haakeseadised	*	*	*	*		*

Näidised: C50-X D130 D_c90 S1000 V35 tähistaks mittestandardset klassi C50-X kuuluvat veotisli haakeseadist, mille suurim väärtus D on 130 kN, suurim lubatud väärtus D_c on 90 kN, suurim lubatud rakenduv staatiline vertikaalmass on 1 000 kg ning suurim lubatud väärtus V on 35 kN.

A50-X D20 S120 tähistaks standardset klassi A50-X kuulhaakega pukseerimiskonksu, mille maksimaalne väärtus D on 20 kN ja suurim lubatud rakenduv staatiline vertikaalmass on 120 kg.

5. LISA

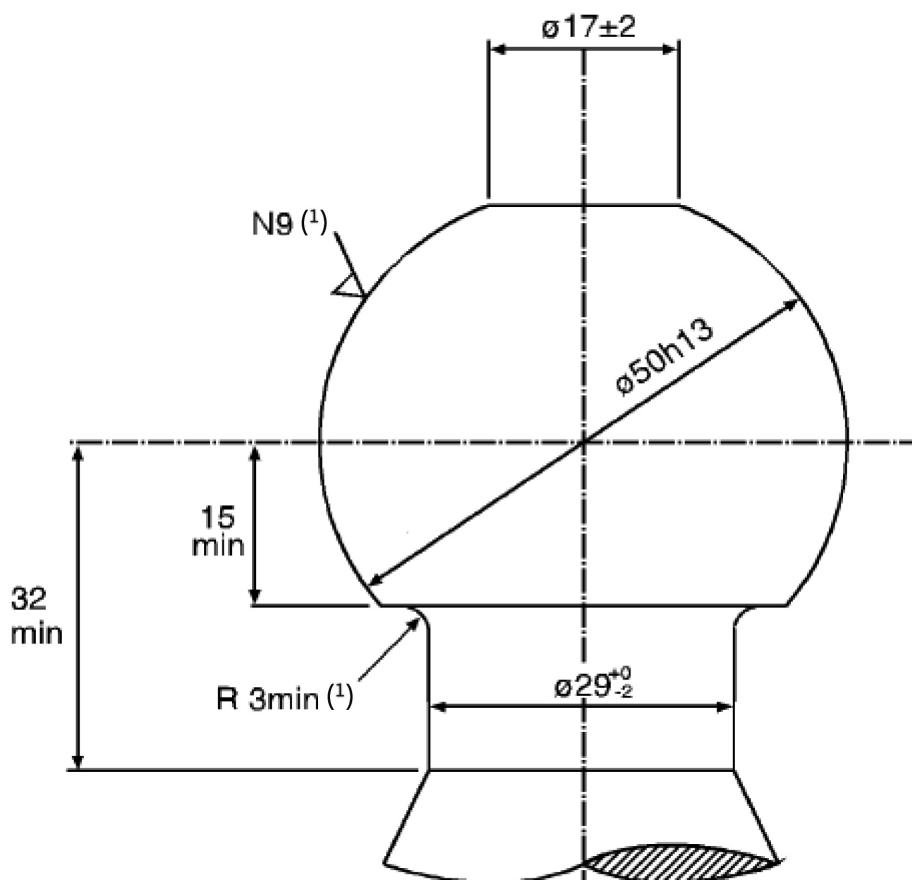
Nõuded mehaanilistele haakeseadistele või -osadele

1. HAAKEKUULID JA PUKSEERIMISKONKSUD

Käesoleva lisa punktides 1.1–1.5 esitatud nõudeid kohaldatakse kõikide klassi A kuuluvate haakekuulide ja pukseerimiskonksude suhtes. Punktis 1.6 on toodud täiendavad nõuded, millele peavad vastama standardsed 50 mm läbimõõduga ääriktüüpi poltkinnitusega haakekuulid.

1.1. Haakekuulid klassist A peavad väliskuju ja välismõõtmete osas vastama joonisele 2.

Joonis 2

Haakekuul klassist A

Vt ISO/R 468 ja ISO 1302, pinnakaredusaste N9 viitab väärtusele R_a , mis on võrdne 6,3 μm .

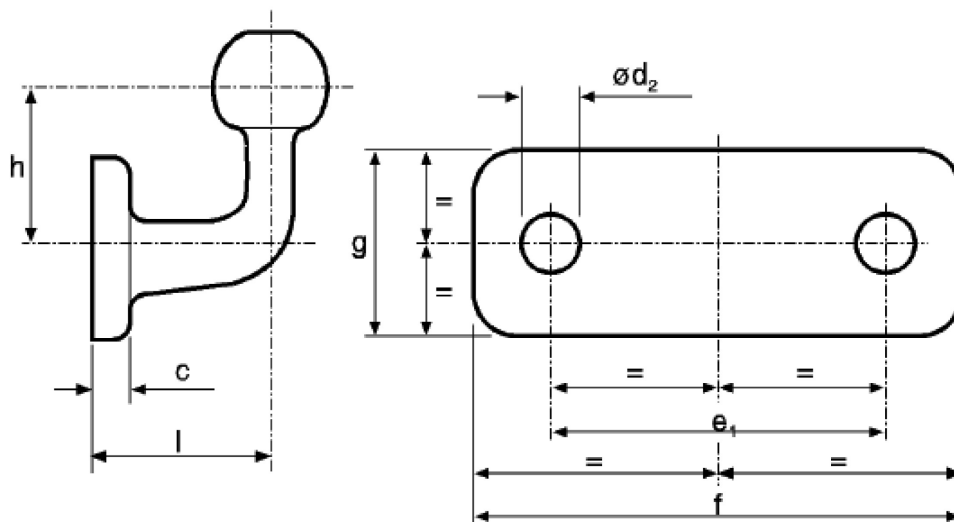
- 1.2. Pukseerimiskonksude kuju ja mõõtmed peavad vastama nõuetele, mille sõiduki tootja on esitanud kinnituskohade ja vajadusel täiendavate kinnitusseadmete kohta.
- 1.3. Eemaldatavad haakekuulid:
  - 1.3.1. Eemaldatavate haakekuulide või komponentide korral, mis ei ole poltidega kinnitatud, näiteks need, mis kuuluvad klassi A50-X, peavad kinnituspunkt ja lukustussüsteem olema konstrueeritud kindla mehaanilise kinnituse jaoks.
  - 1.3.2. Eemaldatava haakekuuli või komponendi korral, millele võib anda iseseisva tüübi kinnituse kasutamiseks mõned teatud tüüpi pukseerimiskonksudega erinevateks haakerakendusteks, näiteks need, mis kuuluvad klassi A50-X, peab kliirens sellise haakekuuli pukseerimiskonksule paigaldamisel vastama 7. lisas joonisel 25 näidatule.

(1) Ühendav kaar haakekuuli ja kaela vahel peab puutuma nii kaela ennast kui ka haakekuuli madalamat horisontaaltasandit.

- 1.4. Haakekuulid ja pukseerimiskonksud peavad vastavalt valmistaja valikule vastu pidama 6. lisa punktis 3.1 või punktis 3.10 esitatud katsetele. Punktides 3.1.7 ja 3.1.8 esitatud nõuded on aga alati kehtivad.
- 1.5. Pukseerimiskonksude tootjad peavad tootele lisama kinnituspunktid, millele on võimalik kinnitada täiendavad haakeseadised või seadmed, mis võimaldavad haagise automaatse peatumise juhuks kui peamine haakeseadis eraldub. See nõue on vajalik selleks, et sõiduk saaks vastata ÜRO EMK eeskirja nr 13 (ühtsed sätted M-, N- ja O-kategooria sõidukite tunnustamise kohta seoses piduritega) punktile 5.2.2.9.
- 1.5.1. Kinnituspunktid täiendava haakeseadise ja/või lahtipidurduskaabli jaoks peavad olema asetatud selliselt, et kasutamisel täiendav haakeseadis või lahtipidurduskaabel ei piiraks haakeseadise liigendi normaalset liikumist ega häiriks inerts pidurisüsteemi normaalset tööd.
- Üksik kinnituspunkt tuleb paigutada mitte kaugemale kui 100 mm haagise liigendi vertikaalsuunalisest keskmest. Kui see ei ole teostatav, tuleb seadis varustada kahe kinnituspunktiga, mis asetsevad kummalgi pool vertikaalset keskjoont, sellest võrdsel kaugusel, mis ei ületa 250 mm. Kinnituspunkt(id) on sellisel viisil teostatavuse piires võimalikult taga ja kõrgel.
- 1.6. Erinõuded klassidesse A50-1 – A50-5 kuuluvatele standardsetele haakekuulidele ja ääriktüüpi pukseerimiskonksudele.
- 1.6.1. Klassi A50-1 haakekuulide ja ääriktüüpi pukseerimiskonksude mõõtmed peavad vastama joonisele 3 ja tabelile 2.
- 1.6.2. Klasside A50-2, A50-3, A50-4 ja A50-5 haakekuulide ja ääriktüüpi pukseerimiskonksude mõõtmed peavad vastama joonisele 4 ja tabelile 2.
- 1.6.3. Klassidesse A50-1 – A50-5 kuuluvad haakekuulid ja ääriktüüpi pukseerimiskonksud peavad vastama tabelis 3 antud iseloomulikele väärtustele ning nende suhtes katsetatud.

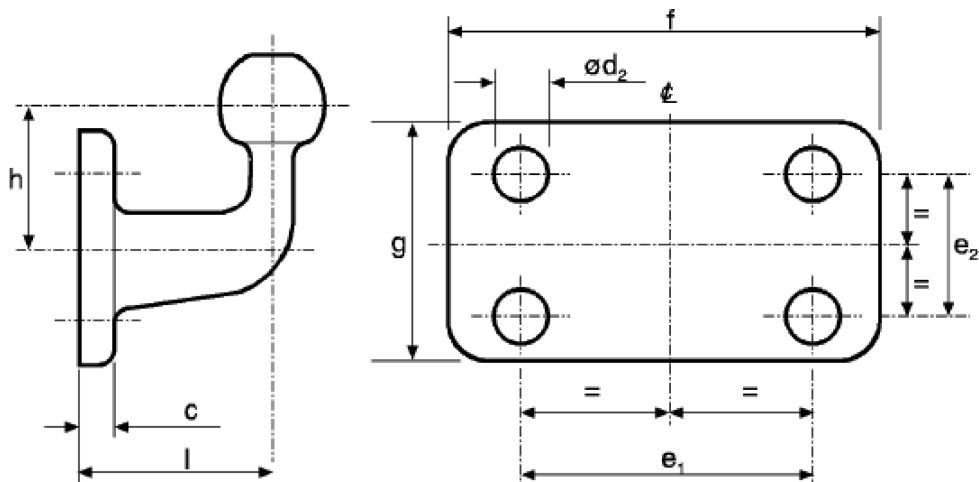
Joonis 3

Standardse, klassi A50-1 kuuluva ääriktüüpi haakekuuli mõõtmed (vt tabel 2)

Joonis 4

Klassidesse A50-2 – A50-5 kuuluvate standardsete haakekuulide mõõtmed (vt tabel 2)

Tabel 2

Standardsete ääriktüüpi haakekuulide mõõtmed (mm), vt joonised 3 ja 4

Klass	A50-1	A50-2, A50-4	A50-3, A50-5	Märkused
e_1	90	83	120	$\pm 0,5$
e_2	—	56	55	$\pm 0,5$
d_2	17	10,5	15	H13
f	130	110	155	$\pm 6,0 - 0$
g	50	85	90	$\pm 6,0 - 0$
c	15	15	15	ülemmäär
l	55	110	120	$\pm 5,0$
h	70	80	80	$\pm 5,0$

Tabel 3

Standardsete ääriktüüpi haakekuulide iseloomulikud väärtused

Klass	A50-1	A50-2	A50-3	A50-4	A50-5
D	17	20	30	20	30
S	120	120	120	150	150

D = suurim väärtus D (kN)

S = suurim staatiline vertikaalkoormus (kg)

- 1.7. Järelturu tarbeks haakekuulide ja pukseerimiskonksude tootjad, kellel puudub igasugune kontakt vastava sõiduki tootjaga, peavad olema teadlikud käesoleva lisa punktis 2 esitatud nõuetest haakeseadise liikumisulatusel ning peavad kinni pidama käesoleva eeskirja 7. lisa asjakohastest nõuetest.

2. HAAKEPEAD

- 2.1. Haakepead klassist B50 peavad olema konstrueeritud nii, et neid saaks ohutult kasutada käesoleva lisa punktis 1 kirjeldatud haakekuulidega, säilitades seejuures ettekirjutatud omadused.

Haakepead peavad olema konstrueeritud nii, et oleks tagatud ohutu haakimine, võttes arvesse ka haakeseadise kulumist.

- 2.2. Haakepead peavad vastu pidama 6. lisa punktis 3.2 esitatud katsetele.
- 2.3. Ühelgi liseseadmel (nt piduritel, stabilisaatoritel jne) ei tohi mehaanilisele ühendusele olla mis tahes kahjulikku mõju.
- 2.4. Kui haakepea ei ole sõidukiga ühendatud, peab see horisontaaltasandil pöörduma vähemalt 90° mõlemale poole käesoleva lisa punktis 1 kirjeldatud haakekuuli keskteljest ja kinnitusest. Samaaegselt peab horisontaaltasapinnast üles- ja allapoole jääma vähemalt 20° vaba vertikaalsuunalist liikumisruumi. Samuti peab koos 90° horisontaalse pöördenurgaga olema võimalik 25° keerdumine mõlemas suunas ümber horisontaaltelje. Mis tahes horisontaalse pöördenurga all peavad olema võimalikud järgmised liikumiskombinatsioonid:

i) vertikaalne kalle $\pm 15^\circ$ koos teljekaldega $\pm 25^\circ$

ii) teljekalle $\pm 10^\circ$ koos vertikaalse kaldega $\pm 20^\circ$

3. VEOTIISLI HAAKESEADISED

Käesoleva lisa punktides 3.1–3.6 esitatud nõudeid kohaldatakse kõikide klassi C50 veotiisli haakeseadiste suhtes. Punktis 3.7 on toodud täiendavad nõuded, millele peavad vastama klasside C50-1 – C50-6 standardsed veotiisli haakeseadised.

- 3.1. Jõudlusnõuded – kõik veotiisli haakeseadised peavad vastu pidama 6. lisa punktis 3.3 esitatud katsetele.
- 3.2. Sobivad veorõngad – klassi C50 veotiisli haakeseadised peavad sobima kõikide klassi D50 veorõngaste ja kindlaks määratud omadustega haakeseadistega.
- 3.3. Haarats

Klassi C50 veotiisli haakeseadised peavad olema varustatud haaratsiga, mis juhiks sobivad veorõngad haakeseadisesse.

Kui haarats või haaratsit toetav osa võib pöörduda ümber vertikaaltelje, peab see end ise automaatselt õigesse asendisse seadma ja lahtiste veopoltide korral peab see niisuguses asendis püsima selleks, et juhtida veorõngas korralikult haakeseadisesse.

Kui haarats või haaratsit toetav osa võib pöörduda ümber horisontaalse risttelje, peab lukustusmehhanismi jõumoment pöördumist võimaldava liigendi kinnitama selle tavalisse asendisse. See jõud peab olema piisav, et takistada 200 N haaratsi ülemisele otsale suunatud vertikaaljõu mõju, mis haakeseadise normaalasendiga võrreldes võib põhjustada mis tahes muutusi. Lukustusjõud peab olema suurem kui käsikangi rakendamisel tekkiv jõud, nagu kirjeldatud käesoleva lisa punktis 3.6. Haaratsit peab olema võimalik käsitsi normaalasendisse viia. Haarats, mis võib pöörduda ümber horisontaalse risttelje, võib tüübikinnituse järgi kanda kuni 50 kg vertikaalkoormust S ja väärtus V võib olla maksimaalselt 5 kN.

Kui haarats või haaratsit toetav osa võib pöörduda ümber pikitelje, peab pöördumine olema kinnitatud lukustusmehhanismiga, mille jõumoment on vähemalt 100 Nm.

Haaratsi minimaalne suurus sõltuvalt haakeseadisele lubatud väärtusest D:

Väärtus $D \leq 18 \text{ kN}$ – laius 150 mm, kõrgus 100 mm

Väärtus $D > 18 \text{ kN} \leq 25 \text{ kN}$ – laius 280 mm, kõrgus 170 mm

Väärtus $D > 25 \text{ kN}$ – laius 360 mm, kõrgus 200 mm

Haaratsi välisnurgad võivad olla ümardatud.

Väiksemate haaratsite kasutamine klassi C50-X veotiisli haakeseadiste korral on lubatud, kui nende kasutamine on piiratud kuni 3,5-tonnise täismassiga kesktelghaagistega või kui ülalolevas tabelis esitatud haaratsite kasutamine on tehnilistel põhjustel võimatu; kui lisaks on olemas eritingimused nagu näiteks automaatse haakimisprotseduuri ohutust kindlustavad visuaalsed abivahendid ning kui kasutusala on vastavalt 1. lisa näidatud teate vormis seadise tootja poolt antud informatsioonile tüübikinnitusega piiratud.

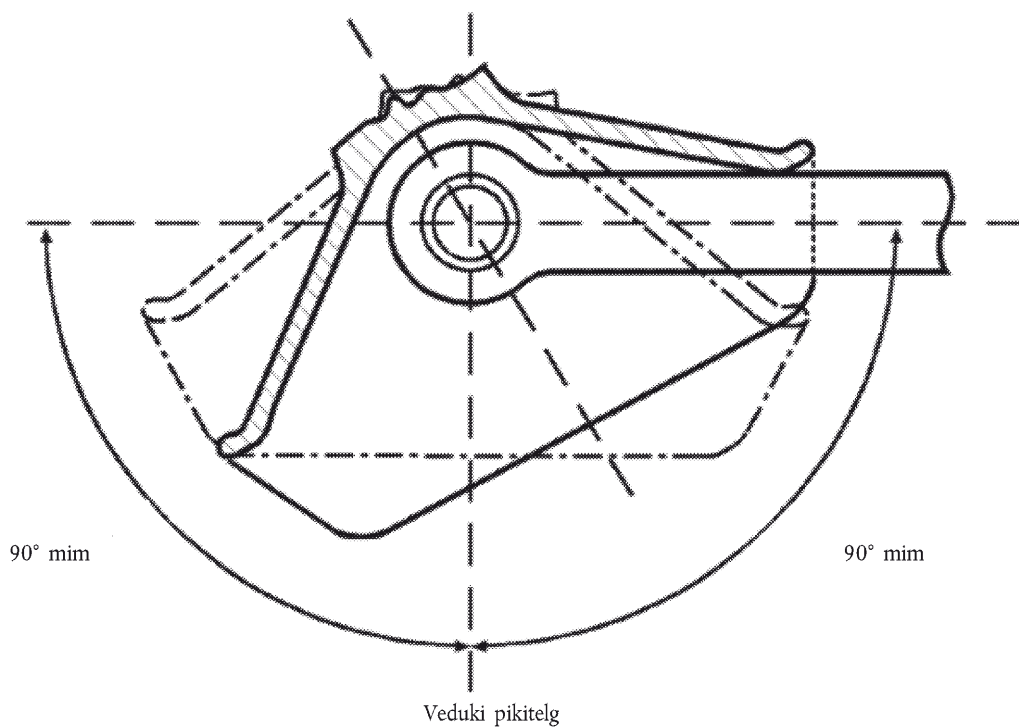
3.4. Haagitud veorõnga minimaalne vaba liikumisulatus

Veotiisli haakeseadisele haagitud, kuid sõidukile paigaldamata veorõngal peavad olema alljärgnevad liikumisulatused. Kui liikuvus on osaliselt tagatud spetsiaalse liigendiga (ainult klassi C50-X veotiisli haakeseadiste puhul), peab vastavalt 1 lisale antud tüübikinnituses esitatud kasutusala olema piiratud 7. lisa punktis 1.3.8 määratud juhtudega.

3.4.1. sõiduki pikitelje suhtes horisontaalselt $\pm 90^\circ$ ulatuses ümber veorõnga vertikaaltelje – vt joonis 5.

Joonis 5

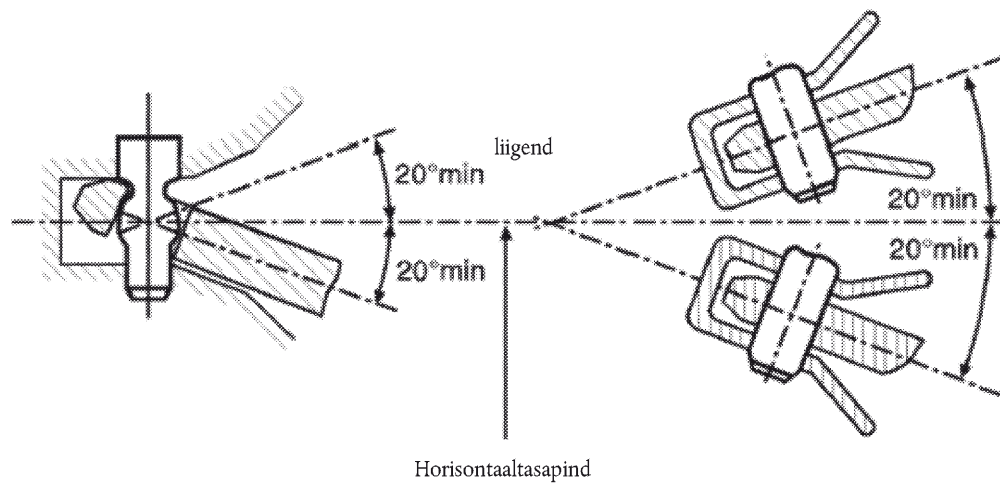
Haagitud veorõnga horisontaalne pöördumine

3.4.2. sõiduki horisontaaltasandi suhtes vertikaalselt $\pm 20^\circ$ ulatuses ümber veorõnga ristitelje – vt joonis 6.

Joonis 6

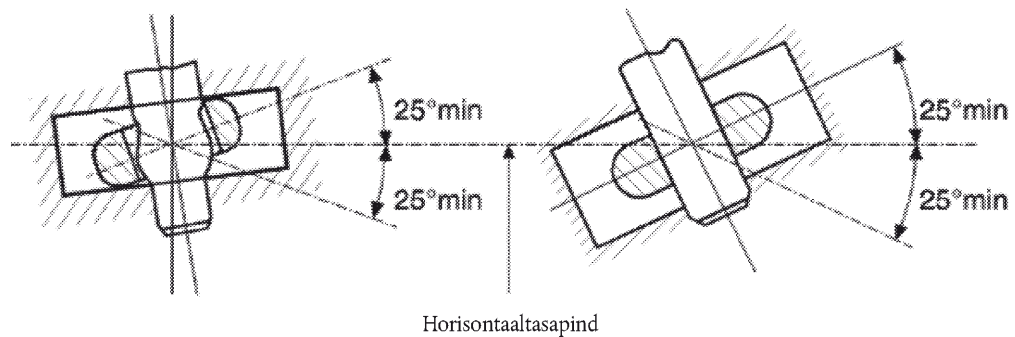
Haagitud veorõnga vertikaalne pöördumine

- 3.4.3. aksiaalne pöördumine $\pm 25^\circ$ ulatuses sõiduki horisontaaltasandi suhtes ümber veorõnga pikitelje – vt joonis 7.

Joonis 7

Haagitud veorõnga aksiaalne pöördumine

- 3.5. Lukustamine tahtmatu lahtihaakimise vältimiseks:

Suletud asendis peab veopolt olema fikseeritud kahe kindla mehaanilise ohutusseadmega, millest kumbki peab teise rikke korral tagama tõhusa lukustumise.

Mehaaniliselt seadmelt peab väljastpoolt olema selgelt näha, et haakeseadis on suletud ja kinnitatud asendis. Vastavate tunnuste asend peab olema määratav puutumise teel, näiteks pimedas.

Mehaaniline signaalseade peab näitama mõlema lukustusseadme seisundit (tingimus JA).

Kui teise lukustusseadme rakendumine on kindlustatud seadme konstruktsiooniga, siis on selles olukorras siiski piisav ka see, et näidataks vaid ühe lukustusseadme seisukorda.

3.6. Käsikangid

Käsikangid peavad olema kavandatud selliselt, et neid oleks mugav kasutada ja neil peavad olema ümardatud servad. Haakeseadisel ei tohi käsikangi lähedal olla teravaid servi ega takerdumisohtlikke kohti, mis võiksid haakeseadise käsitsemisel põhjustada vigastusi. Haakeseadise vabastamiseks vajalik käsikangile mõjuv vertikaaljõud, mis on mõõdetud ilma veorõngata, ei tohi kangi töösuunas ületada 250 N.

3.7. Erinõuded standardsetele veotiisli haakeseadistele klassidest C50-1 – C50-6:

3.7.1. Veorõnga pöördumise ümber ristitelje peab põhjustama veopoldi kerataoline kuju (ja mitte liigend).

3.7.2. Veopoldi ja veorõnga vahelisest kaugusest tingitud tõukeid ja löökkõormused pikiteljel peavad olema summutatud vedrude ja/või summutusseadmetega (v.a C 50-1).

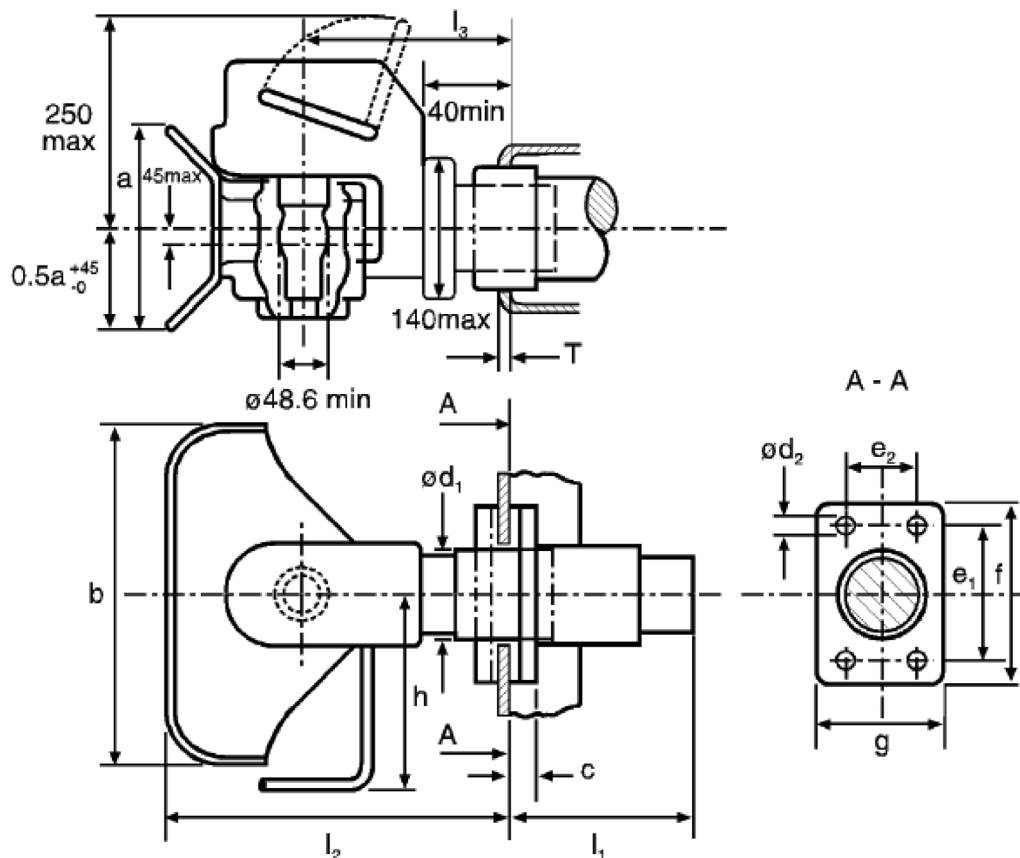
3.7.3. Mõõtmed peavad vastama joonisele 8 ja tabelile 4.

3.7.4. Haakeseadised peavad olema sobivad ja tabelis 5 esitatud iseloomulike väärtuste suhtes katsetatud.

3.7.5. Haakeseadis peab olema avatav sellel paikneva käsikangiga (mitte kaugjuhtimisseadmega).

Joonis 8

Standardsete veotiisli haakeseadiste mõõtmed (mm), vt tabel 4

Tabel 4

Standardsete veotiisli haakeseadiste mõõtmed, vt joonis 8

Klass	C50-1	C50-2	C50-3	C50-4	C50-5	C50-6 C50-7	Märkused
e ₁	83	83	120	140	160	160	± 0,5
e ₂	56	56	55	80	100	100	± 0,5
d ₁	—	54	74	84	94	94	ülemmäär
d ₂	10,5	10,5	15	17	21	21	H13
f	110	110	155	180	200	200	+ 6,0 – 0
g	85	85	90	120	140	140	± 3,0
a	100	170	200	200	200	200	+ 20,0 – 0
b	150	280	360	360	360	360	+ 20,0 – 0
c	20	20	24	30	30	30	ülemmäär
h	150	190	265	265	265	265	ülemmäär
l ₁	—	150	250	300	300	300	ülemmäär
l ₂	150	300	330	330	330	330	ülemmäär
l ₃	100	160	180	180	180	180	± 20,0
T	—	15	20	35	35	35	ülemmäär

Tabel 5

Standardsete veotiisli haakeseadiste iseloomulikud väärtused

Klass	C50-1	C50-2	C50-3	C50-4	C50-5	C50-6	C50-7
D	18	25	70	100	130	190	190
D _c	18	25	50	70	90	120	130
S	200	250	650	900	1 000	1 000	1 000
V	12	10	18	25	35	50	75

D = suurim väärtus D (kN)

D_c = suurim väärtus D (kN) kesktelghaagistele

S = haakeseadisele rakenduv suurim staatiline vertikaalkoormus (kg)

V = suurim väärtus V (kN)

4. VEORÖNGAD

4.1. Üldnõuded klassi D50 veorõngastele:

Kõik klassi D50 peavad vastu pidama 6. lisa punktis 3.4 esitatud katsetele.

Klassi D50 veorõngad on ette nähtud kasutamiseks koos klassi C50 veotiisli haakeseadistega. Veorõngad ei tohi pöörduda aksiaalselt (kuna vastavad haakeseadised võivad pöörduda).

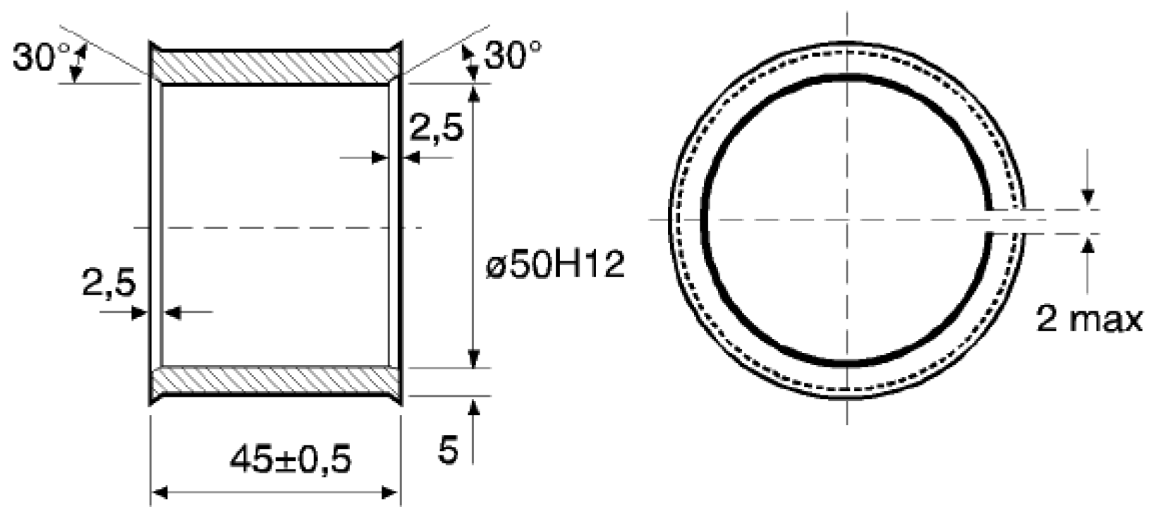
Kui klassi D50 veorõngad on varustatud puksidega, peavad nende mõõtmed vastama joonisele 9 (ei ole lubatud klassi D50-C puhul) või joonisele 10.

Pukse ei tohi veorõnga külge keevitada.

Klassi D50 veorõngad peavad vastama punktis 4.2 esitatud mõõtmetele. D50-X klassi veorõnga varre kuju ei ole määratletud, kuid veorõnga keskmest 210 mm kaugusel peavad kõrgus h ja laius b jääma tabelis 6 esitatud piiridesse.

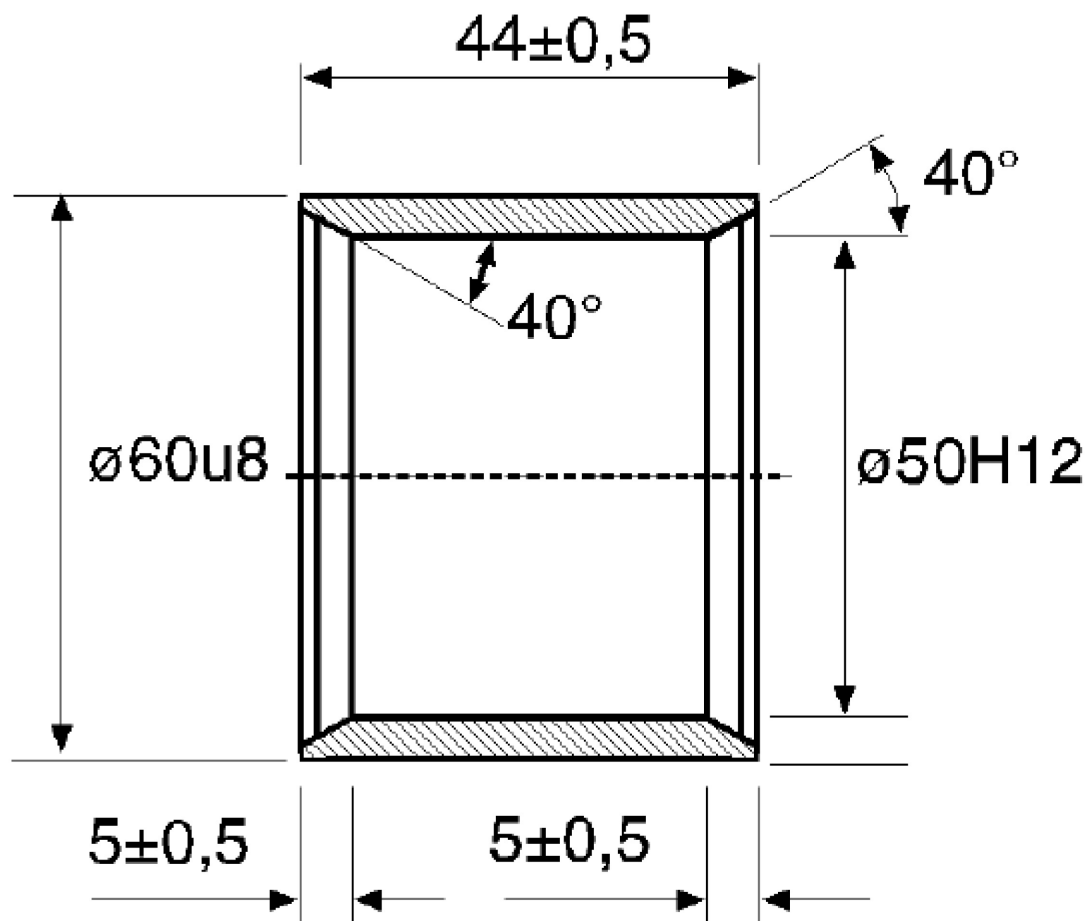
Joonis 9

Klassi D50 veorõngaste lõhikuga puks

Joonis 10

Klassi D50-C veorõngaste lõhikuta puks

Tabel 6

Veorõngaste D50-A ja D50-X mõõtmed, vt joonis 11

Klass	h (mm)	b (mm)
D50-A	$65 + 2/-1$	$60 + 2/-1$
D50-X	kuni 80	kuni 62

Tabel 7

Standardsete veorõngaste iseloomulikud väärtused

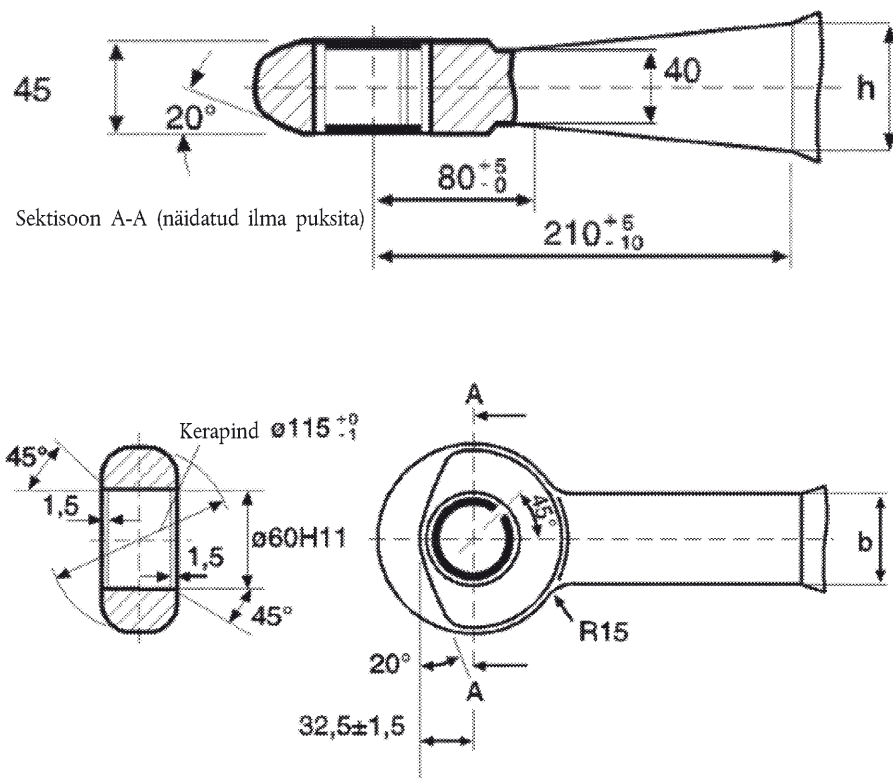
Klass	D	D _c	s	V
D50-A	130	90	1 000	30
D50-B	130	90	1 000	25
D50-C	190	120	1 000	50
D50-D	190	130	1 000	75

4.2. Erinõuded klassi D50 veorõngastele:

4.2.1. Klasside D50-A ja D50-X veorõngad peavad olema joonisel 11 esitatud mõõtmetega.

Joonis 11

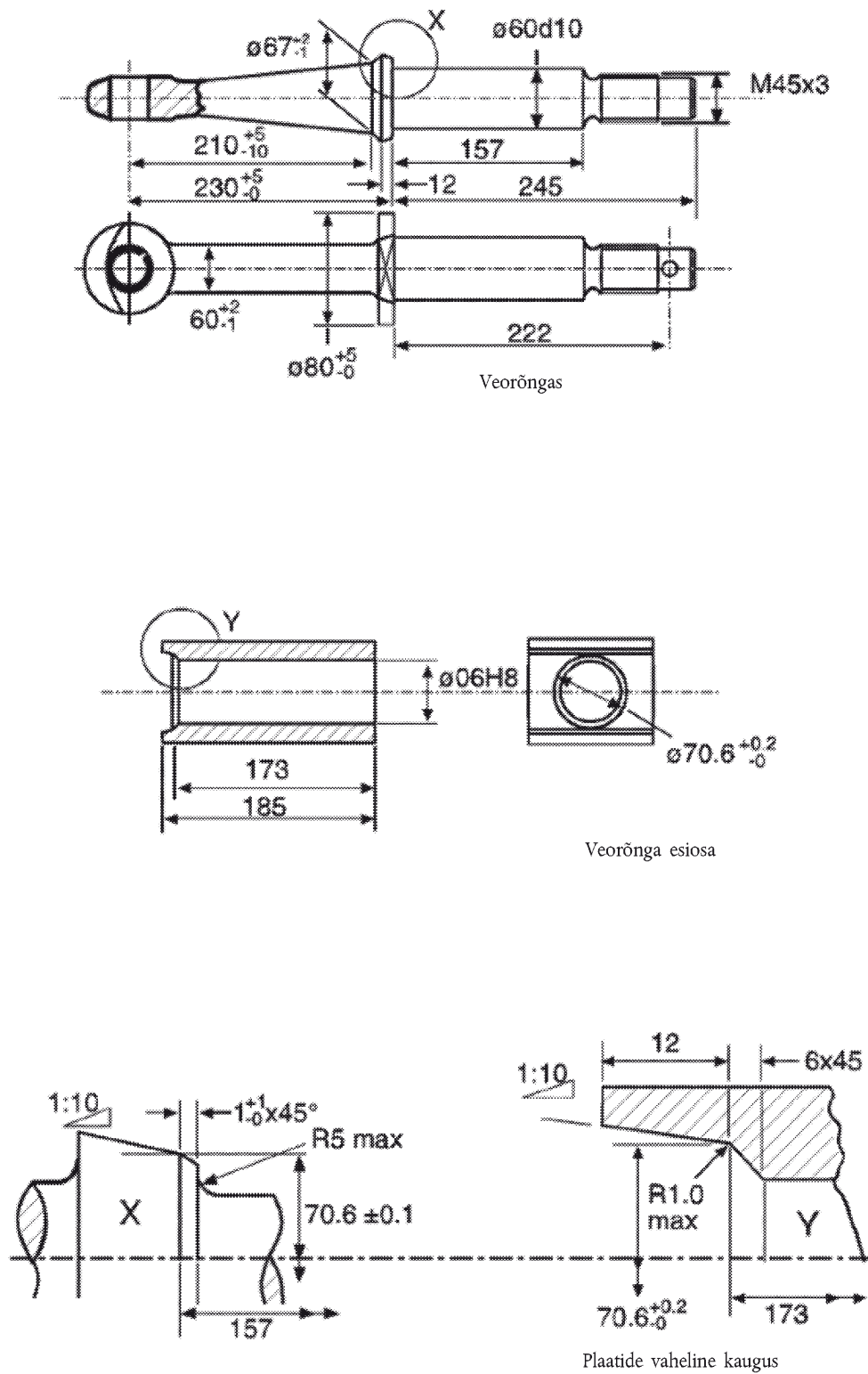
Klasside D50-A ja D50-X veorõngaste mõõtmed, vt tabel 6

4.2.2. Klassi D50-B veorõngad peavad olema joonisel 12 esitatud mõõtmetega.

Joonis 12

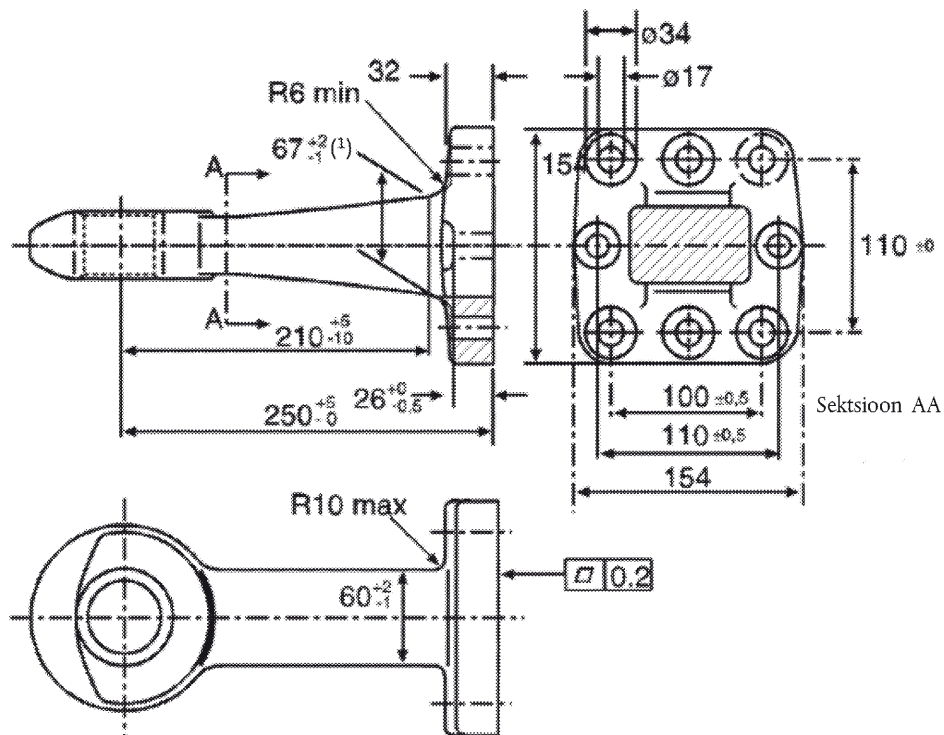
Klassi D50-B veorõngaste mõõtmed, vt teisi mõõtmeid joonisel 11

4.2.3. Klasside D50-C ja D50-D veorõngad peavad olema joonisel 13 esitatud mõõtmetega.

Joonis 13

Klasside D50-C ja D50-D veorõngaste mõõtmed, teisi mõõtmeid vt joonis 11

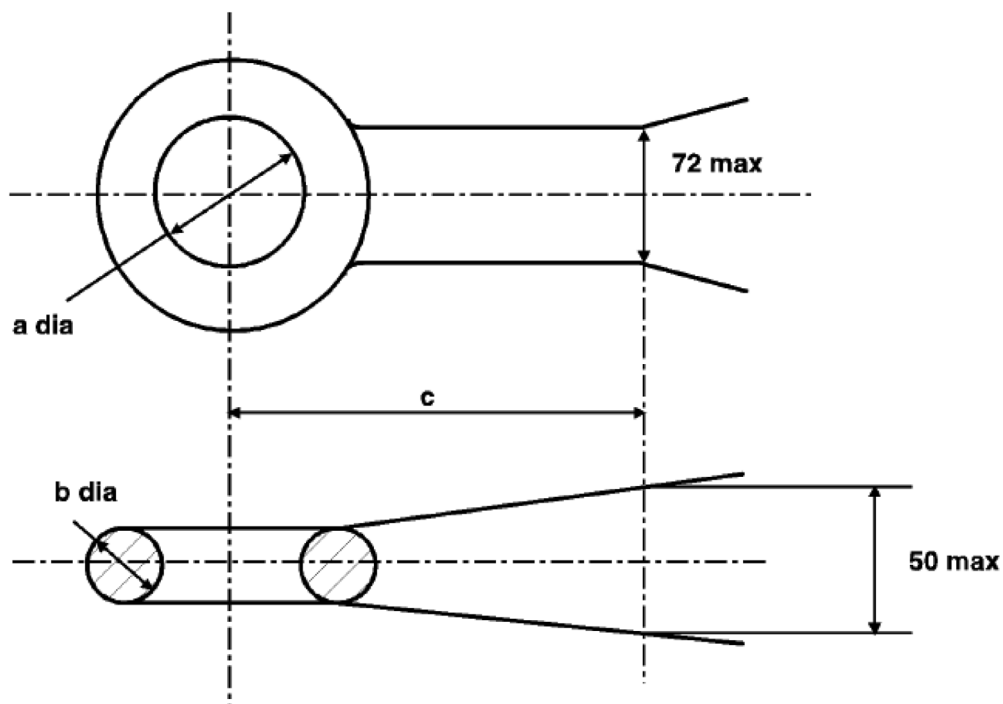
- 4.2.4. Klasside D50-C ja D50-D veorõngad peavad olema varustatud joonisel 10 näidatud lõhikuta puksidega.
- 4.3. Standardsete veorõngaste koormamisväärtused
Standardsete veorõngad ja nende vastavad haakeseadised peavad olema sobivad ja tabelis 7 esitatud koormamisväärtuste suhtes katsetatud.
- 4.4. Üldnõuded klassi L toroidaalsetele veorõngastele:
- 4.4.1. Klassi L toroidaalsed veorõngad on ette nähtud kasutamiseks klassi K konksu tüüpi haakeseadistega.
- 4.4.2. Kasutatuna klassi K konksu tüüpi haakeseadistega peavad need vastama käesoleva lisa punktis 10.2 esitatud nõuetele liikumisulatuse kohta.
- 4.4.3. Klassi L toroidaalsed veorõngad peavad olema joonisel 14 ja tabelis 8 esitatud mõõtmetega.

(¹) Klassi D50-D veorõnga puhul peab see väärtus olema „maksimaalselt 80“.

Joonis 14

Klassi L toroidaalsete veorõngaste mõõtmed – vt tabel 8

- 4.4.4. Klassi L toroidaalsed veorõngad peavad vastu pidama 6. lisa punktis 3.4 esitatud katsetele ning peavad sobima tabelis 9 esitatud iseloomulike väärtustega.

Tabel 8

Klassi L toroidaalsete veorõngaste mõõtmed (vt joonis 14)

						(millimeetrites)
Klass	L1	L2	L3	L4	L5	Märkused
a	$68 + 1,6/- 0,0$	$76,2 \pm 0,8$	$76,2 \pm 0,8$	$76,2 \pm 0,8$	$68 + 1,6/- 0,0$	
b	$41,2 \pm 0,8$	$41,2 \pm 0,8$	$41,2 \pm 0,8$	$41,2 \pm 0,8$	$41,2 \pm 0,8$	
c	70	65	65	65	70	Alam- määr

Tabel 9

Klassi L toroidaalsete veorõngaste iseloomulikud väärtused

Klass	L1	L2	L3	L4	L5
D kN	30	70	100	130	180
D _c kN	27	54	70	90	120

Klass	L1	L2	L3	L4	L5
S kg	200	700	950	1 000	1 000
V kN	12	18	25	35	50

5. VEOTIISLID

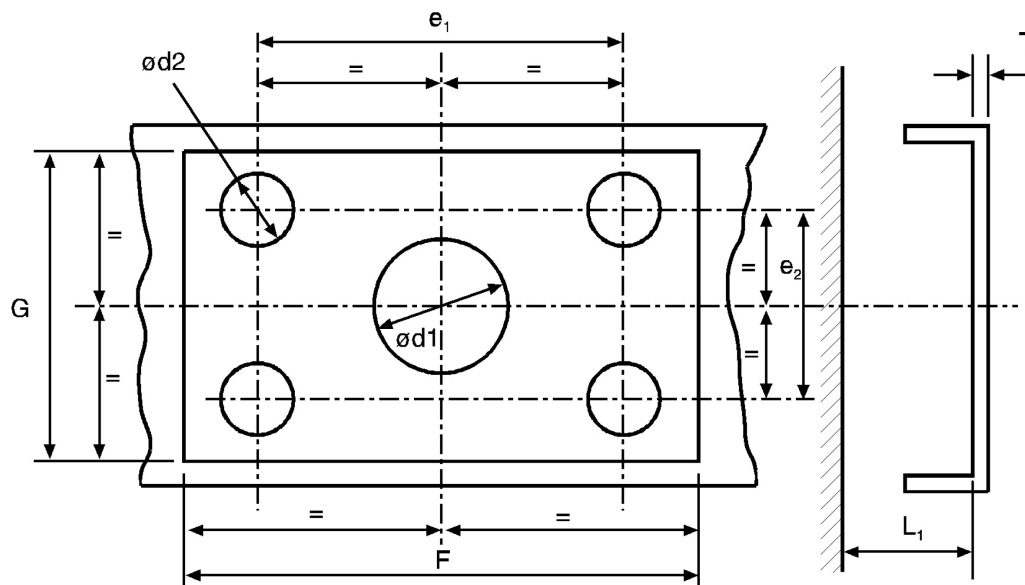
- 5.1. Klassi E veotiislid peavad vastu pidama 6. lisa punktis 3.3 esitatud katsetele.
- 5.2. Vedukiga haakimiseks võib veotiislid ühendada kas käesoleva lisa punktis 2 esitatud haakepeade või punktis 4 esitatud veorõngastega. Haakepead ja veorõngad võib ühendada kruvide, poltide või keevitusega.
- 5.3. Seadmed liigendiga veotiislite kõrguse reguleerimiseks
- 5.3.1. Liigendiga veotiislid peavad olema varustatud seadmetega, millega saab veotiisli seada haakeseadise või haaratsi kõrgusele. Need seadmed peavad olema konstrueeritud nii, et veotiislit saab reguleerida üks inimene ilma tööriistade või muude abivahenditeta.
- 5.3.2. Kõrguse reguleerimise seadmed peavad võimaldama veorõngaste või haakekuulide reguleerimist horisontaalasendis maapinna kohal vähemalt 300 mm üles- ja allapoole. Selles vahemikus peab veotiisli kõrgus olema reguleeritud sujuvalt või veorõngalt või haakepealt mõõdetuna maksimaalselt 50 mm sammuga.
- 5.3.3. Pärast haakimist ei tohi kõrguse reguleerimise seade segada veotiisli vähest liikumist.
- 5.3.4. Kõrguse reguleerimise seade ei tohi segada pealejooksu tüüpi inertspiduri mis tahes tööd.
- 5.4. Kui veotiislid on kombineeritud inerts-, pealejooksupiduritega, ei tohi kaugus veorõnga keskmest kuni veorõnga vaba varre lõpuni pidurite tööasendis olla väiksem kui 200 mm. Kui veorõnga vars on kõige sisemises asendis, ei tohi see pikkus olla vähem kui 150 mm.
- 5.5. Kesktelghaagiste ühendamiseks kasutatavad veotiislid peavad vastu pidama küljõududele, mis on vähemalt pool nendest vertikaaljõududest, millele suudetakse vastu pidada.

6. VEOTALAD

- 6.1. Klassi E veotalad peavad vastu pidama 6. lisa punktis 3.3 esitatud katsetele.
- 6.2. puuritud avad klassi C standardsete veotiisli haakeseadiste kinnitamiseks peavad vastama joonisele 15 ja tabelile 10.
- 6.3. Veotalasid ei tohi šassii, kere ega ühegi muu sõiduki osa külge keevitada.

Joonis 15

Standardsete veetiisli haakeseadiste kinnituse mõõtmed (vt tabel 10)

Tabel 10

Standardsete veetiisli haakeseadiste kinnituse mõõtmed (vt joonis 15)

(millimeetrites)

Klass	C50-1	C50-2	C50-3	C50-4	C50-5	C50-6C50-7	Märkused
e_1	83	83	120	140	160	160	$\pm 0,5$
e_2	56	56	55	80	100	100	$\pm 0,5$
d_1	—	55	75	85	95	95	+ 1,0/- 0,5
d_2	10,5	10,5	15	17	21	21	H13
T	—	15	20	35	35	35	ülemmäär
F	120	120	165	190	210	210	alamäär
G	95	95	100	130	150	150	alamäär
L_1	—	200	300	400	400	400	alamäär

7. SADULHAAKESEADISED JA ROOLIMISKIILUD

Punktides 7.1–7.7 esitatud nõudeid kohaldatakse kõikidele klassi G50 sadulhaakeseadistele.

Lisanõuded, millele standardsed haakeseadmed vastama peavad, on esitatud punktis 7.9.

Roolimiskiilud peavad vastama punktis 7.8 esitatud nõuetele.

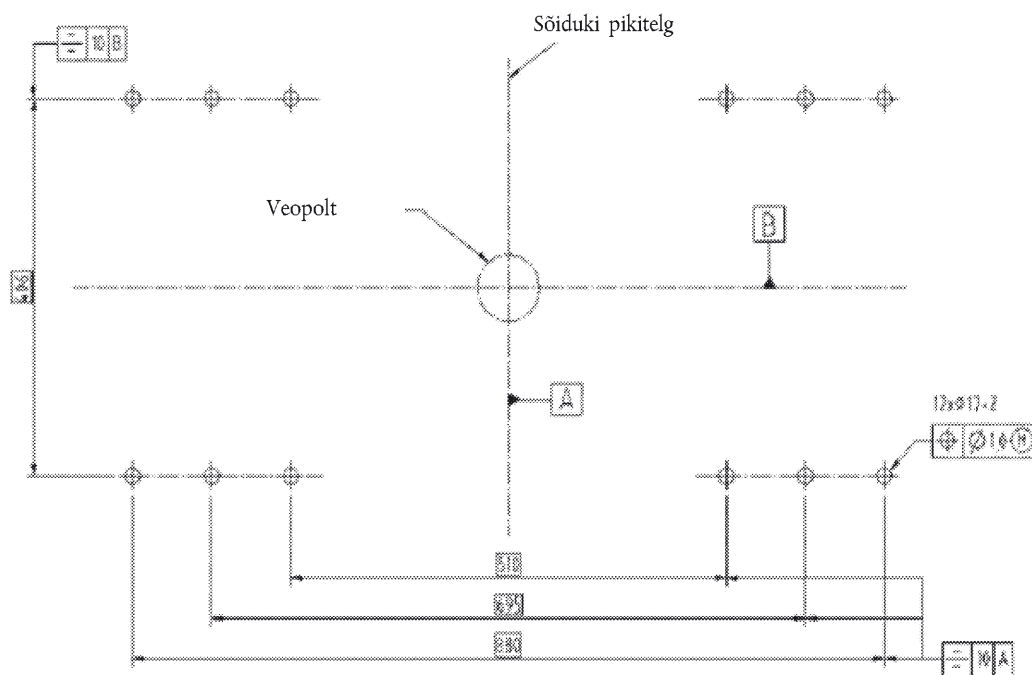
7.1. Sobivad sadulhaakeseadise veopoldid

Klassi G50 sadulhaakeseadised peavad olema konstrueeritud nii, et neid saaks kasutada koos klassi H50 veopoldidega ja et neile saaks ühiselt esitada kindlaks määratud omadused.

Joonis 16a

Sadulhaakeseadistele ette nähtud klassi J kinnitusplaatide kinnitusavade lubatud hälbed (vt käesoleva lisa punkt 9.1)

Tabel 11

Standardsete sadulhaakeseadiste mõõtmed (vt joonis 16)

(millimeetrites)						
Klass	G50-1	G50-2	G50-3	G50-4	G50-5	G50-6
H	140–159	160–179	180–199	200–219	220–239	240–260

7.3. Sadulhaakeseadise minimaalne liikumisulatus

Haagitud veopoldiga, kuid ilma sadulhaakeseadise kinnitamiseta sõidukile või kinnitusplaadile, võttes arvesse kinnituspoltide mõju, võimaldab sadulhaakeseadis samaaegselt veopoldi liikumist järgmistes piirides:

- 7.3.1. $\pm 90^\circ$ ulatuses vertikaaltelje ümber (ei kohaldata aktiivse roolimisega varustatud sadulhaakeseadistele);
- 7.3.2. $\pm 12^\circ$ ulatuses horisontaaltelje ümber liikumissuunaga risti. See nurk ei pruugi katta vajalikku ulatust liiklemiseks maastikul.
- 7.3.3. Lubatud on aksiaalne pöördumine pikitelje ümber kuni $\pm 3^\circ$. Täispööret võimaldava sadulhaakeseadise korral võib see nurk siiski olla suurem eeldusel, et lukustusmehhanismiga saab piirata kuni $\pm 3^\circ$ pööret.

7.4. Lukustusseadmed sadulhaakeseadiste iseenesliku lahtihaakimise takistamiseks

Haagitud asendis peab sadulhaakeseadis olema fikseeritud kahe kindla mehaanilise ohustusseadmega, millest kumbki peab teise rikke korral tagama tõhusa lukustumise.

Esmane lukustusseade peab toimima automaatselt, kuid teine lukustusseade võib olla kas automaatne või käsitsi rakendatav. Teine lukustusseade võib olla konstrueeritud töötamiseks koos esmase seadmega ning pakkumaks esmast lukustit täiendava tõhusa mehaanilise lukustuse. Teisest lukustusseadet on võimalik kinnitada vaid siis, kui esmane lukustusseade on korralikult kinnitatud.

Lukustusseadmetel peab puuduma võimalus tahtmatuks avanemiseks. Avamine peab nõudma sõiduki juhi või operaatori tahtlikku tegevust.

Haakeseadise suletud ja lukustatud asend peab olema mehaanilise seadme poolt selgesti näidatud, ning seda asendit peab olema võimalik määrata puutumise teel, näiteks asendi kontrollimiseks pimedas. Signaalseade peab näitama nii esmase kui teise lukustusseadme kinnitumist, kuid kui teise lukustusseadme samaaegne rakendumine on kindlustatud seadme konstruktsiooniga, siis on selles olukorras siiski piisav ka see, et näidataks vaid ühe lukustusseadme seisukorda

7.5. Juhtimisseadmed või vabastusmehhanismid

Lukustatud asendis peab olema kindlustatud, et juhtimisseadmeid ja vabastusmehhanisme ei saa rakendada lubamatult või tahtmatult. Lukustusüsteem peab olema konstrueeritud selliselt, et haakeseadise vabastusmehhanismi rakendamine nõuab selgelt teadvustatud tegevust lukustusseadme vabastamiseks.

7.6. Pinnatöötlus

Haakeseadise plaat ja lukusti peavad töötama rahuldavalt ja olema hoolikalt töödeldud, sepistatud, valatud või vormitud.

7.7. Laadimistingimused

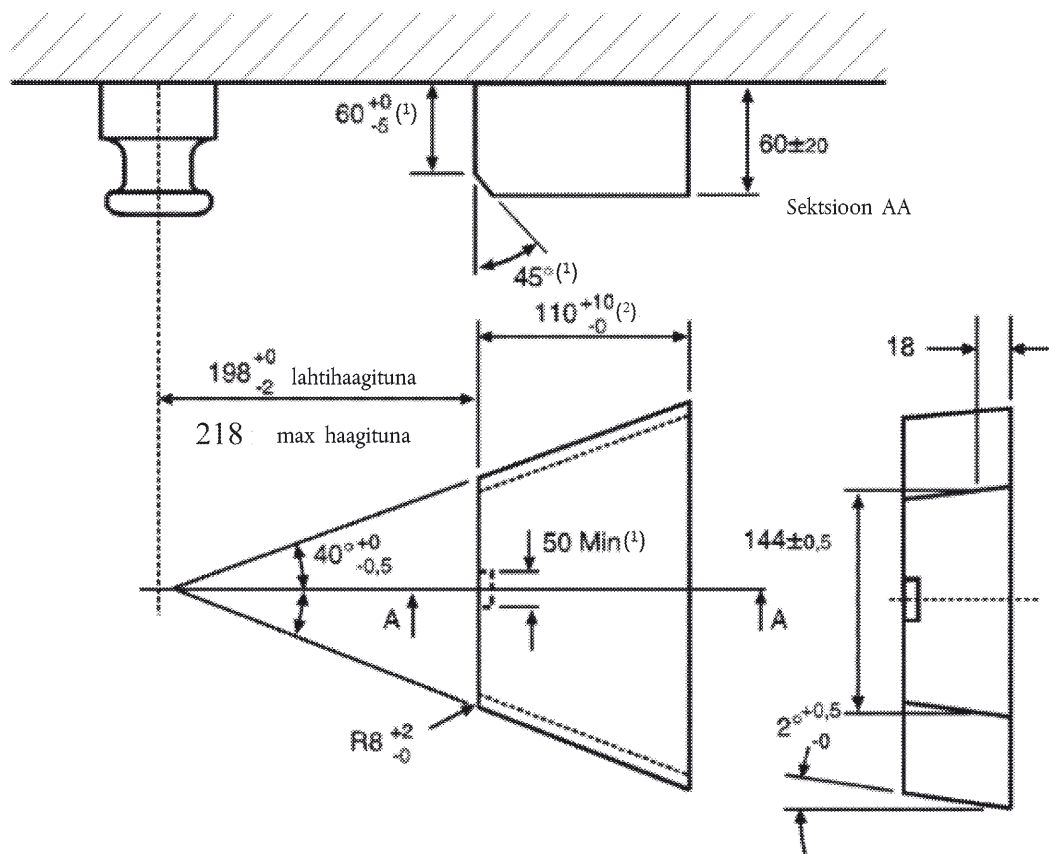
Kõik sadulhaakeseadised peavad vastu pidama 6. lisa punktis 3.7 esitatud katsetele.

7.8. Roolimiskiilud

7.8.1. Poolhaagiste aktiivseks roolimiseks kasutatavate roolimiskiilude mõõtmed peavad vastama joonisele 17.

Joonis 17

Vedrustatud roolimiskiilude mõõtmed

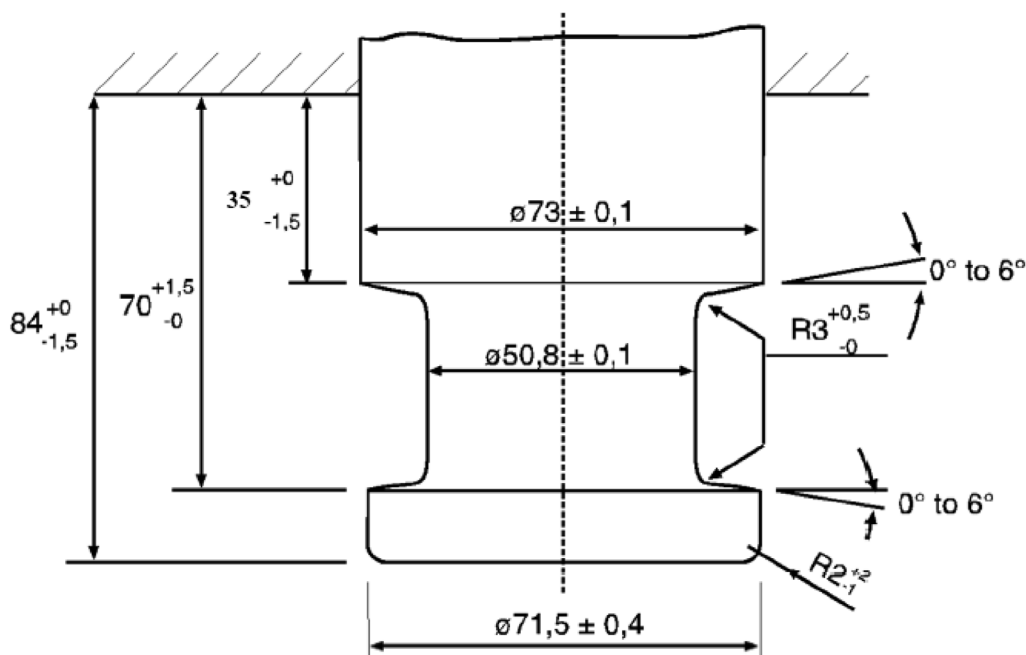
(1) Kohaldatakse üksnes üle 60 mm paksuste roolimiskiilude suhtes.

(2) See mõõde kehtib vaid tööpinna kohta: roolimiskiil ise võib olla pikem.

- 7.8.2. Roolimiskiilud peavad võimaldama kindla ja ohutu haakimise ning olema vedrustatud. Vedrude tugevus peab olema valitud sellisel, et oleks võimalik haakida koormamata poolhaagist ja et täielikult koormatud poolhaagise korral oleks kasutamise ajal roolimiskiil haakeseadise äärtega kindlas kontaktis. Sadulhaakeseadise lahtihaakimine peab olema võimalik nii koormatud kui ka koormamata poolhaagise korral.
- 7.9. Erinõuded standardsetele sadulhaakeseadistele:
- 7.9.1. mõõtmed peavad vastama joonisele 16 ja tabelile 11.
- 7.9.2. seadised peavad vastama 150 kN väärtusele D ja 20-tonnisele väärtusele U ning olema nende suhtes katsetatud.
- 7.9.3. Haakeseadist peab olema võimalik vabastada käsikangi abil vahetult haakeseadisel.
- 7.9.4. Seadised peavad sobima poolhaagiste aktiivseks roolimiseks roolimiskiilude abil – vt punkt 7.8.
8. SADULHAAKESEADISE VEOPOLDID
- 8.1. Klassi H50 sadulhaakeseadise veopoldid (ISO 337) peavad vastama joonisel 18 esitatud mõõtmetele

Joonis 18

Klassi H50 sadulhaakeseadise veopoldide mõõtmed

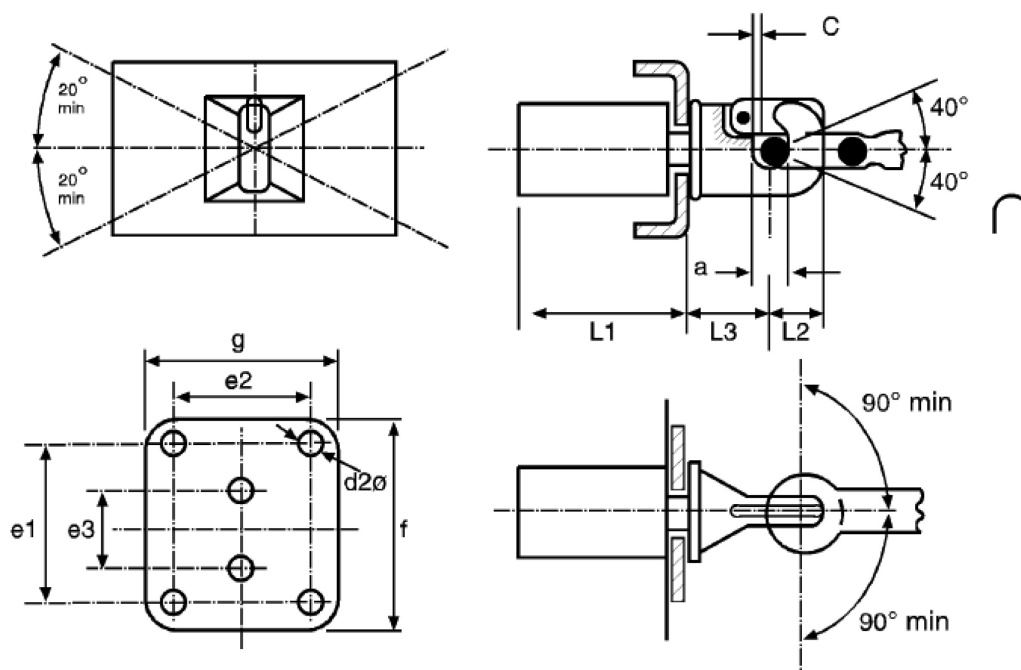

- 8.2. Veopoldid peavad vastu pidama 6. lisa punktis 3.9 esitatud katsetele.
9. KINNITUSPLAADID
- 9.1. Kui klassi J sadulhaakeseadiste kinnitusplaadid on ette nähtud kasutamiseks standardsete sadulhaakeseadistega, peavad neil olema ringikujulised kinnitusavad, mis on paigutatud vastavalt joonisele 16a. Kinnitusavade läbimõõt peab siiski olema $17 \text{ mm} + 2,0 \text{ mm} / - 0,0 \text{ mm}$. Avad peavad olema ringikujulised, MITTE piklikud (vt joonis 16a).

- 9.2. Standardsete sadulhaakeseadiste jaoks ettenähtud kinnitusplaadid peavad sobima poolhaagiste aktiivseks roolimiseks (roolimiskiilude abil). Mittestandardsete sadulhaakeseadiste jaoks ettenähtud kinnitusplaadid, mis ei sobi aktiivseks roolimiseks, peavad olema vastavalt märgistatud.
- 9.3. Sadulhaakeseadiste kinnitusplaadid peavad vastu pidama 6. lisa punktis 3.8 kirjeldatud katsetele.
10. KONKSU TÜÜPI HAAKESEADISED
- 10.1. Üldnõuded klassi K konksu tüüpi haakeseadistele:
- 10.1.1. Kõik klassi K konksu tüüpi haakeseadised peavad vastu pidama 6. lisa punktis 3.5 kirjeldatud katsetele ning sobima tabelis 13 antud iseloomulike väärtuste poolest
- 10.1.2. Klassi K konksu tüüpi haakeseadiste mõõtmed peavad vastama joonisele 19 ja tabelile 12. Klassid K1–K4 on mitteautomaatsed haakeseadised, mis on ette nähtud kasutamiseks üksnes haagistel, mille täismass ei ületa 3,5 tonni ning klassid KA1–KA3 on automaatsed haakeseadised.

Joonis 19

Klassi K konksu tüüpi haakeseadise mõõtmed ja liikumisulatus

- 10.1.3. Konksu tüüpi haakeseadist tohib kasutada üksnes toridaalse veorõngaga ning kasutatuna klassi L toridaalse veorõngaga peab klassi K haakeseadisel olema käesoleva lisa punktis 10.2 kirjeldatud liikumisulatus.
- 10.1.4. Klassi K konksu tüüpi haakeseadist tuleb kasutada toridaalse veorõngaga, mille vähim kliirens ehk vaba liikumine on 3 mm ja suurim kliirens 5 mm, kui veorõngas on uus. Sobivad veorõngad peab avaldama haakeseadise tootja 1. lisa näidatud teate vormis.

10.2. klassi L toroidaalse veorõngaga kasutataval Klassi K haakeseadisel, mis ei ole veokile paigaldatud, peavad olema järgmised mittesamaaegsed liikumisulatused – vt ka joonis 19:

10.2.1. $\pm 90^\circ$ ulatuses horisontaalselt, haakeseadise vertikaaltele ümber;

10.2.2. $\pm 40^\circ$ ulatuses vertikaalselt, haakeseadise horisontaalse, liikumissuunaga risti asetseva telje ümber;

10.2.3. $\pm 20^\circ$ ulatuses aksiaalselt haakeseadise horisontaalse pikikeskjoone ümber.

10.3. Automaatsetel klassi K konksu tüüpi haakeseadistel peab olema haarats, mis juhib veorõnga haakeseadisesse.

10.4. Lukustamine tahtmatu lahtihaakimise vältimiseks:

Suletud asendis peab haakeseadis olema lukustatud kahe kindla mehaanilise ohutusseadmega, millest kumbki peab teise rikke korral tagama tõhusa lukustumise.

Mehaaniliselt seadmelt peab väljastpoolt olema selgelt näha, et haakeseadis on suletud ja kinnitatud asendis. Vastavate tunnuste asend peab olema määratav puutumise teel, näiteks pimedas.

Mehaaniline signaalseade peab näitama mõlema lukustusseadme seisundit (tingimus JA).

Kui teise lukustusseadme rakendumine on kindlustatud seadme konstruktsiooniga, siis on selles olukorras siiski piisav ka see, et näidataks vaid ühe lukustusseadme seisukorda.

10.5. Käsikangid

Käsikangid peavad olema kavandatud sellisel, et neid oleks mugav kasutada ja neil peavad olema ümardatud servad. Haakeseadisel ei tohi käsikangi lähedal olla teravaid servi ega takerdumisohtlikke kohti, mis võiksid haakeseadise käsitsemisel põhjustada vigastusi. Haakeseadise vabastamiseks vajalik käsikangile mõjuv vertikaaljõud, mis on mõõdetud ilma veorõngata, ei tohi kangi töösuunas ületada 250 N.

Tabel 12

Klassi K konksu tüüpi haakeseadiste mõõtmed (vt joonis 19)

Klass	K1	K2	K3	K4	KA1	KA2	KA3	Märkused
e ₁	—	83	83	120	120	140	160	$\pm 0,5$
e ₂	—	56	56	55	55	80	100	$\pm 0,5$
e ₃	90	—	—	—	—	—	—	$\pm 0,5$
d ₂	17	10,5	10,5	15	15	17	21	H13
c	3	3	3	3	3	3	3	Alammäär
f	130	175	175	180	180	200	200	Ülemmäär
g	100	100	100	120	120	140	200	Ülemmäär
a	45	45	45	45	45	45	45	+ 1,6/- 0,0
L ₁	120	120	120	120	250	300	300	Ülemmäär
L ₂	74	74	63	74	90	90	90	Ülemmäär
L ₃	110	130	130	150	150	200	200	Ülemmäär

Tabel 13

Klassi K konksu tüüpi haakeseadiste iseloomulikud väärtused

Klass	K1	K2	K3	K4	KA1	KA2	KA3
D kN	17	20	20	25	70	100	130
D _c kN	—	—	17	20	54	70	90
S kg	120	120	200	250	700	900	1 000
V kN	—	—	10	10	18	25	35

11. VEOTIISLI TÜÜPI SPETSIAALHAAKESADISED – KLASS T

11.1. Klassi T veotisli tüüpi spetsiaalhaakeseadised on ette nähtud kasutamiseks eriautorongide, näiteks autohaagiste puhul. Nendel sõidukitel on erikonstruktsioon ning need võivad vajada eripärast ja ebatavalist haakeseadise asetust.

11.2. Klassi T kasutusala peab olema piiratud kesktelgahaagistega ning sellest piirangust tuleb teatada 1. lisa esitatud teate vormis.

11.3. Klassi T haakeseadised tuleb tunnustada ühilduva paarina ning haakeseadist ei tohi olla võimalik eraldada mujal kui töökojas, tööriistade abil, mida tavaliselt sõidukil ei ole.

11.4. Klassi T haakeseadised ei tohi töötada automaatselt.

11.5. Klassi T haakeseadised peavad vastama 6. lisa punktis 3.3, välja arvatud punkt 3.3.4, esitatud nõuetele.

11.6. Vedukile paigaldamata, kuid kokkumonteeritud, ning vedukile paigaldatule sarnases normaalasendis haakeseadise puhul peavad olema võimalikud järgmised vähimad samaaegsed liikumisulatused;

11.6.1. $\pm 90^\circ$ ulatuses horisontaalselt ümber vertikaaltelje;

11.6.2. $\pm 8^\circ$ ulatuses vertikaalselt ümber horisontaalse risttelje;

11.6.3. $\pm 3^\circ$ ulatuses aksiaalselt ümber horisontaalse pikitelje.

12. KAUGJÄLGIMIS- JA KAUGJUHTIMISSEADMED

12.1. Üldnõuded

Kaugjälgimis- ja kaugjuhtimisseadmed on lubatud üksnes klasside C50-X ja G50-X automaathaakeseadiste korral,

Kaugjälgimis- ja kaugjuhtimisseadmed ei tohi takistada haagitud veorõnga või haagitud poolhaagise vaba liikumissulatust. Need peavad olema püsivalt sõidukile kinnitatud.

Kõik kaugjälgimis- ja kaugjuhtimisseadmed kuuluvad haakeseadise katsete ja tüübikinnituse reguleerimisalasse koos kõikide juhtimis- ja ülekandeseadmete osadega.

12.2. Kaugjälgimisseadmed

12.2.1. Automaatse haakimisprotseduuri korral peavad kaugjälgimisseadmed vastavalt punktile 12.2.2 nähtaval viisil näitama haakeseadise suletud ja topeltlukustatud asendit. Lisaks sellele võib olla näidatud avatud asend vastavalt punktile 12.2.3.

Kaugjälgimisseade peab haakeseadise igal avamisel ja sulgemisel automaatselt aktiveeruma ja lähtestuma.

- 12.2.2. Üleminekut avatud asendist suletud ja topeltlukustatud asendisse peab näitama rohelist nähtava signaaliga.
- 12.2.3. Kui näidata avatud ja/või mittelukustatud asendit, tuleb kasutada punast nähtavat signaali.
- 12.2.4. Kui näidata automaatse haakimisprotseduuri lõpetamist, peab kaugjälgimisseade kindlaks tegema, et veopolt on jõudnud topeltlukustatud lõppasendisse.
- 12.2.5. Mis tahes häire korral ei tohi kaugjälgimissüsteem edastada signaali haakeseadise suletud ja lukustatud seisundist, kui veopolt ei ole jõudnud lõppasendisse.
- 12.2.6. Ühe lukustusseadme avamisel kahest peab roheline nähtav signaal kustuma ja punane nähtav signaal (kui see on paigaldatud) süttima.
- 12.2.7. Otse haakeseadisele kinnitatud mehaanilised indikaatorid peavad alles jääma.
- 12.2.8. Et vältida juhi tähelepanu hajumist normaalsel sõidul, peab olema võimalik kaugjälgimisseade välja lülitada, kuid see peab automaatselt taasaktiveeruma, kui haakeseadise järgmisel korral avatakse ja suletakse – vt punkt 12.2.1.
- 12.2.9. Kaugjälgimisseadme juhtseadised ja märgutuled peavad olema paigaldatud juhi vaatevälja ning need peavad olema püsivalt ja selgelt tuvastatavad.
- 12.3. Kaugjuhtimisseade
- 12.3.1. Kui kasutatakse käesoleva lisa punktis 2.8 määratletud kaugjuhtimisseadet, siis peab kasutusel olema ka punktis 12.2 kirjeldatud kaugjälgimisseade, mis peab näitama vähemalt haakeseadise avatud seisundit.
- 12.3.2. Haakeseadise avamiseks ja sulgemiseks kaugjuhtimisseadme abil peab olema spetsiaalne lüliti (st pealüliti, kang või ventiil). Kui see pealüliti ei asu juhikabiinis, siis ei tohi see olla kohas, kus sellele pääsevad vabalt ligi kõrvalised isikud, või see peab olema lukustatud. Haakeseadise käsitsemine kabiinist saab olla võimalik ainult siis, kui on takistatud selle soovimatu kasutamine, näiteks kahte kätt nõudva juhtimisoperatsiooni abil.
- Peab olema võimalik veenduda, kas haakeseadise avamine kaugjuhtimisseadme abil on lõpetatud või mitte.
- 12.3.3. Kui kaugjuhtimise korral on ettenähtud, et haakeseadise avamisel peab rakendama ka välist jõudu, tuleb juhile korralikult märku anda, millistes tingimustes väline jõud haakeseadise avab. Seda ei ole vaja juhul, kui välist jõudu rakendatakse ainult kaugjuhtimisseadme kasutamisel.
- 12.3.4. Kui kaugjuhtimisseadmega avatava haakeseadise avamismehhanism on paigaldatud sõidukist väljapoole, peab selle abil olema võimalik üle vaadata haagitud sõidukite vahele jäävat ala, kuid sellegipoolest ei tohi haakeseadise juhtimiseks olla vajalik sellesse alasse sisenemine.
- 12.3.5. Mis tahes üksik tõrge kasutamisel või mis tahes üksik rike süsteemis ei tohi põhjustada tahtmatut haakeseadise avanemist tavalisel maanteeõidul. Mis tahes riketest süsteemis tuleb kohe teavitada või need peavad enne järgmist kasutamist olema ilmselgelt nähtavad näiteks juhtimissüsteemi kasutustakistusena.
- 12.3.6. Kaugjuhtimissüsteemi rikke korral peab eriolukorras olema võimalik haakeseadist avada vähemalt ühel muul moel. Kui selleks on vaja kasutada tööriistu, peavad need kuuluma sõiduki tööriistakomplekti. Käesoleva lisa punktis 3.6 esitatud nõudeid ei kohaldata käsikangide suhtes, mis on ette nähtud haakeseadiste avamiseks ainult avariiolukorras.
- 12.3.7. Kaugjuhtimis- ja kaugjälgimisseadmed peavad olema püsivalt ja selgelt tuvastatavad.

6. LISA

Mehaaniliste haakeseadiste või -osade katsetamine

1. ÜLDNÕUDED KATSETAMISEKS

- 1.1. Haakeseadiste näidised peavad läbima katsed nii tugevuse kui ka eksploatatsiooni suhtes. Võimaluse korral tuleb läbi viia tugevuskatsed, aga kui ei ole ette nähtud teisiti, võib tüübikinnitusasutus või tehniline teenistus tugevuskatses loobuda, kui osa lihtne konstruktsioon võimaldab teoreetilist tugevuskontrolli. Teoreetilised katsed võib läbi viia määramaks kindlaks halvimad tingimused. Igal juhul peavad teoreetilised katsed andma sama kvaliteediga tulemused kui dünaamilised või staatilised katsed. Lahknevuste korral on määravad tegelikult läbiviidud katsetel saadud tulemused.

Vt ka käesoleva eeskirja punkt 4.8.

- 1.2. Haakeseadise tugevus määratakse dünaamilise katsega (kestvuskatse). Teatavatel juhtudel võivad osutada tarvilikuks täiendavad staatilised katsed (vt käesoleva lisa punkt 3).
- 1.3. Dünaamilised katsed (v.a käesoleva lisa punkti 3.10 kohane katse) tuleks teha ligikaudu sinusoidsete koormustsüklitega (vahelduv ja/või pulseeriv), mida rakendatakse materjalile sobival hulgal. Katsetel ei tohi tekkida ühtegi pragu ega mõra.
- 1.4. Kindlaks määratud staatiliste katsete korral on lubatud ainult kerge jäävdeformatsioon. Kui ei ole ette nähtud teisiti, ei tohi jäävdeformatsioon pärast koormuse alt vabastamist ületada 10 % katse ajal mõõdetud maksimaalsest deformatsioonist. Juhul kui katse ajal mõõdetud deformatsioon paneb katsetaja ohtu, siis, eeldusel, et sama parameetrit kontrollitakse ka teiste katsete ajal, nagu näiteks dünaamilised katsed, võib selle osa staatilisest katsest ära jätta.
- 1.5. Dünaamiliste katsete korral baseeruvad koormamiseeldused sõiduki pikiteljesuunalisel horisontaalsel jõukomponendil ja vertikaalsel jõukomponendil. Horisontaalseid jõukomponente ja -momente, mis ei ole sõiduki pikiteljega samasuunalised, ei võeta arvesse, eeldades nende vähest tähtsust. Seda lihtsustust ei saa kasutada käesoleva lisa punkti 3.10 kohase katse puhul.

Kui haakeseadise konstruktsioon või selle kinnitus sõidukile või lisaseadmete (nagu amortisaatorid, suletud haakeseadis jne) paigaldus põhjustavad lisajõudusid või -momente, võib tüübikinnitusasutus või tehniline teenistus nõuda täiendavaid katseid.

Sõiduki pikiteljesuunaline horisontaalne jõukomponent esitatakse teoreetiliselt kindlaks määratud baasjõuna, väärtusena D või D_c . Sõiduki vertikaalne jõukomponent esitatakse vajadusel haakepunktile mõjuva staatilise vertikaalkoormusena S ja eeldatava vertikaalkoormusena V , või sadulhaakeseadise korral staatilise vertikaalkoormusena U .

- 1.6. Iseloomulikud väärtused D , D_c , S , V ja U , mille katsed baseeruvad ning mis on määratletud käesoleva eeskirja punktis 2.11, tuleb esitada tootja poolt tüübikinnituseks esitatud taotlusega antud informatsioonis – vt 1. ja 2. lisa esitatud teatise vorm.
- 1.7. Kindlad, vedruijõu poolt paigal hoitavad lukustusseadmed peavad jääma lukustatud asendisse, kui neile mõjub kõige ebasoodsamast suunast rakendatud, lukustusmehhanismi kolmekordsele massile vastav jõud.

2. KATSEMENETLUSED

Kui kasutatakse käesoleva lisa punkti 3.10 kohast katsemenetlust, ei kohaldata punkte 2.1, 2.2, 2.3 ja 2.5.

- 2.1. Nii dünaamiliste kui ka staatiliste katsete jaoks paigaldatakse näidis sobivale katsestendile, millel on olemas vahendid jõu rakendamiseks, selliselt, et peale katseks määratud jõu ei mõjutaks seda ükski muu täiendav jõud ega moment. Kui tegemist on vahelduva jõuga katsetega, ei tohi rakendatava jõu suund ettenähtud suunast erineda rohkem kui $\pm 1^\circ$ võrra. Pulseerivate ja staatiliste katsete korral peab nurk olema seatud suurima katsejõu järgi. Selle jaoks on tavaliselt vaja liigendit jõu rakenduspunktis (st haakepunktis) ja sellest punktist piisavalt kaugel olevat teist liigendit.
- 2.2. Katse sagedus ei tohi ületada 35 Hz. Valitud sagedus peab olema hästi eristatud katsel kasutatavate vahendite, sh ka katseeadme resonantsagedustest. Asünkroonse katsetamise korral peab kahe jõukomponendi vaheline erinevus olema umbes 1–3 %. Terasest valmistatud haakeseadiste korral peab koormustsüklite arv olema 2×10^6 . Muudest materjalidest kui terasest valmistatud haakeseadiste korral võib vajalik tsüklite arv olla suurem. Katse käigus tekkinud pragude avastamiseks tuleb kasutada värvi läbitungimismeetodit või muud samaväärset meetodit.
- 2.3. Pulseerivate katsete korral vaheldub katsejõud maksimaalsest katsejõu ja madalama, minimaalse katsejõu vahel, mis ei tohi olla suurem kui 5 % maksimaalsest katsejõust, kui üksikasjalikus katsemenetluses ei ole sätestatud teisiti.
- 2.4. Muude kui käesoleva lisa punktis 3.2.3 nõutud spetsiaalsete staatiliste katsete korral peab katsejõudu rakendama sujuvalt ja kiiresti ning seda tuleb hoida vähemalt 60 sekundi jooksul.
- 2.5. Tavaliselt peavad katsetatavad haakeseadised või komponendid olema katsestendile kinnitatud võimalikult järgalt ja sellises asendis, kuidas need kinnitatakse sõidukile. Kinnitusseadmed peavad olema need, mille on kindlaks määranud tootja või paigaldaja haakeseadise või -komponendi kinnitamiseks sõidukile ja/või neil peavad olema samasugused mehaanilised omadused.
- 2.6. Haakeseadiseid või -osi tuleb katsetada tingimustel, nagu need on ette nähtud teel kasutamiseks. Siiski võib tootja taotlusel ja kokkuleppel tehnilise teenistusega haakeseadise elastsed osad neutraliseerida, kui seda nõuab katseprotseduur ja kui see ei mõjuta katse tulemusi ebarealistlikult.

Elastsed komponendid, mis on katsetamisel esinevatest kiirendustest üle kuumenenud, võib katse käigus asendada. Katsejõud tuleb rakendada spetsiaalsete vaheerõngasteta seadmete abil.

3. SPETSIAALSED KATSETINGIMUSED

Kui kasutatakse käesoleva lisa punkti 3.10 kohast katsemenetlust, ei kohaldata punktide 3.1.1–3.1.6 nõudeid.

3.1. Haakekuulid ja pukseerimiskonksud

3.1.1. Mehaanilised haakekuulide haakeseadised võivad kuuluda järgmistesse tüüpidesse:

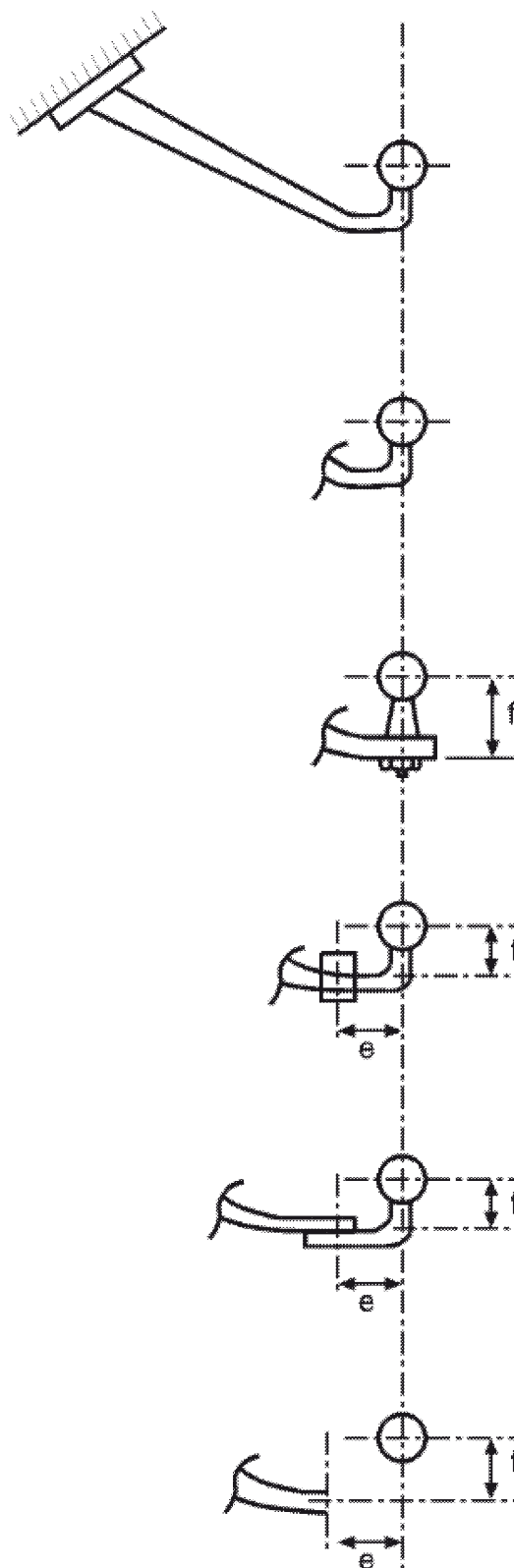
i) üheosalised haakekuulid, mis sisaldavad eemaldatavate, kuid mittevahetatavate kuulidega seadmeid (vt joonised 20a ja 20b),

ii) haakekuulid, mis koosnevad paljudest eemaldatavatest osadest (vt joonised 20c, 20d ja 20e),

iii) pukseerimiskonksud, millele ei ole kinnitatud kuuli (vt joonis 20f).

Joonis 20

Kuuli tüüpi pukseerimiskonksude paigaldamine

a Üheosaline pukseerimiskonks ja haakekuul

b Sellel mudelil on võimalik haakekuuli käsitsi eemaldada; näiteks bajonettkinnitusel agregaat

c Pukseerimiskonks haakekuuliga, mida on võimalik eemaldada tööriistade abil

d Pukseerimiskonks haakekuuli ja haakekuuli toega, mis on kinnitatud näiteks klassi A50 poltide abil

e Pukseerimiskonks haakekuuli ja eraldamatu toega, kokku pandud tööriistu kasutades

f Haakekuulita pukseerimiskonks

- 3.1.2. Peamine katse on dünaamiline kestvuskatse. Katsenäidised on haakekuul, haakekuuli kael ja agregaadid sõidukile kinnitamiseks vajalikud kinnitused. Haakekuul ja pukseerimiskonksud peavad nende tööks ettenähtud asendis olema järgalt kinnitatud katsestendile, millega on võimalik tekitada vahelduvat jõudu.
- 3.1.3. Haakekuuli ja pukseerimiskonksude kinnituskohtade asukohad määrab kindlaks tootja (vt käesoleva eeskirja punkt 5.3.2).
- 3.1.4. Katsetele esitatud seadmed peavad olema koos kõikide selle juurde kuuluvate osade ja konstruktsiooniliste detailidega, mis võivad mõjutada selle tugevust (nt pistikupesa plaat, mis tahes markeering jne). Katsenäidis peab sisaldama selle kõiki osi kuni selle sõidukile ankurdamise või kinnitamise kohtadeni. Sõiduki tootja esitab haakeseadise kohta haakekuuli ja kinnituskohtade võrdlusjoonega seotud geomeetriselised asukohad ja need peavad kajastuma katseprotokollis. Veduki tootja peab haakeseadise tootjale esitama kogu vajaliku informatsiooni kõikide ankurdamispunktide suhteliste asukohtade kohta võrdlusjoone suhtes ja neid asukohti kasutatakse katsetel.
- 3.1.5. Katsestendile paigaldatud näidist katsetatakse vahelduva koormuse suhtes, mis tuleb haakekuulile rakendada nurga all, mis on näidatud joonistel 21 ja 22.

Katsenurga suund tuleb määrata vertikaalse suhte abil kuuli keset läbiva horisontaalse võrdlusjoone ja horisontaalse joone vahel, mis läbib haakeseadise kinnituspunkti, mis on horisontaalsel tasapinnal mõõdetuna kõrgeim ja lähim ristsuunalisele vertikaaltasapinnale, mis läbib kuuli keset. Kui kinnituspunkti joon asub horisontaalsest võrdlusjoonest kõrgemal, tuleb katse läbi viia nurga all $\alpha = +15^\circ \pm 1^\circ$ ning kui see asub madalamal, tuleb katse läbi viia nurga all $\alpha = -15^\circ \pm 1^\circ$ (vt joonis 21). Kinnituspunktid, mida tuleb arvestada katsenurga määramisel, peavad olema antud sõiduki tootja poolt ning need peavad veduki konstruktsioonile edastama peamisi vedavaid jõude.

Antud nurk on valitud selleks, et vaadelda vertikaalset staatilist ja dünaamilist koormust ning seda tuleb kasutada ainult staatilisel koormusel mitte rohkem kui:

$$S = 120 \times D \text{ [N]}$$

Kui vertikaalne staatiline koormus ületab ülalpool arvatut, tuleb nurka mõlemal juhul suurendada 20°ni.

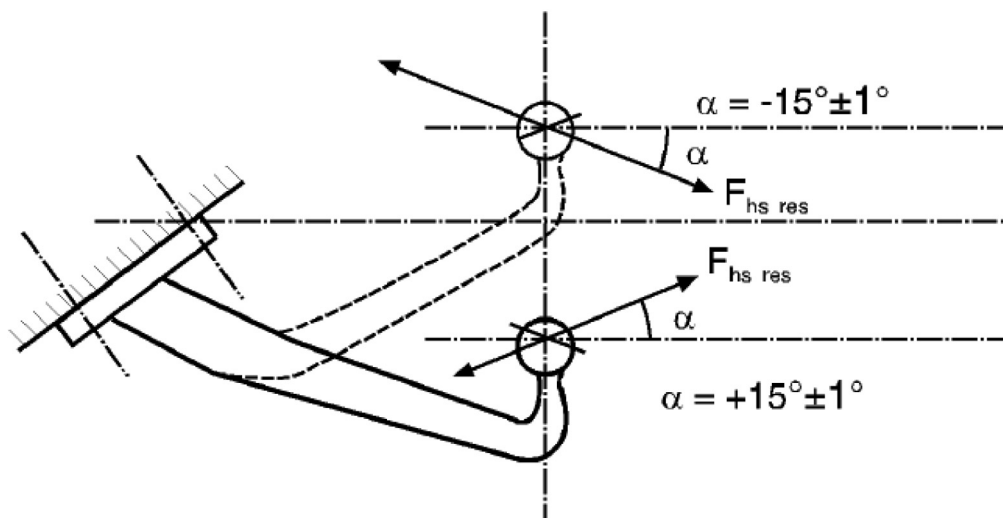
Dünaamilised katsed tuleb läbi viia järgmise katsejõuga:

$$F_{hs \text{ res}} = \pm 0,6 D$$

- 3.1.6. Seda katseprotseduuri saab erinevat tüüpi haakeseadiste puhul (vt käesoleva lisa punkt 3.1.1) rakendada järgmiselt:
- 3.1.6.1. üheosalised haakekuulid, mis sisaldavad eemaldatavate, kuid mittevahetatavate kuulidega seadmeid (vt joonised 20a ja 20b).
- 3.1.6.1.1. joonistel 20a ja 20b näidatud seadiste tugevuskatsed viiakse läbi vastavalt punkti 3.1.5 nõuetele;

Joonis 21

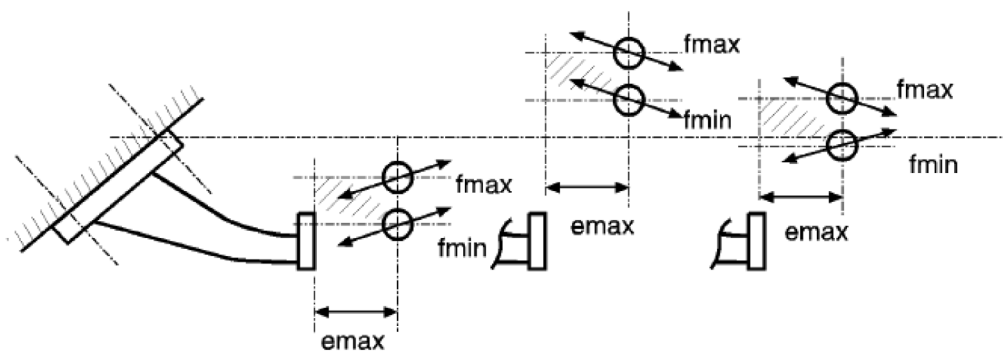
Katsejõu rakendamise nurgad

Märkus: võrdlusjoonega paralleelne joon läbib kõrgeimat ja lähimat punkti pukseerimiskonksu kinnitamiseks sõidukile – vt 6. lisa, punkt 3.1.5.

Joonis 22

Katsejõu rakendamise nurgad

Märkus: vahelduva katsejõu $F_{hs\ res}$ suund sõltuvalt kuuli keskme horisontaalse võrdlusjoone asukohast selle võrdlusjoonega paralleelse joone suhtes – vt joonis 21

3.1.6.2. haakekuulid, mis sisaldavad eemaldatavaid osi.

Eristatakse järgmisi kategooriaid:

- pukseerimiskonks ja haakekuul (vt joonis 20c);
- ühise toega pukseerimiskonks ja haakekuul (vt joonis 20d);
- eemaldatava haakekuuliga pukseerimiskonks (vt joonis 20e);
- pukseerimiskonks ilma haakekuulita (vt joonis 20f).

3.1.6.2.1. Joonistel 20c–20f kujutatud haakeseadise tugevuskatse tehakse vastavalt punkti 3.1.5 nõuetele. Katseprotokollis esitatakse mõõtmed e ja f koos ± 5 mm tootjale lubatud hälbega.

Pukseerimiskonksu katse (vt joonis 20f) tehakse sellele paigaldatud (toestatud) haakekuuliga. Vaadeldakse ainult pukseerimiskonksule mõjuvaid jõudusid haakekuuli toe kinnituskohtade ja paigalduspindade vahel.

Mõõtmed e ja f peab määrama haakeseadise tootja ning nende lubatud hälve on tootja puhul ± 5 mm.

3.1.6.3. Eemaldatavatele ja vahetatavatele kuulpoltidele ette nähtud haakeseadised, mille mõõtmed e ja f on varieeruvad – vt joonis 22.

3.1.6.3.1. Selliste pukseerimiskonksude tugevuskatsed tehakse vastavalt punkti 3.1.5 nõuetele.

3.1.6.3.2. Kui tootja ja tüübikinnitusasutus või tehniline teenistus on kokkuleppeliselt määranud halvima võimaliku konfiguratsiooni, siis piisab ainult selle konfiguratsiooniga katsetamisest.

Muudel juhtudel tuleb lihtsustatud korras teha katseid haakekuuli erinevate asukohtadega vastavalt punktile 3.1.6.3.3.

3.1.6.3.3. Lihtsustatud korras katsetamisel peab väärtus f jääma määratletud väärtuste $f_{\min}$ ja $f_{\max}$ vahele, mis ei ületa 100 mm. Haakekuul peab oma toest olema 130 mm kaugusel ($e_{\max}$). Et katta kõiki kuulpoldi võimalikke asukohti alal, mis on määratud horisontaalse kaugusega paigaldamispinnast ja vertikaalvahemikuga f ($f_{\min}$ kuni $f_{\max}$), tuleb katsetada kahte seadet:

i) ühte, millel on haakekuul ülemises ($f_{\max}$) ja

ii) teist, millel on haakekuul alumises ($f_{\min}$) asendis.

Katsejõu rakendamise nurk on vahelduvalt positiivne või negatiivne, sõltuvalt haakekuuli keskme horisontaalse võrdlusjoone suhtes paralleeljoonega, mis läbib haakeseadise kõrgeimat ja lähimat kinnituspunkti. Kasutatavad nurgad on näidatud joonisel 22.

3.1.7. Kui kasutatakse eemaldatavaid kuulliigendeid muude kinnitusvahendite abil kui kruvid, näiteks vedrukinnistega, ning kui dünaamilise katse käigus seadist ei katsetata kindla mehaanilise kinnituse aspektist, tuleb kinnituse suhtes läbi viia haakekuulile või kindlale mehaanilisele kinnitusele asjakohasest suunast rakendatav staatiline katse. Kui kindel mehaaniline kinnitus hoiab kuulliigendi vertikaalasendis, peab läbi viima staatilise katse, mille käigus haakekuulile rakendatakse tõusvas suunas vertikaaljõudu, mis vastab väärtusele D . Kui kindel mehaaniline kinnitus hoiab kuulliigendit ristsuunalise horisontaalse konstruktsiooni abil, tuleb staatilise katse käigus rakendada selles suunas jõudu, mis vastab väärtusele $0,25 D$. Kindel mehaaniline kinnitusseade ei tohi puruneda ning sellel ei tohi ilmnedada deformatsiooni, mis võiks avaldada kahjulikku mõju seadme tööle.

3.1.8. 5. lisa punktis 1.5 viidatud täiendava haakeseadise kinnituspunktid peavad vastu pidama horisontaalsele staatilisele jõule, mis vastab väärtusele $2D$ ülempiiriga 15 kN. Kui lahtipidurduskaabli jaoks on olemas eraldi kinnituspunkt, peab see vastu pidama horisontaalsele staatilisele jõule, mis vastab väärtusele D .

3.2. Haakepead

3.2.1. Peamine katse on vahelduva katsejõuga kestvuskatse, millele järgneb staatiline katse (tõstekatse) samal katse-näidisel.

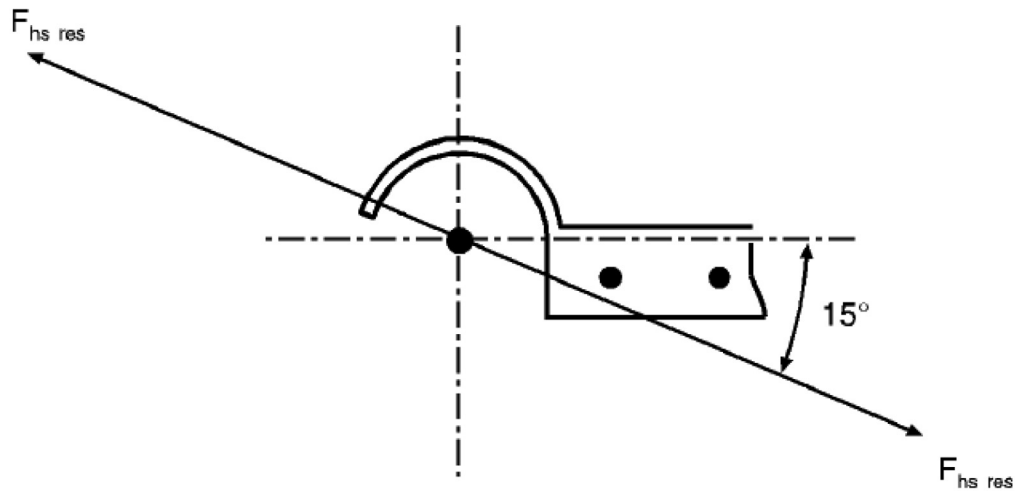
3.2.2. Dünaamiline katse tuleb teha koos sobiva tugevusega haakekuuliga klassist A. Katsestendile tuleb haakekuul ja haakepea kinnitada vastavalt tootja poolt esitatud juhiste ja viisil, mis vastab nende kinnitamisele sõidukile. Peale katsejõu ei tohi näidiseid mõjutada ükski täiendav jõud. Katsejõudu tuleb rakendada haakekuuli keset läbiva joone suunas ja seda tuleb 15° nurga all suunata taha ja allapoole (vt joonis 23). Kestvuskatse tuleb katsenäidisele teha järgmise katsejõuga:

$$F_{hs \text{ res } w} = \pm 0,6 D$$

Kui suurim lubatav vertikaalmass S ületab $120D$, tuleb katsenurka suurendada 20 kraadini.

Joonis 23

Dünaamiline katse

- 3.2.3. Samuti tuleb teha staatiline eralduskatse. Katsetamisel kasutatava haakekuuli läbimõõt peab olema 49,00–49,13 mm jälgendamaks kulunud kuulpolti. Eraldusjõudu F_a tuleb rakendada risti nii haakepea põik- kui ka keskteljega ning seda tuleb sujuvalt ja kiiresti suurendada väärtuseni:

$$F_a = g (C + S/1\,000) \text{ kN}$$

ja sellisena hoida 10 sekundi jooksul.

Haakepea ei tohi haakekuulist eralduda ja ühelgi haakepea osal ei tohi ilmneada mingeid püsivaid deformatsioone, mis võiksid mõjutada selle töökooblikkust.

- 3.3. Veotisli haakeseadised ja veotalad
- 3.3.1. Katsenäidisele tuleb teha kestvuskatse. Haakeseadis peab olema varustatud kõikide sõidukile ühendamiseks tarvilike kinnitustega. Kõik veotisli haakeseadise ja sõiduki raami vahele jäävad seadmed (st veotala) peavad olema katsetatud samade jõududega kui haakeseadiski. Standardsete veotisli haakeseadiste jaoks ette nähtud veotalade katsetamisel tuleb vertikaalkoormust rakendada pikisuunalisele kaugusele kinnituskohtade vertikaaltasandist, mis on võrdne vastava standardse haakeseadise asukohaga.

- 3.3.2. Haakeseadised liigendiga veotiislitele ($S = 0$)

Dünaamiline katsetamine tuleb teha horisontaalsuunalise vahelduva jõuga $F_{hw} = \pm 0,6 D$, mis on rakendatud maapinnaga paralleelsele joonele ja veopoldi keset läbivale veduki keskpikitasandile.

- 3.3.3. Veotisli haakeseadised kasutamiseks kesktelgahaagistega ($S > 0$).

- 3.3.3.1. Kesktelgahaagised täismassiga kuni 3,5 tonni (k.a):

Veotisli haakeseadiseid, mis on ette nähtud kasutamiseks kuni 3,5 t täismassiga (k.a) kesktelgahaagistega, tuleb vastavalt käesoleva lisa punktis 3.1 kirjeldatud viisile katsetada samuti kui haakekuule ja pukseerimiskonkse.

- 3.3.3.2. Kesktelgahaagised täismassiga üle 3,5 tonni:

Asünkroonsel kestvuskatsel rakendatakse näidisele horisontaal- ja vertikaalsuunalist katsekoormust. Kasutatav horisontaalne joon peab olema veduki keskpikitasandil maapinnaga paralleelne joon ja läbima veopoldi keset. Kasutatav vertikaalne joon peab olema veduki keskpikitasandil kasutatava horisontaaljoonega risti ja veopoldi pikitelgjoone suunas.

Veotisli haakeseadise ja veorõnga katsestendiga kinnitamise vahendid peavad olema sellised, mis vastavalt tootja poolt esitatud juhistelet on ette nähtud nende kinnitamiseks sõidukile.

Rakendada tuleb järgmisi katsekoormusi:

Tabel 14

Katsekoormused

Katsekoormus	Keskmine väärtus (kN)	Amplituud (kN)
Horisontaaljõud	0	$\pm 0,6 D_c$ (vt märkust)
Vertikaaljõud	$S \times g/1\,000$	$\pm 0,6 V$ (vt märkust)

Märkus: klassi T veotiisli tüüpi spetsiaalhaakeseadiste puhul vähendatakse neid väärtusi kuni $\pm 0,5 D_c$ ja $\pm 0,5 V$.

Vertikaalsed ja horisontaalsed komponendid peavad olema sinusoidi kujuga ja neid tuleb rakendada asünkroonselt, kusjuures nende sageduste erinevus peab jääma vahemikku 1–3 %.

3.3.4. Veopoldi lukusti staatiline katse

Veotiisli haakeseadiste korral on vaja katsetada ka sulgurit ja kõiki lukustusseadmeid, rakendades neile avamise suunas $0,25 D$ staatilist jõudu. Katse ei tohi põhjustada sulguri avanemist ega mis tahes kahjustusi. Silindrikujuliste veopoldide korral piisab $0,1 D$ katsejõust.

3.4. Veorõngad

3.4.1. Veorõngad peavad läbima samasuguse dünaamilise katse nagu veotiisli haakeseadisedki. Veorõngastele, mida kasutatakse ainult liigendiga, vaba vertikaalsuunalist liikumist võimaldava veotiisliga varustatud haagiste korral, rakendatakse punktile 3.3.2 vastavat vahelduvat jõudu. Kesktelghaagiste korral kasutatavad veorõngad peavad läbima samad katsed nagu haakepead (punkt 3.2), kui haagise mass C on kuni 3,5 tonni (k.a), ja samad katsed nagu veotiisli haakeseadised (punkt 3.3.3.2), kui kesktelghaagise mass C ületab 3,5 tonni.

3.4.2. Klassi L toroidaalseid veorõngaid tuleb katsetada samal viisil nagu standardseid veorõngaid.

3.4.3. Veorõngaid tuleb katsetada sellisel viisil, et vahelduv jõud kanduks ka osadele, mida kasutatakse veorõnga kinnitamiseks veotiislile. Kõik elastsed vahedetailid tuleb fikseerida.

3.5. Konksu tüüpi haakeseadised

3.5.1. Klassi K konksu tüüpi haakeseadised peavad vastu pidama käesoleva lisa punktis 3.5.2 esitatud dünaamilistele katsetele.

3.5.2. Dünaamiline katse:

3.5.2.1. Dünaamiline katse peab olema pulseeriv katse, mis viiakse läbi klassi L toroidaalse veorõngaga ja haakeseadisega, mis on paigaldatud sellisel, nagu see oleks kinnitatud sõidukile ning kõigi vajalike osadega vedukile kinnitamiseks. Siiski võib elastsed osad kokkuleppel tüübikinnitusasutuse või tehnilise teenistusega neutraliseerida.

3.5.2.2. Liigendiga veotiislitega haagiste jaoks ette nähtud konksu tüüpi haakeseadiste puhul, kui haakeseadisele rakenduv vertikaalkoormus S võrdub nulliga, peab katsejõudu rakendama horisontaalsuunas, simuleerides konksu tõmbejõudu ja vaheldudes $0,05D$ ja $1,00D$ vahel.

3.5.2.3. Kesktelghaagistega kasutamiseks ette nähtud konksu tüüpi haakeseadiste puhul peab katsejõud kujutama endast haakeseadise horisontaal- ja vertikaaljõudude resultanti ning seda peab rakendama nurga all $-\alpha$, see tähendab, esikülje ülaosast tagakülje alumise osa suunas (vt joonis 21), ning haakeseadise horisontaal- ja vertikaaljõudude resultandi põhjal arvatud nurga all. Jõud $F_{hs\ res}$ tuleb arvutada järgmiselt:

$$F_{hs\ res} = \sqrt{F_h^2 + F_s^2} \text{ kus } F_h = D_c \text{ ja } F_s = \frac{9,81S}{1\,000} + 0,8 V$$

3.5.2.4. Rakendatav jõud varieerub $0,05 F_{hs\ res}$ ja $1,00 F_{hs\ res}$ vahel.

3.5.3. Haakeseadise lukusti staatiline katse

Konksu tüüpi haakeseadiste puhul on vaja katsetada ka sulgurit ja kõiki lukustusseadmeid, rakendades neile avamise suunas 0,25 D staatilist jõudu. Katse ei tohi põhjustada sulguri avanemist ega mis tahes kahjustusi.

3.6. Veotiislid

- 3.6.1. Veotiisleid tuleb katsetada veosilmadega sarnasel viisil (vt punkt 3.4). Tüübikinnitusasutus või tehniline teenistus võib loobuda tugevuskatsetamisest, kui osade lihtne konstruktsioon võimaldab teoreetilise tugevuskontrolli. Katsejõudude iseloom veotiisli teoreetiliseks kontrolliks keskelghaagistele täismassiga C kuni 3,5 tonnini kaasa arvatud võetakse standardi ISO 7641/1:1983 järgi. Katsejõudude iseloom veotiislite teoreetiliseks kontrollimiseks keskelghaagistele täismassiga C üle 3,5 tonni tuleb arvutada alljärgnevalt:

$$F_{sp} = (g \times S/1\,000) + V$$

kus jõuamplituud V on sama, mis on toodud käesoleva eeskirja punktis 2.11.4.

Vastavalt kavandatud koormusele tekkivad suurimad lubatud pinged haagistele täismassiga C üle 3,5 tonni peavad olema vastavuses ISO 7641/1:1983 standardi punktiga 5.3. Tugevduseta veotiisliitel (sh kaarihendusega) ja täishaagiste veotiisliitel tuleb arvesse võtta horisontaalsuunalist jõukomponenti $F_{hp} = 1,0 \times D$.

- 3.6.2. Täishaagiste vertikaalsuunas vaba liikumist omavate veotiislite katsetamisel tuleb lisaks väsimuskatsele või tugevuse teoreetilisele määramisele katsetada neid ka nõtkumistakistusele kas teoreetiliselt kavandatud jõuga $3,0 \times D$ või teha nõtkumistest jõuga $3,0 \times D$. Teoreetilise arvutuse korral peavad lubatavad pinged vastama standardi ISO 7641/1:1983 punktile 5.3.

- 3.6.3. Juhttelje korral tuleb nõtkumistakistus määrata teoreetiliste arvutustega või nõtkumiskatse abil. Haakepunkti keskmesse tuleb suunata horisontaalsuunaline staatiline külj jõud. Selle jõu tugevus valitakse selline, et umbes esitelje keskmesse rakendub moment $0,6 \times A_v \times g$ (kNm). Lubatud pinged peavad vastama ISO 7641/1:1983 standardi punktile 5.3.

Kui juhttelg moodustab aga kaksik-, tandem-, esitelgveoki (juhitava vankri), tuleb momenti suurendada väärtuseni $0,95 \times A_v \times g$ (kNm)

3.7. Sadulhaakeseadised

- 3.7.1. Põhilised tugevuskatsed on dünaamiline katse ja staatiline katse (tõstekatse). Poolhaagiste aktiivseks roolimiseks ettenähtud sadulhaakeseadised peavad läbima täiendava staatilise katse (paindumiskatse). Katsetamisel peab sadulhaakeseadis olema varustatud kõikide sõidukile kinnitamiseks vajalike kinnitusedetailidega. Kinnitusviis peab olema identne sellega, mida kasutatakse selle sõidukile kinnitamiseks. Füüsilise testimise alternatiivina ei ole lubatud kasutada arvutusmeetodit.

3.7.2. Staatilised katsed

- 3.7.2.1. Standardseid sadulhaakeseadiseid, mis on ette nähtud roolimiskiilude või samasuguste seadmete jaoks poolhaagiste aktiivseks roolimiseks (vt käesoleva eeskirja punkt 2.7) tuleb staatilise nõtkumiskatse abil katsetada piisava tugevuse suhtes roolimiseseadme mõjuulatuses, rakendades samaaegselt sadulhaakeseadisele mõjuvat koormust. Suurimat lubatud sadulhaakeseadisele mõjuvat koormust U tuleb tööasendis haakeseadisele rakendada vertikaalselt piisavalt suure jäiga plaadi abil, mis kataks terve haakeseadise.

Rakendatud koormuse resultantjõud peab läbima sadulhaakeseadise horisontaalse liigendi keset.

Samaaegselt tuleb veopoldi juhiku servadele rakendada horisontaalset külj jõudu, mis kujutab endast poolhaagise aktiivseks roolimiseks vajaminevat jõudu. Selle külj jõu suurus ja mõjusuund tuleb valida sellisel, et umbes veopoldi keskmele rakenduks $0,75 \text{ m} \times D$ jõumoment jõu abil, mis mõjub $0,5 \text{ m} \pm 0,1 \text{ m}$ pikkusele tõstekangile. Lubatud on nimimõõtmetest kuni 0,5 % püsiv plastne deformatsioon. Ühtegi pragunemist ei tohi olla.

- 3.7.2.2. Kõikidele sadulhaakeseadistele tuleb teha staatiline tõstekatse. Kuni tõstejõuni $F_a = g \cdot U$ ei tohi haakeseadise plaat püsivalt painduda rohkem kui 0,2 % oma laiusest.

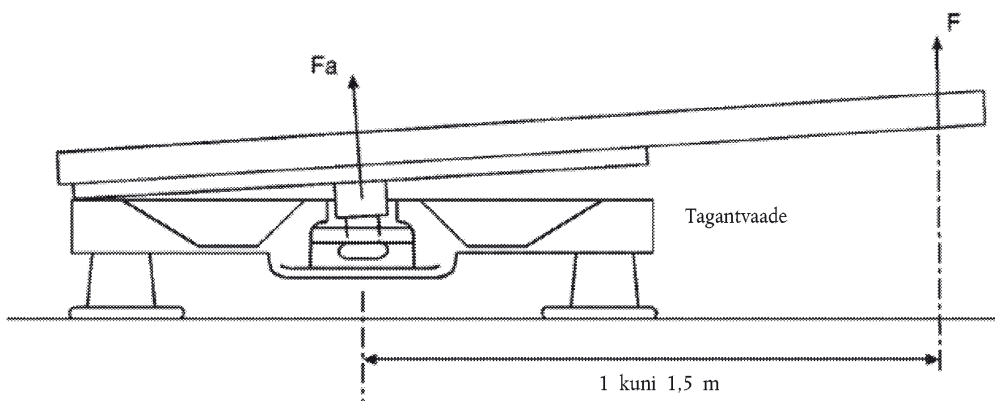
Klassi G50 standardsete sadulhaakeseadiste või sellega sarnaste haakeseadiste korral sama veopoldi läbimõõdu jaoks ei tohi veopolt haakeseadisest eralduda, kui rakendatakse tõstejõudu $F_a = g \times 2,5 U$. Mittestandardsete haakeseadiste korral, mis kasutavad enam kui 50 mm läbimõõduga veopolti, näiteks 90 mm veopoldi läbimõõduga haakeseadiste korral peab tõstejõud olema: $F_a = g \times 1,6 U$ minimaalse väärtusega 500 kN.

Jõudu tuleb rakendada kangi abil, mis on ühest otsast haakeseadise plaadile kinnitatud ja mida tõstetakse teisest otsast veopoldi keskmest 1,0–1,5 m kaugusel – vt joonis 24.

Tõstekang peab olema 90° nurga all veopoldi haakeseadisesse sisenemise suunaga. Kui halvim võimalik olukord on ilmselt selge, tuleb katsed teha selle halvima olukorraga. Kui halvim võimalik olukord ei ole selgelt määratav, otsustab tüübikinnitusasutus või tehniline teenistus, kuidas katseid teha. Vajalik on vaid üks katse.

Joonis 24

Sadulhaakeseadise tõstekatse

3.7.3. Dünaamiline katse

Katsetendil tuleb sadulhaakeseadisele rakendada vahelduvat koormust (asünkroonne dünaamiline katse), kus nii horisontaalsed kui ka vertikaalsed pulseerivad jõud peavad mõjuma samaaegselt.

3.7.3.1. Kui sadulhaakeseadis ei ole ette nähtud poolhaagiste aktiivseks roolimiseks, tuleb kasutada järgmisi katsejõudusid:

$$\text{Horisontaalsuunas: } F_{hw} = \pm 0,6 \times D$$

$$\text{Vertikaalsuunas: } F_{sO} = g \times 1,2 U$$

$$F_{sU} = g \times 0,4 U$$

Neid kahte jõudu tuleb rakendada sõiduki keskpikitasandile, kusjuures jõudude F_{sO} ja F_{sU} mõjusuunad peavad läbima haakeseadise liigendi keset.

Vertikaalsuunaline jõud F_s peab vahelduma vahemikus $+g \times 1,2 U$ ja $+g \times 0,4 U$ ning horisontaalsuunaline jõud vahemikus $\pm 0,6 D$.

3.7.3.2. Kui sadulhaakeseadis on ette nähtud poolhaagiste aktiivseks roolimiseks, tuleb kasutada järgmisi katsejõudusid:

$$\text{Horisontaalsuunaline: } F_{hw} = \pm 0,675 D$$

Vertikaalsuunaline: F_{sO} ja F_{sU} vastavalt lõigule 3.7.3.1.

Jõudude mõjusuunad peavad vastama lõigule 3.7.3.1.

3.7.3.3. Sadulhaakeseadise dünaamilise katse jaoks tuleb haakeseadise plaadi ja haagise plaadi vahele paigaldada sobivat määrdeainet nii, et oleks tagatud suurim hõõrdetegur $F = 0,15$.

3.8. Sadulhaakeseadise kinnitusplaadid

Kinnitusplaatidele tuleb korralikult rakendada punktis 3.7.3 kirjeldatud sadulhaakeseadise dünaamilist katset ja punktis 3.7.2 kirjeldatud staatilist katset. Kinnitusplaatide korral piisab ainult ühele küljele tehtud tõstmiskatset. Katse peab baseeruma haakeseadise suurimal määratud paigalduskõrgusel, kinnitusplaadi konstruktsiooni suurimal määratud laiusel ja väikseimal määratud pikkusel. Kui kinnitusplaat on identne juba katse läbinud konstruktsiooniga, välja arvatud juhul mil see on kitsam ja/või pikem ning selle kogukõrgus on madalam, siis ei ole katse sooritamine vajalik. Alternatiivina füüsilisele katsetamisele ei ole lubatud kasutada arvutusmeetodit.

- 3.9. Poolhaagiste sadulhaakeseadise veopoldid
- 3.9.1. Näidisele tuleb katsestendil teha dünaamiline vahelduva koormusega katse. Veopoldi katset ei tohi ühendada sadulhaakeseadise katsega. Katse tuleb sooritada nii, et koormus mõjuks ka kinnitustele, mida on vaja veopoldi kinnitamiseks poolhaagisele. Alternatiivina füüsilisele katsetamisele ei ole lubatud kasutada arvutusmeetodit.
- 3.9.2. Töösendis veopoldile tuleb teha dünaamiline katse, milles rakendatakse vahelduvat horisontaalset jõudu $F_{hw} = \pm 0,6 D$.

Rakendatud jõud peab läbima 50,8 mm läbimõõduga klassi H50 veopoldi (vt 5. lisa, joonis 18) väikseima läbimõõduga silindrilise osa keset.

- 3.10. D-väärtusega ≤ 14 kN haakekuulide ja pukseerimiskonksude alternatiivne kestvuskatse.

Alternatiivina punktis 3.1 kirjeldatud katsemenetlusele võib D-väärtusega ≤ 14 kN haakekuule ja pukseerimiskonkse katsetada järgmistes tingimustes.

- 3.10.1. Sissejuhatus

Allpool kirjeldatud kestvuskatse koosneb kolme koormussuunaga mitmeteljelisest katsest, samaaegselt avaldatava jõuga, defineeritud maksimaalsete amplituudidega ja väsimusekvivalentsusega (koormusintensiivsuse väärtus vastavalt allpool esitatud määratlusele).

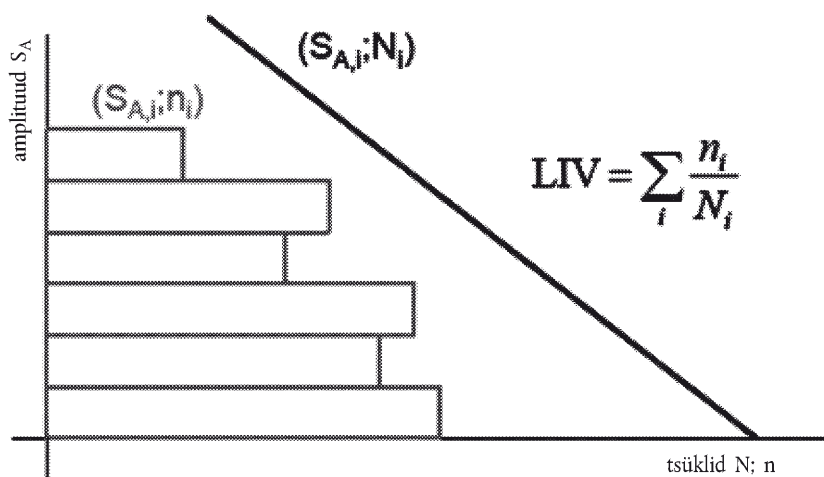
- 3.10.2. Katsenõuded

- 3.10.2.1. Koormusintensiivsuse määratlus (LIV):

LIV on skaalar, mis näitab koormusajalugu, võttes arvesse vastupidavust (identne summaarse kahjustusega). Summaarse kahjustuse leidmiseks kasutatakse Miner'i reeglit. Selle kindlaksmääramiseks võetakse arvesse koormuse amplituude ja korduste arvu (keskmise koormuse mõju arvesse ei võeta).

S-N kõver (Basquini kõver) esitab koormuse amplituudide ja korduste arvu ($S_{A,i}$ vs. N_i). Täislogaritmdiagrammil on kõveral püsiv tõus k (nt amplituudi ja rakendatud katsekoormuse $S_{A,i}$ suhe on seotud teatud arvu tsüklitega N_i). Kõver näitab analüüsitud struktuuri teoreetilist väsimuspiiri.

Koormusajalugu kujutatakse koormuse amplituudi ja korduste arvu ($S_{A,i}$ vs. n_i) diagrammil. n_i/N_i suhete summa üle kõikide amplituudide $S_{A,i}$ võrdub LIVga.

3.10.2.2. Ette nähtud LIVd ja maksimaalsed amplituudid

Kasutatakse järgmist koordinaatsüsteemi:

x-telje suund: pikisuund/sõidusuunale vastupidine suund

y-telje suund: suund, mis jääb sõidusuunast paremale

z-telje suund: vertikaalselt ülespoole suunatud suund

Koormusajalugu saab siis väljendada põhisuundadel (x, y, z) põhinevate vahesuundade järgi, kasutades järgmisi valemeid ($\alpha = 45^\circ$; $\alpha' = 35.2^\circ$):

$$F_{xy}(t) = F_x(t) \times \cos(\alpha) + F_y(t) \times \sin(\alpha)$$

$$F_{xz}(t) = F_x(t) \times \cos(\alpha) + F_z(t) \times \sin(\alpha)$$

$$F_{yz}(t) = F_y(t) \times \cos(\alpha) + F_z(t) \times \sin(\alpha)$$

$$F_{xyz}(t) = F_{xy}(t) \times \cos(\alpha') + F_z(t) \times \sin(\alpha')$$

$$F_{xzy}(t) = F_{xz}(t) \times \cos(\alpha') - F_z(t) \times \sin(\alpha')$$

$$F_{yzz}(t) = F_{yz}(t) \times \cos(\alpha') - F_x(t) \times \sin(\alpha')$$

Iga suuna (sh kombineeritud suundade) LIVd arvutatakse n_i/N_i suhte summana üle kõikide kasutatavate amplituudide, mis on määratletud vastavas suunas.

Kinnitatava seadmetüübi minimaalse väsimusliku tööea leidmiseks tuleb kestvuskatse käigus saavutada vähemalt järgmised LIVd:

	LIV (1 kN ≤ D ≤ 7 kN)	LIV (7 kN < D ≤ 14 kN)
LIVx	0,0212	0,0212
LIVy	lineaarregressioon vahemikus D = 1 kN: 7,026 e-4; D = 7 kN: 1,4052 e-4	1,4052 e-4
LIVz	1,1519 e-3	1,1519 e-3
LIVxy	lineaarregressioon vahemikus D = 1 kN: 6,2617 e-3; D = 7 kN: 4,9884 e-3	4,9884 e-3
LIVxz	9,1802 e-3	9,1802 e-3
LIVyz	lineaarregressioon vahemikus D = 1 kN: 7,4988 e-4; D = 7 kN: 4,2919 e-4	4,2919 e-4
LIVxyz	lineaarregressioon vahemikus D = 1 kN: 4,5456 e-3; D = 7 kN: 3,9478 e-3	3,9478 e-3
LIVxzy	lineaarregressioon vahemikus D = 1 kN: 5,1977 e-3; D = 7 kN: 4,3325 e-3	4,3325 e-3
LIVyzz	lineaarregressioon vahemikus D = 1 kN: 4,5204 e-3; D = 7 kN: 2,9687 e-3	2,9687 e-3

Koormusajaloo tuletamiseks eespool nimetatud LIVde põhjal peab tõus $k = 5$ (vt määratlust punktis 3.10.2.1). Basquin'i kõver peab läbima amplituudi $S_A = 0,6 \times D$ punkti, kui tsüklite arv on $N = 2 \times 10^6$.

Haakeseadisele rakenduv tootja märgitud staatiline vertikaalkoormus S (nagu määratletud käesoleva eeskirja punktis 2.11.3) tuleb lisada vertikaalkoormustele.

Katse ajal ei tohi maksimaalsed amplituudid ületada järgmisi väärtusi:

	pikisuunaline F_x [-]	külgsuunaline F_y [-]	vertikaalsuunaline F_z [-]
Maksimaalne	+ 1,3 × D	+ 0,45 × D	+ 0,6 × D + S
Minimaalne	- 1,75 × D	- 0,45 × D	- 0,6 × D + S

Nendele nõuetele vastava koormusajaloo näide on esitatud veebiaadressil

<http://www.unece.org/trans/main/wp29/wp29wgs/wp29grff/grff-reg55.html>

3.10.3. Katsetingimused

Haakeseadis tuleb kinnitada jäigale katsestendile või sõidukile. Kolmemõõtmelise koormuskatse puhul tuleb kasutada kolme aktuaatorit jõukomponentide F_x (pikisuunaline), F_y (külgsuunaline) ja F_z (vertikaalsuunaline) samaaegseks rakendamiseks ja juhtimiseks. Muudel juhtudel võib aktuaatorite arvu ja asendi üle otsustada kokkuleppel tootja ja tehniliste teenistustega. Igal juhul peab katseseade võimaldama vajalike jõudude rakendamist, et täita punktis 3.10.2.2 ette nähtud LIVd.

Iga polt tuleb pingutada tootja poolt täpsustatud momendini.

3.10.3.1. Jäigale toele kinnitatud haakeseadis:

Haakeseadise kinnituskohdade vetruvus ei tohi ületada 1,5 mm „0-koormuse” võrdluspunktist, kui haakepunktile rakendatakse maksimaalset või minimaalset jõudu F_x , F_y , F_z või neid igahühte eraldi.

3.10.3.2. Sõiduki kere või kere osa külge monteeritud haakeseadis:

Sel juhul monteeritakse haakeseadis sellist tüüpi sõiduki kere või kere osa külge, mille jaoks haakeseadis on ette nähtud. Sõiduk või sõiduki kere osa paigutatakse sobivale katsestendile nii, et sõiduki vedrustuse mõju oleks välistatud.

Katse täpsed tingimused selgitatakse katsearuandes. Võimalik resonants tuleb tasakaalustada katsestendi sobiva kontrollisüsteemi abil. Resonantsi saab vähendada sõiduki kere ja katsestendi vahele lisakinnituse paigaldamise või sageduse muutmisega.

3.10.4. Katse mitteläbimise kriteeriumid

Lisaks punktis 4.1 nimetatud kriteeriumidele, mida on kontrollitud käesoleva eeskirja kohase kapillaarkatsega, ei läbi haakeseadis katset ka siis, kui:

- a) täheldatakse nähtavat plastilist deformatsiooni;
- b) ühendamine või selle ohutus on häiritud (nt haagise ohutu kinnitamine, maksimaalne lõtk);
- c) poltide moment väheneb üle 30 % sulgemise suunas mõõdetud nominaalsest momendist;
- d) eraldatava osaga haakeseadist ei saa vähemalt kolm korda ära võtta ja külge panna. Esimesel äravõtul on üks löök lubatud.

7. LISA

PAIGALDAMINE JA ERINÕUDED

1. PAIGALDAMINE JA ERINÕUDED
- 1.1. Haakekuulide ja pukseerimiskonksude paigaldamine
- 1.1.1. Haakekuulid ja pukseerimiskonksud tuleb paigaldada alla 3,5-tonnise täismassiga M1- ja M2-kategooria sõidukitele ning N1-kategooria sõidukitele⁽¹⁾ viisil, mis tagaks joonisel 25 esitatud kliirensi ja kõrguse mõõtmed. Kõrgus tuleb mõõta käesoleva lisa 1. liites esitatud sõiduki koormustingimustes.

Vastavalt sõidukite ehitusnõudeid käsitleva konsolideeritud resolutsiooni 7. lisale (R.E.3) (dokument TRANS/WP.29/78/Rev.1/Amend.2) ei kohaldata kõrgusnõuet G-kategooria maastikusõidukite suhtes.

- 1.1.1.1. Joonistel 25a ja 25b näidatud varuruumi võib kasutada mittedemonteeritava varustuse jaoks nagu näiteks varuratas, eeldusel, et vertikaaltasapinnaline kaugus haakekuuli keskmest seadme kaugeima tagumise punktini ei ületa 300 mm. Varustus tuleb kinnitada nii, et oleks tagatud küllaldane juurdepääs seadise haakimiseks ja lahtihaakimiseks, riskimata vigastada kasutajaid ning piiramata haagise liikumisulatust.
- 1.1.2. Sõiduki tootja peab esitama haakekuulide ja pukseerimiskonksude paigaldusjuhendid ning märkima, kas kinnitusallas on vaja mingisuguseid tugevdusi.
- 1.1.3. Haakekuuli peab olema võimalik haakida ja lahti haakida, kui haakekuuli pikitelg on haagitava seadme keskjoone suhtes nurga all:

pööratud horisontaalselt 60° paremale või vasakule, ($\beta = 60^\circ$, vt joonis 25);

pööratud vertikaalselt 10° üles või alla ($\alpha = 10^\circ$, vt joonis 25);

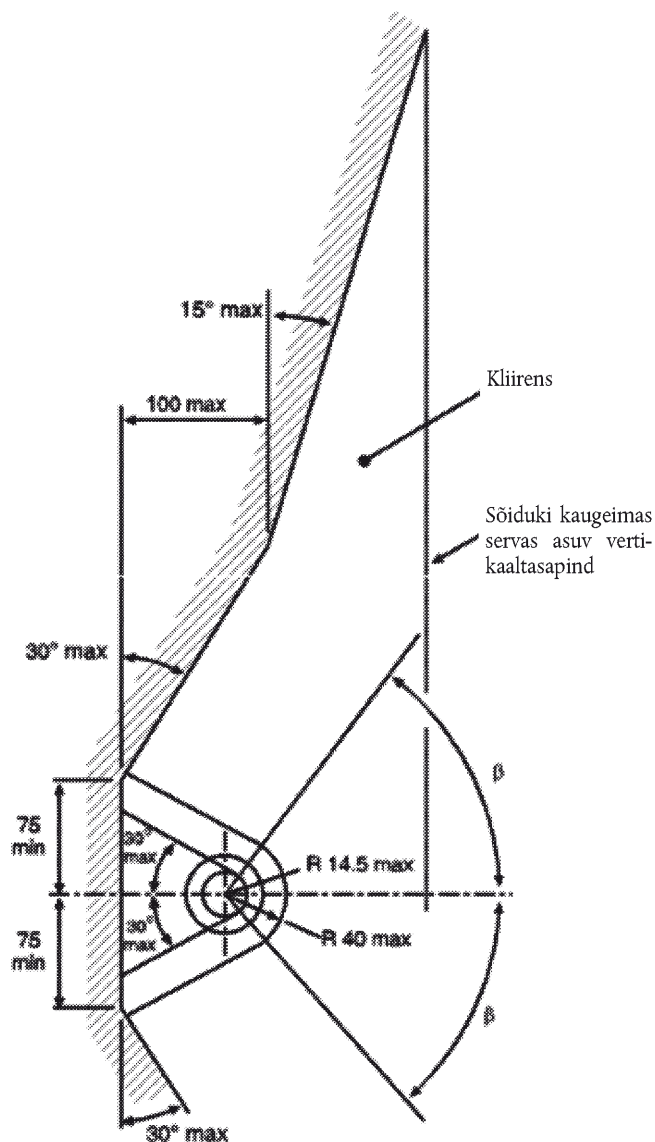
pööratud teljesihis 10° paremale või vasakule.

⁽¹⁾ Vt mõisted eeskirjas nr 13, mis on lisatud 1958. aasta kokkuleppele, milles käsitletakse ratassõidukile ning sellele paigaldatavatele ja/või sellele kasutatavatele seadmetele ja osadele ühtsete tehnonõuete kehtestamist ja nende nõuete alusel väljastatud tunnistuste vastastikust tunnustamist. Mõiste sisaldub ka sõidukite ehitusnõudeid käsitleva konsolideeritud resolutsiooni VII lisas (R. E. 3) (dokument TRANS/WP. 29/ 78/ Rev. 1/ Amend. 2).

Joonis 25b

Varuruum haakekuuli jaoks – pealtvaade

- 1.1.4. Kui haagis ei ole veduki külge haagitud, ei tohi kinnitatud pukseerimisklamber ja haakekuul varjata tagumise registreerimismärgi jaoks ette nähtud kinnituspinda ega mõjutada veduki tagumise registreerimis-/numbrimärgi nähtavust. Kui haakekuul või teised seadmed varjavad tagumist registreerimismärki, peavad need olema eemaldatavad või liigutatavad ilma tööriistu kasutamata, välja arvatud näiteks hõlpsasti kasutatav (st mitte üle 20 Nm jõudu nõudev), sõidukis kaasas kantav mutrivõti.

1.2. Haakepeade paigaldamine

- 1.2.1. Klassi B haakepead on ette nähtud haagistele täismassiga kuni 3,5 tonni (k.a). Horisontaalasendis suurima lubatud teljekoormuseni koormatud haagise korral tuleb haakepead paigaldada nii, et sfäärilise ava keskjoon, millesse haakekuul paigaldub, oleks $430 \pm 35 \text{ mm}$ kõrgemal horisontaaltasandist, millel asuvad haagise rattad.

Haagiselamute ja kaubaveohaagiste korral peetakse haagise horisontaalasendiks seda, kui põrand või laadimispiind on horisontaalne. Kui haagisel puudub selline võrdluspiind (nt paadiveohaagised vms), peab haagise tootja esitama vastava võrdlusjoone, mis määratleb horisontaalasendi. Kõrgusnõuet kohaldatakse ainult haagiste suhtes, mis on ette nähtud ühendamiseks käesoleva lisa punktis 1.1.1 märgitud sõidukitega.

Kõikidel juhtudel peab horisontaalasend olema määratletud vahemikus $\pm 1^\circ$.

- 1.2.2. Haakepäid peab olema võimalik ohutult käsitseda joonistel 25a ja 25b esitatud haakekuuli vabas liikumisruumis, kuni nurkadeni $\alpha = 25^\circ$ ja $\beta = 60^\circ$.

- 1.3. Veotiisli haakeseadiste ja kinnitusplokkide paigaldamine

- 1.3.1. Standardsete veotiisli haakeseadiste kinnitusemõõtmed:

Standardsete haakeseadisetüüpide korral peavad sõiduki kinnitusemõõtmed vastama joonisel 15 ja tabelis 10 esitatud mõõtmetele.

- 1.3.2. Vajadus kaugjuhitavate haakeseadiste järele

Kui täitmata on üks või mitu järgmistest nõuetest, mis on seotud lihtsa ja ohutu kasutamise (punkt 1.3.3), ligipääsetavuse (punkt 1.3.5) või käsikangi kaugusega (punkt 1.3.6), siis tuleb kasutada 5. lisa punktis 12.3 kirjeldatud kaugjuhtimisseadmega haakeseadist.

- 1.3.3. Haakeseadise lihtne ja ohutu kasutamine

Veotiisli haakeseadised tuleb sõidukile kinnitada nii, et neid oleks lihtne ja ohutu käsitseda.

Lisaks avamisfunktsioonile (ja vajadusel sulgemisele) peab selles sisalduma ka veopoldi suletud ja lukustatud asendit näitava tunnuse kontrollimine (nii vaadates kui ka katsudes).

Piirkonnas, kus haakeseadist käsitsev inimene peab seisma, ei tohi olla konstruktsioonist tulenevaid kohti, mis võiksid tekitada vigastusi (näiteks teravaid servi, nurki vms), kui need ei ole kaitstud nii, et vigastus oleks ebatõenäoline.

Väljumist sellest alast ei tohi kummaltki küljelt takistada ega piirata ükski haakeseadisele või sõidukile kinnitatud objekt.

Ükski allasõidutõke ei tohi inimest takistada haakeseadise käsitemiseks sobiva asendi võtmisel.

- 1.3.4. Minimaalsed nurgad haakimiseks ja lahtihaakimiseks

Veorõnga haakimine ja lahtihaakimine peavad olema võimalikud juhul, kui veorõnga pikitelg on haaratsi keskjoone suhtes samaaegselt pööratud:

horisontaalselt 50° nurga all paremale või vasakule;

vertikaalselt 6° nurga all üles või alla;

aktsiaalselt 6° nurga all paremale või vasakule.

Seda nõuet kohaldatakse ka klassi K konksu tüüpi haakeseadiste puhul.

- 1.3.5. Ligipääsetavus

Kaugus veopoldi keskmest sõiduki kere ääreni ei tohi ületada 550 mm. Kui kaugus ületab 420 mm, tuleb haakeseadis varustada käivitusmehhanismiga, mis võimaldab ohutud kasutamist maksimaalsel kaugusel 420 mm sõiduki kere välisservast.

550 mm kaugust võib ületada alljärgnevalt, eeldusel, et suudetakse tõestada, et seda on tehniliselt vaja ning kui seejuures ei mõjutata lihtsat ja ohutut veotiisli haakeseadise käsitemist:

i) kauguseni kuni 650 mm kallurite või taha paigaldatud varustusega sõidukite korral;

ii) kauguseni kuni 1 320 mm, kui takistusteta kõrgus on vähemalt 1 150 mm;

iii) vähemalt kahe laadimistasapinnaga autohaagiste korral, kui tavalisel transportsõidul ei lahutata vedukit ja haagist üksteisest.

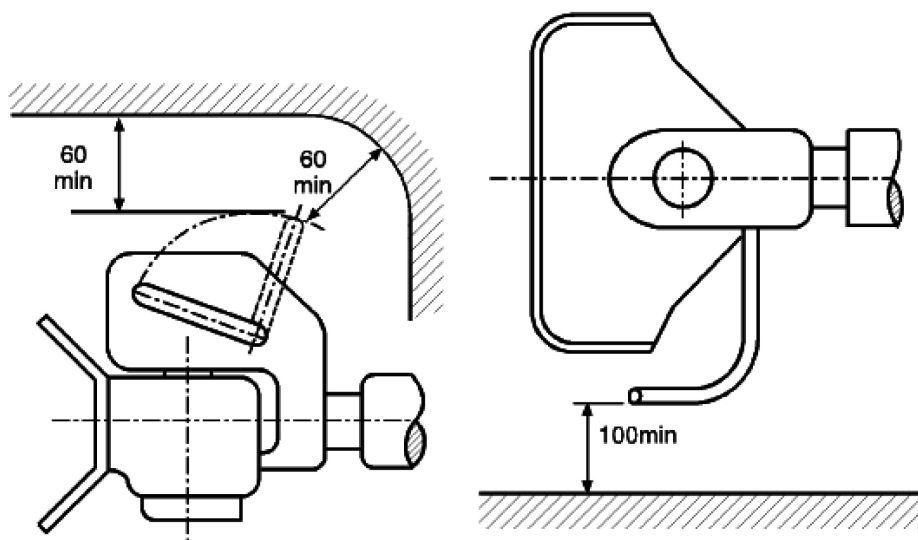
1.3.6. Käsikangi kaugus

Veetiisli haakeseadiste ohutuks käsitemiseks peab käsikangi ümber olema piisavalt vaba ruumi.

Joonisel 26 esitatud kaugust peetakse piisavaks. Kui sõidukiga ühendamiseks on ette nähtud erinevaid standardsete veetiisli haakeseadiste tüüpe, peab kaugus olema selline, et nõuded oleksid täidetud mõõtmetelt 5. lisa punktis 3 esitatud suurima sobiva klassi haakeseadise korral.

Joonis 26

Käsikangi kaugus

Kaugusmõõtmeid kohaldatakse sobivatena ka veetiisli haakeseadise korral, mille käsikangid on suunatud alla või mille konstruktsioon on erinev.

Kaugus tuleb säilitada ka käesoleva lisa punktis 1.3.4 määratud haakimise ja lahtihaakimise minimaalse nurga piires.

1.3.7. Veetiisli haakeseadise vaba liikumisulatus

Sõidukile kinnitatud veetiisli haakeseadis peab kõikidest teistest sõiduki osadest olema vähemalt 10 mm kaugusel, arvestades kõikide 5. lisa punktis 3 esitatud võimalike geomeetriliste asenditega.

Kui sõidukitüübiga ühendamiseks on ette nähtud erinevaid standardsete veetiisli haakeseadiste tüüpe, peab kaugus olema selline, et nõuded oleksid täidetud mõõtmetelt 3. lisa punktis 3 esitatud suurima sobiva klassi haakeseadise korral.

1.3.8. Vertikaalset pöörlemist võimaldava spetsiaalse liigendiga veetiisli haakeseadiste tunnustatavus – vt 5. lisa punkt 3.4.

Haakeseadised, millel on silindriline sõrm ja mis saavutavad veorõnga vertikaalse pöörlemise spetsiaalse liigendi abil, on lubatud ainult juhtudel, kui suudetakse tõestada tehniline vajalikkus. Selline on olukord näiteks tahakallutatavate kallurite korral, kui haakepea peab olema liigendiga, või raskeveol kasutatava haakeseadise korral, millel on tugevuse tagamiseks vaja kasutada silindrilist veopolti.

1.4. Veorõngaste ja veetiislite paigaldamine haagistele

1.4.1. Kui veorõngale langev koormus ületab täismassiga tühtlaselt koormatud haagise korral 50 kg, peavad kesktelehaagiste veetiislid olema varustatud reguleeritava kõrgusega tugiseadmetega.

- 1.4.2. Veorõngaste ja veotiislite kinnitamisel rohkem kui ühe teljega kesktelhaagistele, mille täismass C ületab 3,5 tonni, peavad haagised olema varustatud seadmetega teljekoormuse jagamiseks.
- 1.4.3. Liigendühendusega veotiislid ei tohi maapinnaga kokku puutuda. Kui veotiisel vabastatakse horisontaalasendist, ei tohi see langeda madalamale kui 200 mm maapinnast. Vt ka 5. lisa punkte 5.3 ja 5.4.
- 1.5. Sadulhaakeseadiste, kinnitusplaatide ja veopoltide paigaldamine sõidukitele
- 1.5.1. Klassi G50 sadulhaakeseadiseid ei tohi kinnitada vahetult sõiduki raamile, välja arvatud juhul, kui seda lubab sõiduki tootja. Need tuleb sõidukile kinnitada kinnitusplaatide abil ning tuleb järgida sõiduki ja haakeseadise tootja poolt määratud paigaldusjuhendeid.
- 1.5.2. Poolhaagised peavad olema varustatud tugirullide või muu varustusega, mis võimaldaks poolhaagise lahtihaakimist ja selle parkimist. Kui poolhaagised on varustatud selliselt, et haakeseadise ühendus, elektri- ja pidurisüsteemid aktiveeritakse automaatselt, peavad haagistel olema tugirullid, mis tõusevad pärast poolhaagise vedukiga haakimist automaatselt maapinnalt üles.

Neid nõudeid ei kohaldata eriotstarbeks konstrueeritud poolhaagiste puhul, mida tavaliselt eraldatakse üksnes töökojas või kui laadimine ja mahalaadimine toimuvad selleks spetsiaalselt projekteeritud alal.
- 1.5.3. Sadulhaakeseadise veopoldi kinnitamine poolhaagise kinnitusplaadile peab toimuma vastavalt sõiduki või haakeseadise veopoldi tootja juhenditele.
- 1.5.4. Kui poolhaagis on varustatud roolimiskiiluga, peab see vastama 5. lisa punktis 7.8 esitatud nõuetele.
2. KAUGJÄLGIMINE JA -JUHTIMINE
- 2.1. Kaugjälgimis- ja kaugjuhtimisseadmete paigaldamisel tuleb võtta arvesse kõiki 5. lisa punktis 12 esitatud asjakohaseid nõudeid.

1. Liide

Koormustingimused haakekuuli kõrguse mõõtmisel

1. Kõrgus peab vastama 7. lisa punktile 1.1.1.
  2. M1-kategooria sõidukite puhul peab sõiduki mass, mille juures nimetatud kõrgust mõõdetakse, olema ette nähtud sõiduki tootja poolt ning esitatud teatise vormis (2. lisa). Mass peab olema kas sõiduki täismass, mis jaguneb telgede vahel, nagu sõiduki tootja poolt ette nähtud, või mass, mis on saadud sõiduki koormamisel vastavalt käesoleva liite punktile 2.1.
    - 2.1. Sõidukorras sõiduki suurim mass, nagu ette nähtud veduki tootja poolt (vt 2. lisa, teatise vormi punkt 6); pluss
      - 2.1.1. kaks massi, kumbki 68 kg, mis on asetatud kummagi istmerea välimistele istekohtadele, kusjuures istmed on kõige tagumises tavajuhtimise ja -reisimise jaoks ettenähtud asendis, ning massid asetsevad:
        - 2.1.1.1. originaalvarustusse kuuluvate haakeseadiste ja -komponentide puhul, mis on tüübikinnituse saamiseks esitatud sõiduki tootja poolt, ligikaudu punktis, mis asub 100 mm eespool reguleeritavate istmete punktist R ja 50 mm eespool teiste istmete punktist R, kusjuures punkt R vastab eeskirja nr 14 punktis 5.1.1.2 antud määratlusele; või
        - 2.1.1.2. haakeseadiste ja -komponentide puhul, mis on tüübikinnituse saamiseks esitatud sõltumatu tootja poolt ning mis on ette nähtud järelturul kasutamiseks, ligikaudu istuva inimese asukohas;
      - 2.1.2. Lisaks jaotatakse sõiduki pakiruumi ühtlaselt iga 68 kg massi kohta 7 kg lisamass isikliku pagasi jaoks;
  3. N1-kategooria sõidukite puhul peab sõiduki mass, mille juures nimetatud kõrgust mõõdetakse, olema:
    - 3.1. sõiduki täismass, mis jaguneb telgede vahel, nagu ette nähtud veduki tootja poolt (vt 2. lisa, teatise vormi punkt 6).
-

IV

(EÜ asutamislepingu, ELi lepingu ja Euratomi asutamislepingu kohaselt enne 1. detsembrist 2009 vastu võetud õigusaktid)

KOMISJONI OTSUS,

19. november 2009,

riigiabimeetmete C 38/A/04 (ex NN 58/04) ja C 36/B/06 (ex NN 38/06) kohta, mida Itaalia rakendas äriühingu Alcoa Trasformazioni suhtes

(teatavaks tehtud numbri K(2009) 8112 all)

(Ainult itaaliakeelne tekst on autentne)

(EMPs kohaldatav tekst)

(2010/460/EÜ)

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 88 lõike 2 esimest lõiku,

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna lepingut, eriti selle artikli 62 lõike 1 punkti a,

olles kutsunud huvitatud isikuid üles esitama oma märkusi vastavalt eespool viidatud sätetele⁽¹⁾ ja võttes arvesse nende märkusi

ning arvestades järgmist:

1. MENETLUS

1.1. Juhtum C/38/A/04

- (1) 4. detsembrist 2003. aasta kirjaga juhiti komisjoni tähelepanu mitmele Itaalia ajakirjanduses avaldatud artiklile, kus käsitleti Itaalia valitsuse kavatsust kehtestada Sardiinia valitud ettevõtjatele elektrienergia soodustariifid.
- (2) Tariifid kehtestati peaministri 6. veebruari 2004. aasta dekreedil artikliga 1. Dekreedil oli kaks selget tulemust: a) sellega kehtestati elektrienergia soodustariifid äriühingutele Portovesme Srl,⁽²⁾ ILA⁽³⁾ ja Euroallumina⁽⁴⁾ ning b) pikendati kehtiva elektrienergia soodustariifi kohaldamisala äriühingu Alcoa Trasformazioni (esmaselt alumiumi tootja, edaspidi „Alcoa”) jaoks.
- (3) Komisjon küsis 22. jaanuari 2004. aasta ja 19. märtsi 2004. aasta kirjaga kõnealuste meetmete kohta lisateavet.

Itaalia ametiasutused vastasid 6. veebruari 2004. aasta ja 9. juuni 2004. aasta kirjaga. Itaalia esitas täiendavad selgitused 20. septembri 2004. aasta kirjaga.

- (4) 16. novembri 2004. aasta kirjaga teavitas komisjon Itaaliat, et ta on otsustanud algatada kõnealuse abimeetme suhtes EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 2 kohase menetluse.

- (5) Komisjoni menetluse algatamise otsus avaldati *Euroopa Liidu Teatajas*⁽⁵⁾. Komisjon kutsus huvitatud isikuid üles esitama meetmete kohta märkusi.

- (6) Itaalia esitas märkused 4. veebruari 2005. aasta ja 11. veebruari 2005. aasta kirjaga.

- (7) Komisjon sai märkusi ka teistelt huvitatud isikutelt. Komisjon edastas need 22. märtsi 2005. aasta kirjaga Itaaliale, andes talle võimaluse vastata. Itaalia märkused saadi 20. septembri 2005. aasta kirjaga.

- (8) Komisjon küsis 23. detsembrist 2005. aasta kirjaga lisateavet, mille Itaalia ametiasutused esitasid 3. märtsi 2006. aasta kirjaga. Täiendavaid selgitusi küsiti 22. augusti 2006. aasta kirjaga. Itaalia vastas 28. septembri 2006. aasta kirjaga.

- (9) 29. oktoobril 2008 jagati juhtum A osaks, mis hõlmab meetet seoses Alcoaga, ning B osaks, mis käsitleb äriühinguid Portovesme, ILA ja Euroallumina. Käesolevas otsuses käsitletakse üksnes Alcoat (A osa).

⁽¹⁾ ELT C 30, 5.2.2005, lk 7, ja ELT C 214, 6.9.2006, lk 5.

⁽²⁾ Tsingitootja.

⁽³⁾ Alumiumitoodete tootja.

⁽⁴⁾ Alumiumoksiidi (vahesaadus, mis saadakse boksidi töötlemisel ja millest saadakse esmane alumium) tootja.

⁽⁵⁾ ELT C 30, 5.2.2005, lk 7.

1.2. Juhtum C/36/B/06

- (10) Komisjon sai seonduva riigiabi juhtumi⁽⁶⁾ käigus teada Alcoa suhtes kohaldatava elektrienergia soodustariifi kava kohaldamisaja teistkordsest pikendamisest. Pikendus kehtestati 14. märtsi 2005. aasta dekreetseaduse nr 35 (mis muudeti 14. mai 2005. aasta seaduseks nr 80/2005 „Majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse arengu tegevuskava kohased kiireloomulised sätted“) artikli 11 lõikega 11. Kõnealust soodustariifi said kasutada Alcoa ja kolm äriühingu Terni õigusjärglast⁽⁷⁾.
- (11) 23. detsembri 2005. aasta kirjaga taotles komisjon Itaalialt teavet, millele Itaalia vastas 24. veebruari 2006. aasta kirjaga. Itaalia esitas lisateabe 2. märtsi 2006. aasta ja 27. aprilli 2006. aasta kirjas.
- (12) 19. juuli 2006. aasta kirjas teatas komisjon Itaaliale, et on otsustanud algatada mõlema abikava suhtes EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 2 kohase menetluse (C 36/06).
- (13) Komisjoni otsus menetluse algatamise kohta avaldati *Euroopa Liidu Teatajas*⁽⁸⁾. Komisjon kutsus huvitatud isikuid üles esitama asjaomaste meetmete kohta märkusi.
- (14) Itaalia esitas märkused 25. oktoobri 2006. aasta kirjaga. Lisateave esitati 9. novembri 2006. aasta ja 7. detsembri 2006. aasta kirjaga.
- (15) Komisjon sai ka teistelt huvitatud isikutelt märkusi, mis edastati Itaaliale, andes talle võimaluse vastata. Itaalia märkused saadi 22. detsembri 2006. aasta kirjaga.
- (16) 20. veebruari 2007. aasta kirjas küsis komisjon lisateavet tariifikava kohta. Itaalia esitas kõnealuse teabe vastavalt 10. mai 2007. aasta ja 14. mai 2007. aasta kirjaga.
- (17) 18. septembril 2007 jagati juhtum A osaks, mis käsitleb Terni kolme äriühingut, ning B osaks, mis käsitleb Alcoat. 20. novembril 2007 tegi komisjon Terni äriühin-

gute kohta lõpliku negatiivse otsuse, andes korralduse abi tagasi nõuda⁽⁹⁾.

- (18) Vahepeal hakkas komisjon 19. jaanuari 2007. aasta kirjaga uurima ideed rakendada Alcoa tariifikava suhtes Sardiinias üleminekumeetmeid seoses virtuaalse võimsuse eraldamise programmi juurutamisega (edaspidi „virtuaalne elektriijaam“). Itaalia ametiasutused vastasid 16. aprilli 2007. aasta ja 5. novembri 2007. aasta kirjaga. 13. märtsil 2008 toimus Itaalia ametiasutuste ja komisjoni töötajate koosolek ning Itaaliale paluti võtta lõplik seisukoht 12. maiks 2008. Pärast seisukoha võtmise tähtaja pikendamise taotlemist 29. mai 2008. aasta kirjaga esitas Itaalia 12. juuni 2008. aasta ja 7. juuli 2008. aasta kirjaga lisateavet.
- (19) Itaalia taotles kohtumist komisjoniga, et vaadata läbi virtuaalse elektriijaama võimalused. Koosolek toimus 9. detsembril 2008. Itaalia esitas lisateabe 19. detsembri 2008. aasta ja 19. mai 2009. aasta kirjaga.
- (20) Järgmine koosolek toimus 26. mail 2009. Itaalia esitas lisateabe 10. juuli 2009. aasta ja 18. augusti 2009. aasta kirjas.

2. MEETME ÜKSİKASJALIK KIRJELDUS

2.1. Juhtumi peamised asjaolud

- (21) Alumiiniumitootja Alcoa suhtes on alates 1996. aastast kohaldatud elektrienergia soodustariife tema kahe Sardiinias (Portovesme) ja Venetos (Fusina) asuva esmase alumiiniumi tehase kasuks. Tariif kehtestati algselt erastamisprotsessi käigus kümneks aastaks (mis lõppes 31. detsembril 2005). Tariif kiideti riigiabieskirjade alusel heaks komisjoni otsuses, milles ei peetud seda riigiabiks. Tariifi olemust siiski muudeti aja jooksul ning Itaalia pikendas selle kohaldamisega kaks korda, kõigepealt 2004. aastal ja siis uuesti 2005. aastal.
- (22) Vaidlusalust tariifi rahastatakse *Cassa Conguaglio per il Settore Elettrico* (elektrienergia sektori tasakaalustusfond, avalik-õiguslik asutus)⁽¹⁰⁾ poolt tehtava sularahamaksega, mis vähendab Alcoa ja tema elektritarnija ENELi vahelises lepingus kehtestatud hinda. Nõutavad ressursid saadakse kõigile elektritarbijatele kehtestatud maksutaolise lõivu kogumise teel elektriarve ühe kuluelemendi komponendi A4 kaudu.

⁽⁶⁾ Riigiabi N 587/05 – Elektrienergia soodustariifid Sardiinias (hiljem sai sellest juhtum C 13/06).

⁽⁷⁾ ThyssenKrupp (teras), Cementir (tsement) ja Nuova Terni Industrie Chimiche (kemikaalid).

⁽⁸⁾ ELT C 214, 6.9.2006, lk 5.

⁽⁹⁾ Otsus 2008/408/EÜ (ELT L 144, 4.6.2008, lk 37).

⁽¹⁰⁾ Vt allpool punkt 2.2.2.2.

2.2. Vaidlusalused õigusnormid ja regulatiivne taust

- (23) Soodustariifikava, mida kohaldatakse Alcoa suhtes, on sätestatud vastavates õigusnormides (2.2.1) ning üksikasjalikes eeskirjades, mille on kehtestanud *Autorità per l'Energia Elettrica et il Gas* (elektrienergia- ja gaasiamet) (2.2.2.1). Tasakaalustusfond on kava rakendav asutus (2.2.2.2). Komisjon peab oma Alcoa tariifikava analüüsis seega arvesse võtma nii õigusnorme kui ka Itaalia regulatiivset tausta.

2.2.1. Õigusnormid

- (24) Asjaomased õigusnormid on peaministri 6. veebruari 2004. aasta dekreeidi⁽¹¹⁾ (edaspidi „2004. aasta dekreet“) artikkel 1, nagu seda rakendatakse asjaomaste õigusnormidega, ja 14. märtsi 2005. aasta dekreetseaduse nr 35 (mis muudeti seaduseks nr 80/2005 „Majandusliku, sotsiaalse ja piirkondliku arengu tegevuskava kohased kiireloomulised sätted“, edaspidi „seadus nr 80/2005“) artikli 11 lõige 11, nagu seda rakendatakse asjaomaste õigusnormidega⁽¹²⁾.

2.2.2. Itaalia regulatiivne taust

2.2.2.1. Elektrienergia- ja gaasiamet

- (25) Itaalia asutas elektrienergia- ja gaasiameti 1995. aastal⁽¹³⁾. Elektrienergia- ja gaasiametile on usaldatud laiaulatuslikud reguleerimisülesanded ja tal on kaugeulatuvad volitused. Eelkõige kehtestab ja ajakohastab amet elektritariife ning süsteemi üldkulude katmiseks vajalike ressursside kogumise viise⁽¹⁴⁾. Nende ülesannete täitmisel võtab elektrienergia- ja gaasiamet seoses teenuste osutamisega riigi üldistes huvides arvesse valitsuse poliitilisi suundumusi⁽¹⁵⁾.

⁽¹¹⁾ 2004. aasta dekreeidi artiklis 1 on sätestatud: „1. Peaministri 31. oktoobri 2002. aasta dekreeidi artikli 1 lõike 1 punktis c sätestatud kriteeriumide täienduseks laiendab elektrienergia- ja gaasiamet sooduskohtlemist, millele on osutatud tööstus-, kaubandus- ja käsitööstusministeriumi 19. detsembri 1995. aasta dekreeidi punktis 2, energiatarnimisele alumiiniumi, plii, hõbeda ja tsingi tootmiseks või töötlemiseks nende tehaste puhul, mis on juba käigus käesoleva dekreeidi jõustumise ajal ning asuvad saartel, mille puhul ühendus riigi elektri- ja gaasivõrkudega on ebapiisav või puudub üldse. 2.2. Punktis 1 viidatud tariifne sooduskohtlemine on ajutine; see lõpetatakse riigi elektri- ja gaasivõrkudega ühenduse loomisel või paranemisel, kuid igal juhul 30. juunil 2007.“

⁽¹²⁾ Seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikes 11 on sätestatud: „Selleks et võimaldada asjaomaste ettevõtjate arendamist ja ümberstruktureerimist, pikendatakse 18. veebruari 2003. aasta dekreetseaduse nr 25 (nagu see on koos muudatustega muudetud 17. aprilli 2003. aasta seaduseks nr 83) artikli 1 lõike 1 punkti c sätestatud elektritarnimise soodustariifi tingimuste kohaldamist 31. detsembrist 2004 kohaldavate tariifitingimuste põhjal kuni 2010. aasta lõpuni.“ Kõnealune dekreetseaduse nr 25/03 säte osutas Alcoa tariifi liigitamisele süsteemi üldise tasuna.

⁽¹³⁾ Seadus nr 481/1995.

⁽¹⁴⁾ Seaduse nr 481/1995 artikli 2 lõike 12 punkt e.

⁽¹⁵⁾ Seaduse nr 481/1995 artikli 2 lõige 21.

- (26) Elektrienergia- ja gaasiamet on aastate jooksul vastu võtnud talle antud volituste piires palju otsuseid (*delibere*), milles on sätestatud soodustariifikava haldamise täpsed viisid Itaalias.

2.2.2.2. Tasakaalustusfond

- (27) Hinnalisade ja muude tasude haldamine elektrienergia sektoris on usaldatud tasakaalustusfondile – avalik-õiguslikule asutusele, mis loodi 26. jaanuari 1948. aasta dekreetseaduse nr 98 alusel. Tasakaalustusfond tegutseb elektrienergia- ja gaasiameti juhtnööride järgi. Eelkõige tegeleb see elektrienergia soodustariifidega seotud rahavoogudega (maksude kogumine ja lõplikele abisaajatele maksete tegemine).

2.3. Soodustariifi kehtestamise kontekst ja selle areng aja jooksul

- (28) Selleks et hinnata käesolevas otsuses käsitletavat Alcoa tariifi, on vaja uuesti läbi vaadata tariifi kehtestamise kontekst ja selle muutused aja jooksul.

2.3.1. Tariifi kehtestamine: 1996. aasta otsus äriühingu Alumix kohta

- (29) Riigiomandis konglomeraadi EFIM⁽¹⁶⁾ likvideerimise käigus korraldati 1990. aastate alguses Itaalia alumiiniumitootja Alumix ümber, erastati ja müüdi Alcoa. Alumix käitis kahte esmase alumiiniumi tehast, millest üks asus Sardiinia maakonnas Portovesmes ning teine Veneto maakonnas Fusinas.

- (30) Alumixi omandamisele Alcoa poolt seati tingimuseks, et riigiomandis elektritarinija ENEL tarnib kahele tehasele soodustariifiga elektrit.

- (31) Alcoa suhtes rakendatav soodustariif kehtestati 19. detsembri 1995. aasta ministri dekreediga (edaspidi „1995. aasta dekreet“). Kõnealuses dekreedis oli sätestatud, et Alcoa saab kasutada otsuses CIP 13/1992 ette nähtud soodustariifi kuni 2005. aasta lõpuni⁽¹⁷⁾. Pärast seda kuupäeva hakatakse Alcoa kohtlema samamoodi nagu teisi elektritarbijaid.

⁽¹⁶⁾ EFIM (*Ente Partecipazioni e Finanziamento Industrie Manifatturiere*, Töötleva Tööstuse Investeeringute ja Rahastamise Amet) oli riigiomandis valdusettevõtja, kellel oli enamusosalus paljudes tööstussektorites. EFIM erastati 1992.–1996. aastal.

⁽¹⁷⁾ 1995. aasta dekreeidi artiklis 2 on sätestatud: „CIPi [Commissione Interministeriale Prezzi, ministereiumidevaheline hinnakomisjon] 24. juuli 1992. aasta resolutsioonis nr 13 ja selle hilisemates muudatustes sätestatud hinnalisade käsitlus, mida kohaldatakse kõigi [elektrienergia] tarnijate suhtes esmase alumiiniumi tootmiseks, kuid mis piirneb käesoleva dekreeidi jõustumise ajal käigus olevate tehastega, tühistatakse alates 31. detsembrist 2005. Pärast seda kuupäeva hakkavad kehtima teiste elektritarbijatega võrdsed tariifid.“

- (32) Soodustariifi uuriti riigiabiesskirjade alusel juhtumis C/38/92. Komisjon asus allpool kokkuvõtlikult esitatud asjaolude põhjal oma 4. detsembri 1996. aasta otsuses⁽¹⁸⁾ (edaspidi „Alumixi otsus“) seisukohale, et soodustariif ei kujutanud endast riigiabi.
- (33) Kõnealuse korra alusel kehtestas riik Alcoalt nõutava tariifi ning ENEL, kes oli sel ajal Itaalia ainus elektritarnija, tarnis Alcoale elektrit ettenähtud tariifiga. Mõlema tehase puhul kehtestati hinnad kümneks aastaks. Sardiinias asuvalle tehasele kehtestati hinnaks 36,3 Itaalia liiri kWh kohta 1996. aastal ning hind pidi järk-järgult tõusma, jõudes 2005. aastaks 39,6 Itaalia liirini kWh kohta. Venetos asuva tehase puhul pidi hind 2005. aastaks ulatuma 39,9 Itaalia liirini kWh kohta. Eurodesse ümber arvestatuna oli hind 18–20 eurot MWh kohta.
- (34) ENEL oli sel ajal riigiomandis asutus,⁽¹⁹⁾ kellele kuulus elektritarnimise monopol. Komisjon uuris seetõttu, kas ENEL käitus Alcoale kehtestatud hinda kohaldades mõistliku turuosalisena.
- (35) Komisjon hindas elektritarnimise olukorda kahes asjameses maakonnas kümneaastase ajavahemiku jooksul, mil kehtis soodustariif. Ta täheldas, et Sardiinia ja Veneto elektriturgu iseloomustas elektrienergia ületootmine, mille kadumine järgneva kümne aasta jooksul oli ebatõenäoline. Komisjon täheldas ka, et elektritootjad ei saanud eksportida elektrit neist maakondadest, Sardiinia puhul ebapiisava ühenduse tõttu Itaalia maismaaosaga ja Veneto puhul ümbritsevate maakondade nõudluse puudumise pärast⁽²⁰⁾.
- (36) Sellistel asjaoludel leidis komisjon, et nii suur tööstuslik klient nagu Alcoa oli võrreldes ENELiga oluliselt paremal läbirääkimispositsioonil, kuna kahe tehase sulgemine, mis kuulusid ENELi parimate klientide hulka Itaalias, oleks toonud kaasa veel suurema ületootmise ning halvendaks ENELi kulustruktuuri. Seetõttu oli ENELi majanduslikes huvides tarnida Portovesme ja Fusina tehastele elektrit eriti soodsa hinnaga.
- (37) Komisjon oli arvamusel, et mõistlik elektritarnija oleks olnud valmis müüma elektrit hinnaga, mis oleks katnud tema tootmise keskmise piirkulu, mis on arvatud tege-liku kütusetarbimise põhjal asjaomaste maakondade elektrijaamades, millele lisandub väike püsikulude osa. Alcoa jaoks kehtestatud hind vastas neile kriteeriumidele. Komisjon leidis, et Alcoa jaoks kehtestatud hinna tagasihoidlik aastane tõus järgmise kümne aasta jooksul oli põhjendatud eeldusel, et ENELi tootmise piirkulu väheneb aastate jooksul tänu kütuste ja tootmistehnoloogia paranemisele.
- (38) Komisjon järeldas seega, et ENEL käitus sellist tariifi pakkudes mõistliku turuosalisena, ning meedet ei peetud riigiabiks EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses.

2.4. Alcoa tariifi muutmine süsteemi üldiseks tasuks ja vastavad muutused rahastamismehhanismis

- (39) Alumixi otsusele vahetult järgnevatel aastatel korraldati Itaalia elektrienergia süsteem ümber, pidades silmas ELi elektrituru järkjärgulist liberaliseerimist⁽²¹⁾.
- (40) 1997. aastal korraldati ümber standardne elektritariif⁽²²⁾ ja jagati tariifikomponentideks⁽²³⁾. Alcoa tariifis toimus esimene muutus. Alumixi hind, mis oli enne reformi olnud koondsumma, jagati tariifikomponentideks, et see sobiks uude standardsesse tariifstruktuuri. Alcoa suhtes kohaldatavaid tariifikomponente vähendati nii, et lõpp-hind vastaks täpselt Alumixi otsuses sätestatud hinnale. Selles etapis kehtestas ENEL Itaalia ainsa elektritarnijana jätkuvalt tariife otse: ta nõudis Alcoalt Alumixi hinda ega saanud eraldi hüvitist seoses tarnetega kõnealusele ettevõtjale.

⁽²¹⁾ Kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiiviga 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta (EÜT L 27, 30.1.1997, lk 20), mille Itaalia võttis üle 16. märtsi 1999. aasta seadusandliku dekreediga nr 79.

⁽²²⁾ Standardtariif kajastab viisi, kuidas elektrienergia süsteemi kulud jagati ja kehtestati eri kategooria kasutajatele.

⁽²³⁾ Standardtariif jagati kaheks osaks, A ja B osaks, mis mõlemad koosnesid mitmest tariifikomponendist. A osa kajastas süsteemi kindlaksmääratud kulusid, sealhulgas süsteemi üldisi kulusid, samal ajal kui B osa kajastas muutuvaid tootmiskulusid (täpsemalt kütusekulusid). Esialgu hõlmasid süsteemi tootmiskulud üksnes järgmisi kulusid: erakorralised kulud 1994., 1995. ja 1996. aastal (komponent A1); tuumaelektrijaamade demonteerimise kulud (komponent A2) ning taastuvenergiat tootvate käitiste ehitamise kulud vastavalt otsusele CIP 6/92 (komponent A3). Seejärel lisati muud kulukategooriad: elektrienergia soodustariif (komponent A4), teatavad teadustegevuse kulud (komponent A5) ning elektrienergia tootjate luhtunud kulud (komponent A6).

⁽¹⁸⁾ EÜT C 288, 1.10.1996, lk 4.

⁽¹⁹⁾ Vt otsus juhtumis nr IV.JV.2 – ENEL/FT/DT (EÜT C 178, 23.6.1999, lk 15).

⁽²⁰⁾ Lombardia, Emilia Romagna ja Piemonte maakonnad juba katsid oma elektrienergia kogunõudluse osaliselt enda toodanguga ning osaliselt 2003. aastani sõlmitud pikaajaliste impordilepingutega.

(41) Kui Itaalia võttis 1999. aastal üle esimese ELi liberaliseerimisdirektiivi, ⁽²⁴⁾ kaotas ENEL Itaalias elektritarnimise monopoli ja jagati mitmeks üksuseks.

(42) 2000. aastal otsustas Itaalia lisada Alumixi tariifi „elektrienergia süsteemi üldiste tasude” hulka ⁽²⁵⁾. Uus staatus tõi kaasa esimese olulise muudatuse Alumixi tariifi rahastamise mehhanismis. Kui varem oli ENEL müünud elektrit otse Alcoaale soodustariifiga, siis uue korra ⁽²⁶⁾ kohaselt sai ENEL tavapärase täishinna, mida pidid maksma suured tööstusklendid, ning vajalikud vahendid tagamaks, et Alcoa saaks jätkata Alumixi hinna maksmist, tulid muudelt elektritarbijatelt. Alcoa pidi formaalselt tasuma täishinna, kuid sai kasu otsesest allahindlusest tema arvel. ENEL rahastas seda allahindlust tuluga, mida ta sai äsja kehtestatud maksutaolise lõivu kogumisest kõigilt kasutajatelt elektriarve ühe kululementi, elektritariifi komponendi A4 kujul ⁽²⁷⁾. 2002. aastal sõlmis Alcoa ENELiga kahepoolse lepingu, sätestades nominaalhinna, mis vastas umbkaudu standardtariifile, mida küsiti kõrgpingeelektri tarnimise eest.

(43) Järgmine oluline muutus toimus 2004. aastal, kui võeti vastu elektrienergia- ja gaasiameti otsus nr 148/04, millega anti tariifide täielik haldamine üle tasakaalustusfondile. Selle süsteemi kohaselt ei jätnud ENEL enam alles A4 komponendist saadavat tulu, vaid kandis selle täielikult üle tasakaalustusfondile, kelle ülesandeks oli hüvitiste arvutamine ja tasumine Alcoaale. Tegelikult maksis Alcoa selle mehhanismi alusel ENELiga sõlmitud lepingus sätestatud hinda ja sai seejärel tasakaalustusfondist hüvitist, mis võimaldas Alcoa jätkata Alumixi hinna maks-

mist. Alcoa jaoks jõustus uus halduskord 2004. aasta septembris ning kehtib tänaseni ⁽²⁸⁾.

2.5. Alcoa tariifi kohaldamisaja esimene vaidlustatud pikendamine

(44) Itaalia valitsus pikendas 2004. aasta dekreediga selle elektrienergia soodustariifi kohaldamisega, mis oli kehtestatud 19. detsembril 1995. aasta dekreediga „elektrienergia tarnimiseks alumiiniumi, plii, hõbeda ja tsingi tootmiseks nende tehaste puhul, mis on juba käigus käesoleva dekreeidi jõustumise ajal ning asuvad saartel, mille puhul ühendus riigi elektri- ja gaasivõrkudega on ebapiisav või puudub üldse” kuni 30. juunini 2007 ⁽²⁹⁾.

(45) Tegelikult oli 2004. aasta dekreet koostatud nii, et a) sellega pikendati Alcoa suhtes kohaldatava tariifi kohaldamisega 2007. aasta juunini ja b) laiendati samasugust kohtlemist kolmele teisele Sardiinias asuvale ettevõtjale: Portovesmele, ILA-le ja Euroalluminale.

(46) 2004. aasta dekreedis sätestatud Alcoa tariifi kohaldamisaja pikendamist rakendati regulatiivsel tasandil elektrienergia- ja gaasiameti otsusega nr 148/04, millega kehtestati ka eespool põhjenduses 43 viidatud rahastamismehhanismi muutused.

(47) Esimese pikendamise suhtes teostati ametlik uurimismenetlus (juhtum C 38/04) seoses 2004. aasta dekreediga ⁽³⁰⁾. Itaalia sõnul ⁽³¹⁾ ei rakendatud 2004. aasta dekreeti Alcoa suhtes, kelle suhtes kohaldati endiselt tariifi algse õigusliku aluse põhjal, s.o 1995. aasta dekreeidi alusel.

2.6. Alcoa tariifi kohaldamisaja teine vaidlustatud pikendamine

(48) Seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikega 11 pikendasid Itaalia ametiasutused Alcoa soodustariifi kohaldamisega kuni 2010. aastani 31. detsembril 2004 kehtinud tingimustel ⁽³²⁾. Vastavalt seadusele nr 80/2005 pidi tariifi kohaldamisaja pikendus jõustuma 1. jaanuaril 2005. See kuupäev muudeti siiski elektrienergia- ja gaasiameti otsusega nr 286/05 riigi ametiasutustelt saadud juhtnõorde järgi 1. jaanuariks 2006.

⁽²⁴⁾ Vt joonealune märkus 21.

⁽²⁵⁾ Tööstus-, kaubandus- ja käsitööstusministeeriumi 26. jaanuari 2000. aasta dekreeidi artiklis 2 liigitati kehtivad soodustariifid, sealhulgas Alcoa oma, uue kategooria – süsteemi üldised kulud – alla. Seda liigitust kinnitati hilisemates õigusaktides, viimati 17. aprillil 2003. aasta seaduses nr 83.

⁽²⁶⁾ Kehtestati elektrienergia- ja gaasiameti otsusega nr 204/99.

⁽²⁷⁾ Täpsemalt määrati soodustariifide haldamine elektrienergia- ja gaasiameti otsusega nr 204/99 kehtestatud süsteemi kohaselt kohalikele turustajatele ja tasakaalustusfondile. Kohalikud turustajad kogusid A4 komponendist saadud tulu ja edastasid selle tasakaalustusfondile, mis haldas selleks loodud kontot (*Conto per la perequazione dei contributi sostitutivi del regime tariffario speciale*, eritariifikava asendavate maksete tasakaalustuskonto). Kui turustaja pidi müüma elektrienergiat soodustariifiga ühele oma kliendile, võis ta siiski alles jätta teiste klientide makstud A4 komponendi tulu, et saada tagasi soodustariifiga klientide arвете otsene vähendus. Kui turustaja tulu ei olnud piisav, pidi vahe katma tasakaalustusfond, kasutades selleks määratud konto vahendeid. Vt ka elektrienergia- ja gaasiameti otsus nr 228/01, eelkõige sellele lisatud Testo Integrato (Itaalia elektrienergiaga varustamist reguleerivate eeskirjade kogumik) artiklid 43 ja 56.

⁽²⁸⁾ Tuleks siiski märkida, et kõnealust elektrienergia- ja gaasiameti otsuse nr 148/04 osa ei kohaldata enam Alcoa suhtes. Otsusega kehtestati uus lisamaksete arvutamise meetod neile, kelle suhtes kohaldatakse soodustariifi. Alcoa jaoks oleks selline meetod toonud kaasa toetuse ja seega soodushindade puhaskasvu vähenemise. Alcoa vaidlustas kõnealuse sätte Lombardia halduskohtus. Oma 10. mai 2005. aasta otsusega tühistas kohus osaliselt kõnealuse otsuse Alcoa käsitlevas osas. Seega arvestati Alcoa hüvitist jätkuvalt enne otsust nr 148/04 kasutatud meetodi alusel, mis tagas Alcoa jaoks Alumixi hinna.

⁽²⁹⁾ Selline on 2004. aasta dekreeidi artikli 1 sõnastus. See hõlmas ka Alcoa Fusina tehast, kuigi see ei asunud saarel, mille puhul puudub ühendus elektrienergiavõrkudega.

⁽³⁰⁾ Komisjoni 16. novembri 2004. aasta otsus K(2004) 4329 (ELT C 30, 5.2.2005, lk 7).

⁽³¹⁾ 3. märtsi 2006. aasta kiri.

⁽³²⁾ Seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõike 11 täistekst on esitatud joonealuses märkuses 12.

- (49) Selleks et määrata kindlaks, millist hinda peaks Alcoa maksma pärast 2005. aastat, kehtestati seadusega nr 80/2005 indekseerimise mehhanism, mille alusel suurendati alates 1. jaanuarist 2006 soodushinda (st Alumixi otsuses 2005. aastaks määratud hinda) kas 4 % aastas või Amsterdami ja Frankfurdi elektribörsi keskmise protsendimäära suurenemise võrra ⁽³³⁾.
- (50) Pärast konsulteerimist abisaajatega tõlgendas elektrienergia- ja gaasiamet ajakohastatud korda siiski teisiti. Elektrienergia- ja gaasiameti otsuses nr 217/05 oli sätestatud, et tariifi suurendatakse igal aastal vastavalt keskmiste hulgihindadele, kuid see ei tohi tõusta üle 4 %. Ajakohastatud korra rakendamise tulemusel kasvas soodustariif aastas tegelikult vähem, kui oli õigusaktis esialgu ette nähtud.
- (51) Teistkordse pikendamise suhtes teostati ametlik uurimismenetlus, mis algatati juhtumis C 36/06. Kui komisjon algatas seoses seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikega 12 ametliku uurimismenetluse, seadis elektrienergia- ja gaasiamet otsusega nr 190/06 seaduse nr 80/2005 kohaste maksete tegemise tingimuseks panga- või emattevõtja tagatise esitamise Alcoa poolt abi tagasinõudmise riski katmiseks.
- (52) Alljärgnevas tabelis on esitatud tasakaalustusfondist Alcoale ajavahemikus 2006. aasta jaanuarist 2009. aasta jaanuarini tehtud maksed. 2009. aasta andmed ei ole täielikud, kuna need kajastavad üksnes 2009. aasta jaanuaris tehtud makseid, kuigi Alcoa sai toetust ka sellele järgnevatel kuudel.

(eurodes)

	2006	2007	2008	2009
Fusina, Veneto	38 984 539,22	36 978 386,83	449 534 611,10	3 776 733,70
Portovesme, Sardiinia	133 556 933,73	121 087 555,95	160 529 510,20	12 365 849,45
Kokku	172 541 472,95	158 065 942,78	210 064 121,30	16 142 583,15

3. EÜ ASUTAMISLEPINGU ARTIKLI 88 LÕIKE 2 KOHASE MENETLUSE ALGATAMISE OTSUS

- (53) Komisjoni otsus algatada ametlik uurimismenetlus tugines järgmistele väidetele.

3.1. Juhtum C 38/A/04

- (54) Komisjon liigitas 2004. aasta dekreediga kehtestatud tariifid tegevusabiks ning hindas, kas sellist abi oleks võinud lubada regionaalabi suuniste ⁽³⁴⁾ alusel, kuna Sardiinia oli 2004. aastal EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 kohaselt abistatav piirkond. Komisjon kahtles võimaluses lubada abi selle alusel, kuna selline sihtotstarbeline abi, mida antakse vähestele ettevõtjatele, ei tundunud edendavat regionaalarengut.
- (55) Komisjon märkis konkreetselt Alcoa kohta, et uus tariif näis erinevat Alumixi tariifist selle poolest, et Alumixi tariifi võimaldas ENEL, kellele kuulus Itaalia elektritarnimise monopol, samal ajal kui uus tariif hõlmas riigipoolset valikulist sekkumist, et hüvitada elektritootjaga kokku lepitud turuhinna ja 1996. aastal kehtestatud soodushinna vahe.
- (56) Lisaks tahtis komisjon teada, kas meede võib vähendada äriühingu suhtes kohaldatavat maksustamistaset. Selline vähendamine peaks tulenema selle õiguslikust alusest, s.o nõukogu 27. oktoobri 2003. aasta direktiivist 2003/96/EÜ, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik ⁽³⁵⁾.

⁽³³⁾ Seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõige 13.

⁽³⁴⁾ EÜT C 74, 10.3.1998, lk 9, punktid 4.15–4.17.

⁽³⁵⁾ ELT L 283, 31.10.2003, lk 51.

3.2. Juhtum C 36/B/06

- (57) 2006. aasta otsuses ametliku uurimismenetluse algatamise kohta keskenduti Alcoa tariifile⁽³⁶⁾. Komisjon märkis, et Alumixi otsuse vastuvõtmise ajal kehtinud õiguslik raamistik ja turutingimused erinesid suuresti tingimustest, mis kehtisid uurimismenetluse algatamise otsusega hõlmatud ajavahemikul. Elektriturg oli selleks ajaks liberaliseeritud ja kava haldamine üle antud tasakaalustusfondile. Seetõttu pidas komisjon vajalikuks uurida uuesti, kas Alcoa tariif puhul on tegemist riigiabiga.
- (58) Komisjon asus seisukohale, et tariif kujutas endast riigiabi, kuna a) elektritariifi vähendamine andis majandusliku eelise; b) soodustariifi andmise otsuse tegid Itaalia ametiasutused ja seda rahastati riigi ressursside ülekandmisega maksutaolise lõivu kujul; c) meede kujutas ohtu konkurentsile; d) meede mõjutas ühendusesisest kaubandust, võttes arvesse asjaolu, et alumiiniumiga kaubeldi maailmaturgudel laiaulatuslikult. Komisjon pidas meetet tegevusabiks.
- (59) Komisjon väitis samuti, et varasem järeldus, et Alumixi tariif ei kujuta endast riigiabi, ei tähendanud seda, et uus meede kujutas endast olemasolevat abi. Komisjonipoolne Alumixi tariifi heakskiitmine, mis tugines sel ajal valitsenud olukorra majanduslikule hinnangule, oli ajaliselt piiratud ega saanud hõlmata seadusega nr 80/2005 ette nähtud tariifi kohaldamisaja pikendamist.
- (60) Seoses kokkusobivusega hindas komisjon, kas soodustariifi võidakse lubada regionaalabi suuniste alusel või mitte.
- (61) Veneto tehase puhul täheldas komisjon, et see ei asunud piirkonnas, mis on abikõlblik EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punkti a alusel, ning ei olnud sellisena regionaalabi kõlblik.
- (62) Sardiinia oli artikli 87 lõike 3 punkti a kohaselt abistatav piirkond kuni 2006. aasta lõpuni. Komisjon kahtles siiski võimaluses lubada meetet regionaalabi suuniste alusel⁽³⁷⁾ kõnealusel ajavahemikul.
- (63) Hoolimata Itaalia väitest, et Sardiinia kõrged elektri hinnad takistavad saare arengut, leidis komisjon, et Itaalia ei

olnud tõendanud oluliselt kõrgemate hindade olemasolu Sardiinias ei keskmiselt ega ka konkreetselt energiamahukate ettevõtjate jaoks (Itaalia ei esitanud andmeid kahepoolsete lepingute kohta energiamahukate ettevõtjate ja nende tarnijate vahel, väites, et sellised andmed ei ole avalikkusele kättesaadavad). Lisaks ei selgitanud Itaalia, miks kõrgemad hinnad pärsvivad piirkondlikku arengut või kuidas edendab tariif piirkondlikku arengut. Komisjon tuletas meelde, et juhtumis C 34/02⁽³⁸⁾ ei nõustunud ta sellega, et energiaühenduste puudumist Sardiinias tuleks pidada maakonna väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate arengut pärssivaks (ning langetas negatiivse otsuse). Komisjon kahtles seega abi vajalikkuses.

- (64) Lisaks kahtles komisjon, kas selline sihtotstarbeline abi oli proportsionaalne piirkondlike puudustega, pidades silmas ka soodushinna arvutamise meetodit, mis ei olnud kuidagi seotud mujal Itaalias kehtinud hindadega.
- (65) Komisjon märkis, et tegelikkuses abi ei kahanenud, pidades silmas tariifi suurenemise suhtes kehtestatud 4 % suurust piiri.
- (66) Regionaalabi suunistega aastateks 2007–2013 hõlmatud ajavahemiku⁽³⁹⁾ kohta märkis komisjon, et Sardiinia ei olnud enam kõlblik saama EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punkti a alusel regionaalabi ja eelkõige tegevusabi. Komisjon leidis, et kuigi kaheaastast üleminekuperioodi võis lubada vastavalt olemasoleva tegevusabi kavade järkjärgulise kaotamise suunistele, ei tundunud olevat asjakohane uue tegevusabi kehtestamine mõneks kuuks koos selle järkjärgulise kaotamise kavaga, võttes lisaks arvesse avaldatud kahtlusi ning abi konkurentsi moonutatav iseloomu.
- (67) Kokkuvõttes kahtles komisjon Alcoa soodustariifi lubamise võimalikkuses regionaalabina või mõnel muul alusel, mida Itaalia nagunii ei olnud suutnud kindlaks teha.

3.3. Alcoa vaidlustas 2006. aasta otsuse uurimismenetluse algatamise kohta

- (68) Alcoa vaidlustas 2006. aasta otsuse uurimismenetluse algatamise kohta Esimese Astme Kohtus. 25. märtsil 2009. aastal langetas kohus otsuse (edaspidi „kohtuotsus“), kinnitades komisjoni otsust ja lükates täielikult tagasi Alcoa argumentid⁽⁴⁰⁾.

⁽³⁶⁾ 2006. aasta otsus ametliku uurimismenetluse algatamise kohta hõlmas ka äriühingut Terni. Terni ja Alcoa tariife hinnati siiski eraldi.

⁽³⁷⁾ EÜT C 74, 10.3.1998, lk 9, punkt 4.

⁽³⁸⁾ Komisjoni 16. oktoobri 2002. aasta otsus K(2002) 3715 abi kohta väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate energiakulude katmiseks (ELT L 91, 8.4.2003, lk 38).

⁽³⁹⁾ ELT C 54, 4.3.2006, lk 13.

⁽⁴⁰⁾ Kohtuasi T-332/06 Alcoa Trasformazioni (seni avaldamata, menetluses olev kaebus).

4. HUVITATUD ISIKUTE MÄRKUSED

- (69) Komisjoni üleskutsule esitada kõnealuse kahe otsuse kohta märkusi, et algatada põhjalik uurimine, vastasid Alcoa ja asjaomased kolmandad isikud. Siin on kokkuvõtlikult esitatud üksnes Alcoa tariifi käsitlevad märkused.

4.1. Alcoa märkused

4.1.1. *Juhtum C 38/A/04*

- (70) Alcoa sõnul püütakse tariifiga kõrvaldada turutõrget, nimelt hiljuti liberaliseeritud elektrituru suutmatust pakkuda konkurentsivõimelisi hindu turgu valitsevate ettevõtjate märkimisväärse turuvõimu tõttu. Turutõrge avalduvat eriti selgelt Sardiinias. Sellises olukorras on väidetavalt vajadus reguleerivate meetmete järele, sealhulgas meetmete järele soodustariifi korra kujul, et aidata üleminekut monopolilt täielikule konkurentsile.

- (71) Alcoa rõhutab oma õiguslikus analüüsis, et tariif ei kujutanud endast abi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses, kuna asjaolud, mille alusel Alumixi otsuses leiti, et tegemist ei olnud abiga, kehtivad endiselt. Tariif ei anna mingisugust eelist, selle rahastamismeetodi puhul ei ole tegemist riigi ressursside ülekandmisega ning võttes arvesse esmase alumiiniumiga kauplemise eripära, ei mõjuta see ühendusesisest kauplemist ega moonuta konkurentsi.

- (72) Alcoa väitis veel, et isegi kui meede liigitatakse riigiabi, oleks Sardiinia tariif regionaalabi eeskirjade kohaselt ühis- turuga kokkusobiv.

4.1.2. *Juhtum C 36/B/06*

- (73) Alcoa väidab, et tariifiga püütakse kõrvaldada turutõrget, et see ei kujuta endast riigiabi, et igal juhul oleks see pigem olemasolev kui uus abi ning et selle tagasinõudmine on vastuolus õiguspärase ootuse põhimõttega.

- (74) Alcoa esitab alumiiniumi tootmise ja sellega kauplemise kohta põhjaliku taustteabe. Alumiiniumisulatus on kõige energiakulukam tootmisprotsess (15 kWh iga toodetud alumiiniumi kilogrammi kohta). 2006. aastal toodeti maailmas esmast alumiiniumi kokku ligikaudu 33,7 miljonit tonni, millest üksnes 4,5 miljonit tonni toodeti Euroopa Majanduspiirkonnas. EL 25 ja EMP on esmase alumiiniumi olulised netoimportijad. 2006. aastal

importis EL 25 4,7 miljonit tonni alumiiniumi ning 2010. aastaks prognoositakse impordi kasvu 5,5 miljoni tonnini. ELi alumiiniumitööstus pakkus 2006. aastal otseselt tööd 106 000 ⁽⁴¹⁾ ning lisaks kaudselt tööd 300 000 inimesele. Sel ajal kui Alcoa esitas oma märkused, töötas EL 25-s täisvõimsusel kokku 22 (EMPs 31) esmase alumiiniumi tehast.

- (75) Esmane alumiinium on tooraine ja selle võrdlushind maailmaturul kehtestatakse Londoni metallibörsil. Kaks Fusinas ja Portovesmes asuvat Itaalia tehast toodavad ligikaudu 200 000 tonni esmast alumiiniumi. Alcoa sõnul ei suuda selline piiratud toodang mõjutada esmase alumiiniumi hinda.

4.1.2.1. Elektritarnelepingud on hädavajalikud

- (76) Elektrienergia on esmase alumiiniumi tootmise peamine kuluartikkel. Alcoa sõnul saavad tehased töötada üksnes juhul, kui elektritootjatega on võimalik sõlmida pikaajalised tarnelepingud. Kuni praeguse ajani võivad müüjad soovi korral pakkuda kulupõhiseid pikaajalisi lepinguid, mille näiteks on Alcoa poolt Islandil sõlmitud leping ⁽⁴²⁾. Alcoa väitel on tehased kulupõhiste lepingute puudumisel sunnitud siiski tegevuse lõpetama. Alates 2003. aastast on EL 25-s sel põhjusel suletud kolm tehast ning on teatatud teistestki sulgemisplaanidest. Alcoa teeb järelduse, et tariifi kohaldamisaja pikendamiseta on ta sunnitud viivitamata sulgema kaks Itaalias Veneto maakonnas Fusinas ja Sardiinia maakonnas Portovesmes asuvat tehast.

- (77) Alcoa juhib tähelepanu sellele, et mitme liikmesriigi valitsused julgustavad kulupõhiste pikaajaliste tarnelepingute sõlmimist energiamahukate tööstuslike tarbijate ja elektrienergia tootjate vahel, võttes arvesse asjaolu, et elektriturud ei toimi nõuetekohaselt. Selliseid lahendusi peetakse vajalikuks rakendada ajutiste meetmetena, et tagada õiglane hinnakujundus ja vältida tehaste sulgemisi. Alcoa esitab lühikirjelduse meetmete kohta, mille oli võtnud Soome (konsortsiumide investeeringud uude tuumareaktorisse ostukohustusega, mille puhul on hind seotud tootmiskuludega), Saksamaa (energia edastamise kulude 35–50 % allahindlus ning lisaks taastuvenergia tootmisega seotud kulude vähendamine suurte tööstuslike tarbijate puhul), Hispaania (reguleeritud tariifid), Prantsusmaa (suurtarbijate konsortsiumide investeeringud uutesse tuumaelektrijaamadesse, reguleeritud tagasipöör- dumistariifid), Rootsi (uutesse elektrijaamadesse investee- rimise konsortsiumid) ja Belgia (ostmise konsortsium).

⁽⁴¹⁾ See Alcoa esitatud arv hõlmab lisaks esmase alumiiniumi tehastele ka selle edasise töötlemise tehaseid, kus on vaja rohkem tööjõudu.

⁽⁴²⁾ Kõnealuse lepinguga võttis Islandi elektritööstuse ehitada uus hüdroelektrijaam ja tarnida elektrit Alcoa tehasele hinnaga, mis tagab elektritootjale 5,5 % suuruse tasuvusmäära aastas. EFTA järelevalveamet kiitis selle projekti 14. märtsi 2003. aasta otsusega nr 40/03/COL heaks.

- (78) Alcoa rõhutab, et komisjon on ise tunnistanud energiasektori uuringus, ⁽⁴³⁾ et elektriturud Euroopas ei toimi nõuetekohaselt. Alcoa loetleb ka mitmeid algatusi, mida komisjon on energiasektoris ellu viinud või välja kuulutanud, nt konkurentsivõime, energeetika ja keskkonna kõrgetasemelise töörühma tehtud töö ⁽⁴⁴⁾.

4.1.2.2. Tariif ei ole riigiabi

- (79) Alcoa väitel ei ole tariif riigiabi, kuna a) asjaoludes, mille põhjal komisjon jäeldas, et Alumixi tariif ei andnud eelist, ei ole toimunud märkimisväärseid muutusi; Alcoa makstav hind on jätkuvalt kooskõlas komisjoni poolt Alumixi otsuses esitatud näitajatega; b) meede ei moonuta konkurentsi ega mõjuta ühendusesisest kaubandust ning c) vastavalt ühenduse kohtute asjaomasele praktikale ei hõlma meede riigi ressursside ülekandmist.

4.1.2.3. Eelis puudub

- (80) Alcoa väitel on eelise olemasolu hindamisel oluliseks asjaolu, kas Alcoa makstud hind on *tavapärasest* turuhinnast madalam. Alcoa väidab, et erihind on võrdne hinnaga, mida äriühing peaks maksma tavapärasest turutingimustes, st täielikult konkurentsile avatud turul. Alumixi juhtumisel oli komisjon jõudnud järeldusele, et täielikult konkurentsile avatud turul müüks eraõiguslik elektritarnija oma parimatele klientidele elektrit piirkuluga, millele lisandub väike püsikulude osa, ning riik võiks tariifid kindlaks määrata samade kriteeriumide alusel. Alcoa sõnul tuleb käesoleval juhul analüüsida, kas Alcoa makstud hinnad on olnud kõrgemad või madalamad kui tema elektritarnija piirkulud (millele lisandub väike püsikulude osa). Alcoa esitab oma seisukoha põhjendamiseks arvutused.

(eurot/MWh)

	2005	2006
Sardiinia		
Alcoa suhtes Portovesme tehases kohaldatud eritariif	24,94	25,90
Itaalia elektribörsi (IPEX) keskmine hetkehind Sardiinia maakonnas	20,02	21,0
Veneto		
Alcoa suhtes Fusina tehases kohaldatud eritariif	25,7	27,1
Elektribörsi keskmine hetkehind Põhja-Itaalia piirkonnas	20,02	21,0

- (81) Nii Sardiinias kui ka Venetos kasutab Alcoa IPEXi minimaalset keskmist hetkehinda (20,2 ja 21,0 eurot/MWh 2005. ja 2006. aastal) abivahendina elektritootjate piirkulu kindlaksmääramisel, kuna ükski tarnija ei müüks elektrienergiat hetketurul piirkulust madalama hinnaga ning seetõttu peavad minimaalsed hetkehinnad olema tootmise piirkulust kõrgemad. Eespool osutatud miinimumhindade usaldusväärsust võib äriühingu sõnul kinnitada, kui võrrelda neid söeküttel töötavate elektrijaamade standardse piirkuluga, mis Alcoa hinnangul on 20 eurot/MWh.

- (82) Kokkuvõttes kinnitavad Alcoa sõnul põhjendustes 80 ja 81 esitatud meetodid nii Veneto kui ka Sardiinia puhul, et tema makstud hinnad vastavad Alumixi otsuses sätestatud kriteeriumidele.

- (83) Alcoa väidab, et tema arvates kasutab komisjon IPEXi keskmisi hindu eelise olemasolu hindamise alusena. Alcoa kinnitab, et IPEXi keskmine hind ei kajasta hinda, mida maksavad sellised suured tööstuslikud kliendid nagu Alcoa, kes tarbivad elektrit 24 tundi ööpäevas ning kes selle asemel, et osta elektrienergiat hetketurult, sõlmivad kahepoolseid pikaajalisi tarnelepinguid.

⁽⁴³⁾ Vt energiasektori uuring – komisjoni teatis – määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 17 alusel algatatud Euroopa gaasi- ja elektrisektoreid käsitlev uurimine (lõpparuanne), SEK(2006) 1724, KOM(2006) 851 (lõplik).

⁽⁴⁴⁾ Kõrgetasemelise töörühma esimene aruanne „Toetades integreeritud lähenemisviisi konkurentsivõimele ning energia- ja keskkonnapoliitikale“ (http://ec.europa.eu/enterprise/environment/hlg_et.htm). Kõrgetasemeline töörühm on foorum, kus osalevad komisjoni esindajad ja ärijuhid.

- (84) Alcoa väidab ka, et ENEL on valitsevas seisundis elektritarnimise turul peaaegu kogu Itaalias. Sardiinias kaitseb ENELit konkurentsi eest Sardiinia-välise tarnijatega Sardiinia ja Itaalia maismaaosa vahelise võrguühenduse piiratud võimsus. Seetõttu ei ole Itaalias praegu ei hetketurg ega ka pikaajaliste tarnelepingute turg rajatud tõelisele konkurentsile. Seega ei ole hinnad, mida ENEL küsib Alcoal, ei Sardiinias ega ka Venetos sellised, mis kehtiksid tavaliselt täielikult konkurentsile avatud turul.
- (85) Lõpetuseks väidab Alcoa, et hinnad, mida ta on Itaalias maksnud, vastavad siiski täielikult komisjoni poolt Alumixi otsuses sätestatud kriteeriumidele ning kajastavad täpselt olukorda turu nõuetekohase toimimise korral. Alcoa ei saa seega kasu eelisest, mida ta ei saaks kasutada täielikult konkurentsile avatud turul.

4.1.2.4. Mõju kaubandusele puudub

- (86) Alcoa väidab, et tariif ei mõjuta ühendusesisest kauplemist ega saa moonutada konkurentsi. Esmase alumiiniumi hind kehtestatakse Londoni metallibörsil ning kohalike tootmiskulude erinevus ei väljendu hinnavahes. Itaalia esmase alumiiniumi toodang on Alcoa sõnul nii väike, et see ei suuda mõjutada maailmaturu hindu.
- (87) Esmase alumiiniumi nõudlus on EL 25-s pidevalt kasvanud (nõudluse tase on aastatel 1996–2005 suurenenud 42 %). Euroopa toodang ei ole siiski samas tempos kasvanud. 2004. aastal kattis EL 25 toodang üksnes 41 % EL 25 nõudlusest, 1996. aastal oli see 50 %. Seega tootmise puudujääk ELis üha kasvab ning nõudlust kaetakse järjest rohkem kolmandatest riikidest pärit impordiga.
- (88) Alcoa väidab, et kui alumiiniumitööstus Itaalias kaoks, ei suudaks ükski uus Itaalia ega ELi turule tulija asendada Itaalias kaotatud võimsust, kuna ELi tehased töötavad juba täisvõimsusel ning mitte ühelgi tegutseval tootjal ega uuel turule tulijal ei oleks stiimulit oma tootmisvõimsust suurendada, võttes arvesse seda, et pikaajalised taskukohase elektrienergia kättesaadavuse väljavaated on ebakindlad.
- (89) Lisaks väidab Alcoa, et Itaalia tariifikavade kohaldamise jätkamine ei ohusta teiste Euroopa tootjate huve, kuna need tagavad üksnes veidi madalama elektrihinna kui esmase alumiiniumi tootja makstav kaalutud keskmine hind EL 25-s.
- (90) Keskmete tehasetariifide võrdlus

	(eurot/MWh)			
	2002	2003	2004	2005
Itaalia tehaste kaalutud keskmine tariif	22,0	23,4	24,2	25,1
EL 25 tehaste kaalutud keskmine tariif	24,9	24,0	25,1	26,4
EMP tehaste kaalutud keskmine tariif	21,4	21,2	22,0	23,3
Maailma tehaste kaalutud keskmine tariif	21,1	19,3	19,4	21,2

4.1.2.5. Riigi ressursse ei kasutata

- (91) Oma väidete kinnitamiseks, et kõnealust meedet ei rahastata riigi ressurssidest, tugineb Alcoa PreussenElektra⁽⁴⁵⁾ ja Pearle'i⁽⁴⁶⁾ kohtuasjale. Alcoa väidab, et eraõiguslikud isikud (elektritarbijad) kannavad tariifi rahastamiseks vajalikud vahendid üle eraõiguslikule üksusele (Alcoale); riigi roll piirdub nõutavate summade maksmist kohustava seaduse vastuvõtmisega, ilma et tal oleks õigust käsutada vahendeid teisiti kui kohustusliku kava rakendamise kaudu. Alcoa sõnul ei oma tasakaalustusfond mingisugust kontrolli vahendite üle, olles lihtsalt arvepidamise vahendajaks.

⁽⁴⁵⁾ Euroopa Kohtu 13. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-379/98: PreussenElektra (EKL 2001, lk I-2099).

⁽⁴⁶⁾ Euroopa Kohtu 15. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-345/02: Pearle (EKL 2004, lk I-7139).

4.1.2.6. Pigem olemasolev kui uus abi

- (92) Alcoa väidab veel, et isegi kui tariif kujutaks endast riigiabi, siis oleks see pigem „olemasolev abi” kui „uus abi”.
- (93) Alcoa jääb oma seisukoha juurde, et Alumixi otsus ei olnud ajaliselt piiratud ega kaotanud kehtivust 31. detsembril 2005. Alcoa arvates on alusetu komisjoni väide, et „asjaolude muutuse” tõttu kaotas Alumixi otsus kehtivuse, sest ei turu liberaliseerimine ega ka tasakaalustusfondile usaldatud roll põhjustanud olulist muutust seoses Alumixi kavast tuleneva eelisega (või pigem selle puudumisega). Alcoa jätkas pärast reforme sama netohinna maksmist ning kõnealune hind ei andnud elektrienergia ostjale mingisugust eelist, nagu on kinnitatud ka Alumixi otsuses. Seetõttu ei kujutanud reformid endast sellist „asjaolude muutust”, mis muudaks Alumixi otsuse kehtetuks. Tasakaalustusfondile usaldatud rolliga seotud muutus oli Alcoa sõnul puhtalt haldusliku iseloomuga ega mõjutanud mehhanismi olemust.
- (94) Alcoa väidab ka, et isegi kui asjaolud oleks muutunud, oleks äriühingul siiski olnud õigus „olemasolevale abile” vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 659/1999⁽⁴⁷⁾ artikli 1 punkti b alapunkti v esimesele lausele (abi, mis on muutunud abiks ühisturu arengu tõttu). Alcoa sõnul on seda kinnitanud Belgia koordineerimiskeskuseid käsitlev kohtuotsus⁽⁴⁸⁾. Kõnealusel kohtuasjas otsustas kohus, et kui on kindlaks määratud, et konkreetne abikava ei kujuta endast riigiabi, siis saab komisjon oma seisukoha ümber hinnata ainult olemasoleva abi eeskirjade alusel ning ümberhindamisel puudub igasugune tagasiulatav mõju.
- (95) Alcoa arvates ei oma tähtsust see, et elektriturud liberaliseeriti pärast seda, kui komisjon oli vastu võtnud Alumixi otsuse, kuna liberaliseerimine ei mõjutanud põhjendust järeldusele, et abi ei esinenud (sest hinnad katsid piirkulusid), ning ei võinud kaasa tuua muutust meetme olemuses. Seetõttu ei saa komisjon meetme tunnistamisel „uueks abiks” tugineda määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti v teisele lausele⁽⁴⁹⁾. Isegi kui eeldada, et liberaliseerimine mängis

teatavat rolli, väidab Alcoa, et Alzetta kohtuotsuse⁽⁵⁰⁾ põhjal ei saaks komisjon tugineda määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti v teisele lausele.

- (96) Pealegi liberaliseeriti elektriturud enne määruse (EÜ) nr 659/1999 vastuvõtmist. Seepärast ei saa kõnealust määrust kohaldada elektrienergia sektori meetmete suhtes, isegi kui neist on liberaliseerimise tulemusel saanud abimeetmed, ning selliseid meetmeid reguleeritakse määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti v esimese lause (olemasolev abi) ning Euroopa Kohtu otsusega Alzetta kohtuasjas.

4.1.2.7. Õiguspärase ootuse põhimõte

- (97) Alcoa väidab veel, et isegi kui praegust kava ei käsitata olemasoleva abina, oleks äriühingul igal juhul õigus tugineda õiguspärase ootuse põhimõttele, võttes arvesse Alcoa olulisi investeeringuid mõlemasse tehasesse eeldusel, et tariif ei kujuta endast abi, ja võttes arvesse pretsedentide olemasolu komisjoni otsustuspraktikas, mis näitavad teatavat kaalutusõigust abi käsitamisel olemasoleva abina, eelkõige komisjoni otsust maksuvabastuse korra kohta ettevõtete asutamiseks välismaal⁽⁵¹⁾.

4.1.2.8. Sardiinia tariifi sobivus regionaalabina

- (98) Alcoa jääb oma seisukoha juurde, et vaidlusalune meede vastab Sardiinia tehase puhul igal juhul regionaalabi saamise nõuetele.
- (99) Alcoa kirjeldab Sardiinia piirkondlikku mahajäämust ja energiamahuka tööstuse probleeme, mis tulenevad energiavarustuse ühenduste puudumisest Sardiinias ning ENEL/ENDESA duopoli olemasolust, mis moonutab tava-pärast konkurentsi ja hoiab hinnad kõrgel isegi suurtarbijate jaoks. Tariifi abil püütakse seda mahajäämust leevendada.
- (100) Alcoa märgib, et tehaste sulgemise tõttu kaoks otseselt 2 500 töökohta. Sulgemisel oleks siiski kaudne mõju veel tuhandetele töökohtadele, kuna Alcoa on üks põhilisi tööandjaid maakonnas. Võrreldes tegevuse järkjärgulise lõpetamisega, oleks kohese tegevuse lõpetamise korral mõju isegi veelgi suurem.

⁽⁴⁷⁾ EÜT L 83, 27.3.1999, lk 1.

⁽⁴⁸⁾ Euroopa Kohtu 22. juuni 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-182/03 ja C-217/03: Belgia vs. komisjon (EKL 2006, lk I-5479, punkt 77).

⁽⁴⁹⁾ Määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti v teise lauses on sätestatud: „Kui teatavad meetmed muutuvad abiks pärast tegevuse liberaliseerimist ühenduse õiguses, ei käsitleta neid meetmeid pärast liberaliseerimise kuupäeva enam olemasoleva abina”.

⁽⁵⁰⁾ Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97, T-1/98, T-3/98, T-6/98 ja T-23/98: Alzetta jt vs. komisjon (EKL 2000, lk II-2319), mida kinnitas Euroopa Kohus oma 29. aprilli 2004. aasta otsusega kohtuasjas C-298/00 (EKL 2004, lk I-4087, punktid 142–143).

⁽⁵¹⁾ Komisjoni otsus 2002/347/ESTÜ (EÜT L 126, 13.5.2002, lk 27), punkt 33.

(101) Alcoa väidab, et tariif vastab proportsionaalsuse kriteeriumidele, kuna see piirdub turutõrke (konkurentsivõimelise turu puudumine Sardiinias) kõrvaldamiseks vajalikuga ning hind on kooskõlas teiste tehaste makstavate hindade kaalutud keskmisega EL 25-s.

(102) Alcoa arvates ei ole abi mittevähendamist tõendatud. Abi vähendamist tuleks hinnata lähtudes tarnijate piirkuludest ning selleks et kinnitada, et tariif ei vähenenud, peaks komisjon tõendama selliste kulude kasvu. Tariifi kasvule kehtestatud 4 % suuruse piirmäära kohta, millele komisjon vaidles vastu seetõttu, et see ei taga vähendamist, väidab Alcoa, et hinna kindlaksmääramine teatavaks ajavahemikuks on tavapärane. Lisaks peaks piirmäär kajastama tavapärasest suundumust ja mitte arvestama ebatavalisi sündmusi, nagu naftahinna erakorralist tõusu. Alcoa märgib samuti, et komisjon on nõustunud vähendamise juhul, kui toetust anti neli kuni viis aastat ning seejärel vähendati järk-järgult ⁽⁵²⁾.

(103) Alcoa arvates on tariif ajutine, kuna see on kehtestatud seniks, kuni on kõrvaldatud ühenduste puudumise probleem riigi maismaaga (eeldatavasti 2010. aastal). Lisaks on alusetu komisjoni väide, et meede on olnud jõus üle viie aasta, sest kuni praeguse ajani ei ole meede kujutanud endast abi.

(104) Lõpetuseks väidab Alcoa, et 2007. aasta regionaalabi suunised aastateks 2007–2013 ⁽⁵³⁾ ei ole sisuliselt kohaldatavad, kuna tariif kehtestati enne 2007. aastat ja seda tuleb seetõttu hinnata vastavalt 1998. aasta regionaalabi suunistele, ⁽⁵⁴⁾ nagu on täpsustatud 2007. aasta suuniste üleminekusätetes.

4.2. Kolmandate isikute märkused

4.2.1. Juhtum C 38/A/04

(105) Äriühingu Portovesme Srl ⁽⁵⁵⁾ konkurent esitas Alumixi tariifi analüüsi, järeldades, et kõik Itaalia poolt 2004. aasta dekreediga alusel Sardiinias kehtestatud soodustariifid kujutavad endast ebaseaduslikku riigiabi, mida ei saa heaks kiita piirkondliku tegevusabina ning tuleks kuulutada ühisturuga kokkusobimatuks.

⁽⁵²⁾ Juhtum E-24/95 – Otsene tagatisskeem uutel liidumaadel, komisjoni 18. juuni 1996. aasta otsus SG(96) D/5500 ja 11. novembri 1998. aasta otsus SG(98) D/54570.

⁽⁵³⁾ ELT C 54, 4.3.2006, lk 13.

⁽⁵⁴⁾ Vt joonealune märkus 34.

⁽⁵⁵⁾ Juhtum nr C 38/04 hõlmas enne selle osadeks jagamist ka teisi abisaajaid: Portovesme (tsink), ILA (alumiiniumitooted) ja Euroallumina (alumiiniumoksiid).

4.2.2. Juhtum C 36/B/06

(106) Kaks alumiiniumitootjate ühendust väitsid, et tariifid on vajalikud, et vältida enne pikaajaliste lahenduste leidmist tööstuse ümberpaigutamist väljapoole ELi.

(107) Põhjenduses 105 osutatud Portovesme Srl konkurent palus komisjonil võtta käesoleva asja arutamisel arvesse tema panust juhtumisse C 13/06 ⁽⁵⁶⁾. Äriühing väidab taas, et tariifid tuleks kuulutada ühisturuga kokkusobimatuks.

(108) Itaalia palus komisjonil pidada seda väidet asjakohatuks, kuna juhtum C 13/06 ei käsitleta sama teemat: juhtum C 13/06 uuritud meetmed kujutavad endast uut abi, samas kui Alcoa tariifi puhul on tegemist olemasoleva meetme kohaldamisaja pikendamise. Lisaks ei ole asjaomane kolmas isik alumiiniumitootja ning teda ei mõjuta Alcoa kasuks rakendatav meede.

(109) Komisjon ei saa Itaalia taotlusega nõustuda. Asjaolu, et Alcoa tariifi taust erineb teiste tariifide taustast, ei muuda kõnealuseid märkusi asjakohatuks, kuna need hõlmavad asjakohaseid küsimusi, nagu Sardiinia elektritariifide riigiabile omased tunnused, nende panus piirkondlikku arengusse ja mõju konkurentsile. Lisaks ei pea kolmas isik EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 2 kohase uurimismenetluse raames olema otseselt ja isiklikult mõjutatud meetmest, mille kohta ta märkusi esitab.

5. ITAALIA MÄRKUSED

5.1. Juhtum C 38/A/04

5.1.1. Tariifi abil püütakse kõrvaldada turutõrget

(110) Itaalia juhib tähelepanu sellele, et ELi elektriturg ei ole veel täielikult konkurentsile avatud, nagu on kinnitanud ka komisjon ise. Ettevõtjatel ja eelkõige energiamahukatel ettevõtjatel ei ole võimalik hankida elektrienergiat eri liikmesriikides võrreldavatel tingimustel.

(111) Itaalias esinevad sektori liberaliseerimisest hoolimata struktuursed puudused (nagu ebapiisav elektrivõrkudevaheline ühendus), mis põhjustavad kõrgeid elektrienergiahindu ja kontsentreeritud turustruktuuri, mistõttu on vabatarbijatel raske endale elektritarnijat valida. Probleemid on eriti teravad Sardiinias, kus on ainult kaks tarnijat. Seepärast tuleks Itaalia väitel pidada reguleeriva meetmena õigustatuks nõudluse struktuuri kajastavat eritariifisüsteemi, mis matkib täielikult konkurentsile avatud turul olemasolevaid mehhanisme. See sekkumine taastab väidetavalt võrdsed võimalused eri liikmesriikides tegutsevatele energiamahukatele ettevõtjatele.

⁽⁵⁶⁾ Juhtum nr C 13/06 on seotud Alcoa tariifi kohaldamisaja pikendamisega äriühingute Portovesme, ILA ja Euroallumina heaks vastavalt seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikele 12.

5.1.2. *Tariif ei ole riigiabi*

- (112) Itaalia väidab Alcoa kohta, et 1995. aasta dekreedis sätestatud alge Alumixi tariifi puhul jõudis komisjon otsusele, et see ei kujuta endast riigiabi, kuna see oli objektiivselt seotud tehaste tarbimisharjumustega ning kajastas energiavarustuse pakkumise ja nõudluse eripära asjaomastes piirkondades.
- (113) Itaalia sõnul põhineb 2004. aasta dekreet samadel fakti- listel asjaoludel, mille põhjal komisjon järeldas, et tege- mist ei olnud riigiabiga, võttes samal ajal arvesse ka metallisektori kriisi Sardiinias. Itaalia arvates seisneb vana ja uue süsteemi erinevus üksnes tariifstruktuuris. Itaalia jääb oma seisukoha juurde, et need muutused osutusid vajalikuks pärast energia siseturu sisseadmist, et tagada tariifi neutraalsus.
- (114) Täpsemalt väidab Itaalia, et Alcoa tariif ei kuulu EÜ asutamislepingu artikli 87 lõikes 1 sätestatud keelu ko- haldamisalasse, kuna sellega ei kaasne riigi ressursside ülekandmist ning see ei moonuta konkurentsi ega mõjuta ühendusesisest kaubandust. Kuna tariifikord ei kujutanud endast riigiabi, ei pidanud Itaalia vajalikuks teavitada 2004. aasta dekreedist. Itaalia väidab, et ta lõpetas 2004. aasta dekreeidi kohaldamise Alcoa suhtes igal juhul pärast põhjaliku uurimismenetluse algatamist.

5.1.3. *Riigi ressurse ei kasutata*

- (115) Riigi ressursside kasutamise kohta väidab Itaalia, et tarii- fisüsteem on täielikult võrreldav korraga, mille puhul Euroopa Kohus tunnistas PreussenElektra kohtuasjas, et riigi ressurse ei kasutatud. Tasakaalustusfond ei saa süsteemi arvepidamisasutusena vabalt käsutada tema valduses olevaid rahalisi vahendeid. Asjaolu, et elektri- energia- ja gaasiamet ning rahandusministeerium kont- rollib tasakaalustusfondi tegevust, ei tähenda, et riik saab neid ressurse vabalt käsutada.

5.1.4. *Mõju kaubandusele puudub*

- (116) Itaalia ühendusesisesele kaubandusele avalduva mõjuga seotud argumentatsioon on sarnane Alcoa omaga (vt põhjendused 86–90).

5.1.5. *Sardiinia tariif on vastavuses regionaalabi eeskirjadega*

- (117) Itaalia sõnul saab alljärgneva põhjal Sardiinias kohalda- tavat tariifi kui regionaalabi igal juhul ühisturuga kokku- sobivaks pidada. Sardiinia elektrituru puudused kujutavad endast piirkondlikku mahajäämust, mida püütakse leevendada tariifi abil. Tariif avaldab positiivset mõju tööhoivele ja saare sotsiaal-majandusliku struktuuri säili- tamisele. See on proportsionaalne ebasoodsa olukorraga, millega abisaaja peab toime tulema, ning lühiajaline ja ajutine.

5.2. **Juhtum C 36/B/06**5.2.1. *Riigiabi puudub*

- (118) Itaalia ei pidanud vastavalt riigiabieeskirjadele vajalikuks teavitada seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikega 11 ette nähtud tariifi kohaldamisaja pikendamisest, kuna meede ei kujuta endast endiselt riigiabi. Itaalia on arvamusel, et sellise meetme rakendamiseaja pikendamine, mis ei ole riigiabi, erineb abimeetme rakendamiseaja pikendamisest üksnes selle poolest, et viimast saab käsitada uue abina.
- (119) Nagu Alcoa, jääb ka Itaalia oma seisukoha juurde, et Alumixi otsus ei olnud ajaliselts piiratud. Ta väidab, et see oli taotluslik ja et ka komisjon ise tunnistas, et tariif peab olema pikaajaline meede. Itaalia kinnitab seda väidet, osutades Alumixi otsuse lõikele, milles komisjon tunnustab, et „Alumixi tegevuse ümberkorraldamine ja elujõulisuse taastamine tagab, et nende piirkondade areng ei ole lühiajaline, vaid pigem pikaajaline”.

5.2.2. *Eelist ei anta, riigi ressurse ei kasutata ning mõju kaubandusele puudub*

- (120) Itaalia on samade kaalutluste põhjal kui Alcoa seisukohal, et tariif ei anna eelist (vt põhjendused 80–85), ei mõjuta kaubandust (vt põhjendused 86–90) ega hõlma riigi ressursside ülekandmist (vt põhjendus 115).
- (121) Itaalia viitab elektrienergia ületootmisele Sardiinias ja rõhutab, et sellises olukorras oleks Alcoa tavapäraselt märkimisväärselt heal läbirääkimispositsioonil ning saaks konkurentsivõimelise hinna, mis oleks üksnes pisut kõrgem tootja tootmise piirkulust. Itaalia sõnul ei ole see Sardiinias võimalik turgu valitseva ettevõtja käitu- mise tõttu, kes saab kehtestada hindu Sardiinias ning kellel ei ole ärihuvi müüa elektrienergiat madalama hinnaga, kuna ta teab, et Alcoal ei ole võimalik vajami- nevat elektrienergiat kusagilt mujalt osta. Lisaks võivad duopoli olukorras (EBEL ja ENDESA, nüüd E.ON)⁽⁵⁷⁾ olla mõlemad ettevõtjad huvitatud majanduslikult opti- maalsest hinnast kõrgema hinna küsimisest, et vältida „halva pretsedendi” tekkimist ülejäänud Itaalia jaoks. Võttes arvesse olulist turuvõimu, mida omas varasem monopol ENEL,⁽⁵⁸⁾ järeldab Itaalia, et Alcoale monopol

⁽⁵⁷⁾ Pärast ENDESA omandamist ENELi poolt müüdi ENDESA Itaalias asuv vara äriühingule E.ON (vt 13. juuni 2008. aasta ühinemisotsus M 5171; http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m5171_20080613_20310_en.pdf).

⁽⁵⁸⁾ ENELi võimet mõjutada hindu mitmes Itaalia maakonnas tunnistati uuringus „Indagine conoscitiva sullo stato della liberalizzazione dei settori dell'energia elettrica e del gas”, mille korraldasid 2004. aastal ühiselt elektrienergia- ja gaasiamet ning Itaalia konkurentsiasutus.

tingimustes antud hind (mille komisjon Alumixi otsuses heaks kiitis) ja praegustes väga puudulikes turutingimustes kohaldatav tariif ei erine oluliselt.

- (122) Itaalia vaidlustab eespool põhjenduses 83 kirjeldatud põhjustel ka tuginemise IPEXi keskmistele hindadele.

5.2.3. Meede ei ole ebaseaduslik

- (123) Itaalia väidab lisaks, et Alumixi otsuse majanduslikud põhjendused ei ole aastate jooksul muutunud. Seetõttu ei olnud tariifi kohaldamisaja pikendamises midagi uut ja seda ei saa käsitada uue abina. Itaalia arvates on samuti vale liigitada meedet ebaseaduslikuks abiks.

5.2.4. Tariif on põhjendatud

- (124) Itaalia väidab, et komisjon peaks oma hinnangus arvesse võtma ka konkurentsivõime, energeetika ja keskkonna kõrgetasemelise tööühma esimese aruande järeldusi, milles esitati kaks uut tegurit, mis on viimastel aastatel takistanud alumiiniumi tootmist, nimelt alumiiniumi võrdlusturu üleilmastumine ja energia siseturu sisseaardmine.

- (125) Sardiinias ja Venetos alumiiniumi tootmisel kasutatava elektrienergia kõrge maksumuse probleemi, mida tunnistas Alumixi otsuses, ei ole alates 1996. aastast lahendatud. Probleemi püsimine õigustab tariifi kohaldamisaja pikendamist, mis oli igal juhul mõeldud pikaajaliseks meetmeks, et soodustada tööstuse arengut. Itaalia rõhutab, et ka muud asjaolud, mida komisjon Alumixi otsuses arvesse võttis, on jäänud samaks, nimelt alumiiniumitehaste konkreetsed tarbimisharjumused ja elektrituru ebapiisav liberaliseerimine.

- (126) Itaalia väidab, et kuna turu liberaliseerimine on pooleli, siis on vaja pikendada elektrienergia soodustariifide kohaldamisega ja rakendada kauem ka kõiki muid samalaadseid vahendeid, mille on kehtestanud teised liikmesriigid Euroopa tööstuse konkurentsivõime kaitsmiseks ja suurendamiseks.

- (127) Ainus pikaajaline lahendus elektri hinna vähendamiseks on Itaalia sõnul elektritootmiseks ja elektrivõrkude ühendamiseks nõuetekohase infrastruktuuri ehitamine, mis avab turu tõhusalt uutele tulijatele. Itaalia tõstab esile

GALSI gaasijuhet, mille kaudu transporditakse Euroopasse Sardiinia kaudu Alžeeria maagaasi, ja SAPEI merekaablisüsteemi, mis tugevdab ühendusi Itaalia maismaaosaga. Kõnealune infrastruktuur on praegu ehitamisjärgus. Seetõttu tuleb Itaalia väitel kohaldada tariife, kuni kõnealune infrastruktuur on valminud.

- (128) Itaalia rõhutab samuti, et käesolevat juhtumit ei saa võrrelda juhtumiga C 34/02, millele viidati uurimismenetluse algatamise otsuses 2006. aastal, et väita, et komisjon oli juba tuvastanud, et elektrivõrkude ühendamise võimsuse puudumine ei kujutanud endast Sardiinia jaoks piirkondlikku puudust. Itaalia sõnul käsitleti kõnealuses juhtumises abi väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, kes ei ole suured elektrienergia tarbijad ja seetõttu kannatavad vähem nõuetekohase energeetika infrastruktuuri puudumise ja Sardiinia elektrituru puuduste pärast kui sellised ettevõtjad nagu Alcoa.

- (129) Itaalia rõhutab ka, et kõrgetasemeline tööühm on teadlik vajadusest hoida ELi territooriumil energiamahukaid tööstusharusid, nagu raua- ja värviliste metallide tööstus, ⁽⁵⁹⁾ parandades nende konkurentsivõimet ning soodustades eelkõige nende juurdepääsu konkurentsivõimelise hinnaga elektrienergiale.

- (130) Itaalia esitab üksikasjaliku kirjelduse meetmete kohta, mida on võtnud teised liikmesriigid, eelkõige Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa, Soome ja Kreeka, et vähendada energiamahukate tööstusharude elektrikuludid ja vältida nende ümberpaigutamist väljapoole ELi. Itaalia juhib tähelepanu sellele, et kuigi sellised meetmed võivad esineda eri kujul, avaldavad need sama majanduslikku mõju kui Itaalia soodustariif, ning rõhutab, et ELil oleks soovitatav sellised meetmed ühtlustada, et luua võrdsed võimalused Euroopa tööstusharudele ja nende kolmandate riikide konkurentidele. Lühiajalises perspektiivis ei tohiks Itaalia võetud meetmeid siiski käsitada abina ning neid tuleks hinnata samadel alustel, millega hinnatakse teiste liikmesriikide võetud meetmeid.

6. MEETME HINDAMINE

6.1. Uurimise ajaline ja sisuline ulatus

- (131) Komisjon peab esmalt vajalikuks selgitada uurimise ajalist ja sisulist ulatust, nagu on kindlaks määratud selle algatamise otsuses.

⁽⁵⁹⁾ Avalik arutelu Euroopa metallitööstuse konkurentsivõime üle, võttes arvesse tooraine ja energiavarustuse mõju:
http://ec.europa.eu/enterprise/non_ferrous_metals/consultation.htm

6.1.1. 2004. aasta menetlus (juhtum C/38/A/04)

- (132) Selgitamise vajadus tuleneb asjaolust, et kui 2004. aasta dekreet 2004. aasta aprillis jõustus, oli Alcoa soodustariif riigiabina heaks kiidetud (Alumixi otsus) kuni 2005. aasta detsembrini ⁽⁶⁰⁾.
- (133) Võttes arvesse Alumixi kava ja 2004. aastal uuritud sätete ajalist kattumist, tuleb selgitada, kas 2004. aasta otsuses algatada uurimismenetlus vaidlustati Alcoa tariifi kohaldamisaja pikendamine Alumixi kava esialgsest kestusest kauemaks (alates 1. jaanuarist 2006) või seati kahtluse alla ka Alumixi kava ise ajavahemikus 2004. aasta aprillist 2005. aasta detsembrini seoses muudatustega kava rahastamismehhanismis.
- (134) Otsuse hoolikal lugemisel selgub, et selles seatakse kahtluse alla uus tariifikava üldiselt, mis kehtestati 2004. aasta dekreediga asjaomaste abisaajate kasuks (Portovesme Srl, ILA Spa, Euroallumina Spa ja Alcoa), ning seda ei saa tõlgendada Alumixi kava enda vaidlustamisena. Seda järeldust kinnitavad järgmised märkused.
- (135) Esiteks on vaidlusaluse meetme hindamine üldine ning selle puhul ei eristata abisaajaid. Alcoa selget õiguslikku positsiooni heakskiidetud Alumixi tariifi kasutajana ei ole üksikasjalikult kirjeldatud ega hinnatud.
- (136) Teiseks esitati komisjoni märkused Alumixi süsteemi ja uue tariifikava erinevuste kohta ⁽⁶¹⁾ üksnes tõendamaks, et Alumixi järeldusi ei saa kohaldada uuele tariifikavale, võttes arvesse erinevat rahastamismehhanismi.
- (137) Kolmandaks, kui 2004. aasta otsusega uurimismenetluse algatamise kohta oleks plaanitud seada kahtluse alla algne Alumixi kava, oleks õigusliku alusena märgitud seadus, mille alusel esialgne tariif anti (1995. aasta dekreet), ning oleks esitatud teatavad selgitused, miks uue reguleeriva

⁽⁶⁰⁾ Itaalia sõnul ei kohaldata tegelikult 2004. aasta dekreeti kunagi Alcoa suhtes, sest äriühing sai kuni 2005. aasta detsembrini kasutada tariifi 1995. aasta dekreeidi alusel. Komisjoni pädevuses ei ole tõlgendada Itaalia õigust, et määrata kindlaks, kas olukord on nii või mitte, sest üksnes Itaalia kohtud saavad anda selles küsimuses selgeid juhiseid. Komisjon märgib, et 2004. aasta dekreeti ei tunnistatud kunagi kehtetuks ega muudetud, et piirata selle reguleerimisala teiste abisaajatega peale Alcoa. Alcoa tariifi maksmine jätkus tegelikult elektrienergia- ja gaasiameti kehtestatud (ning 2004. aasta otsuses uurimismenetluse algatamise kohta osutatud) reguleeriva raamistiku põhjal.

⁽⁶¹⁾ Kätesaadava teabe põhjal kahtleb komisjon selles, kas kõnealust meetet saab võrrelda meetmega, mida komisjon hindas ja kiitis heaks 1996. aastal. 1996. aastal oli ENEL ainus elektrienergia tootja ja tarnija Itaalias ning ENELi poolt Alcoaale antud vähendatud elektritariifi, mida kasutas äriühing Alumix SpA, võrreldi ENELi keskmise elektritootmise piirkuluga asjaomasel ajavahemikul. Käesolevas juhtumis aga sekkuvad Itaalia ametiasutused liberaliseeritud turul valikuliselt teatavate ettevõtjate kasuks, et hüvitada elektritootjaga kokkulepitava turuhinna ja 1996. aastal kehtestatud soodustariifi vahe.

raamistikuga muudetud tariifikord piiras komisjoni poolt Alumixi otsuses tehtud järelduste kehtivust enne kava kehtivusaja lõppemise kuupäeva.

- (138) Komisjon on seetõttu seisukohal, et Alcoa puhul vaidlustati 2004. aasta otsuses uurimismenetluse algatamise kohta Alumixi kava kohaldamisaja pikendamine pärast selle kehtivusaja lõppu 31. detsembril 2005. Seega on 2004. aasta uurimismenetluse ajaline ulatus piiratud 1. jaanuaril 2006 algava ajavahemikuga.
- (139) Sel kuupäeval oli 2004. aasta dekreet faktiliselt siiski asendatud seadusega nr 80/2005, mis jõustus 1. jaanuaril 2006 (vt põhjendused 48 ja 142). Seetõttu ei ole 2004. aasta dekreet käesoleva uurimismenetluse seisukohast sisuliselt asjakohane.

6.1.2. 2006. aasta menetlus (juhtum C/36/B/06)

- (140) 2006. aasta uurimismenetluse algatamise otsuse sõnastus ei vaja selgitamist: see seab ühemõtteliselt kahtluse alla seaduses nr 80/2005 ⁽⁶²⁾ sätestatud tariifi kohaldamisaja pikendamise 2010. aastani, mitte Alumixi kava kui sellise.
- (141) 2006. aasta uurimismenetluse ajalise ulatuse kohta märgib komisjon, et antud juhul ei kattu Alumixi kava, mis aegus 2005. aasta detsembris, ja tariifi kohaldamisaja vaidlustatud pikendamine, mis jõustus 1. jaanuaril 2006 (vt põhjendus 48). Seda kinnitab asjaomase kohtuotsuse punkt 132.

6.1.3. Järeldused otsuse reguleerimisala kohta

- (142) Kuna 2004. aasta dekreet asendati alates 1. jaanuarist 2006 seadusega nr 80/2005, ei ole 2004. aasta dekreet otseselt asjakohane käesoleva uurimise puhul. Uurimismenetluses keskendutakse seetõttu ühele olulisele meetmele: Alcoa tariifi kohaldamisaja pikendamisele alates 1. jaanuarist 2006 kuni 31. detsembrini 2010 vastavat seadusele nr 80/2005 koostoimes elektrienergia- ja gaasiameti vastu võetud asjakohaste reguleerivate sätetega. Võttes siiski arvesse seda, et sõltumata tariifi andmise õiguslikust alusest on kehtinud ainult üks Alcoa tariif, tuleks juhu, kui Itaalia peaks arvama, et 2006. aasta jaanuarist kuni 2007. aasta juunini kestva ajavahemiku puhul tuleks tugineda 2004. aasta dekreedile, pidada käesoleva otsuse järeldusi kohaldatavaks ka 2004. aasta dekreediga ⁽⁶³⁾ kehtestatud meetme suhtes.

⁽⁶²⁾ Nagu rakendatud elektrienergia- ja gaasiameti otsustega nr 148/04 ja 217/05.

⁽⁶³⁾ Hoolimata õiguslikust alusest muudeti siiski eespool põhjenduses 42 kirjeldatud halduskorda ning sel põhjusel kehtib ikkagi järeldus, et tegelikult mindi tariifilt üle tegevusabile ning käesoleval juhul on tegemist uue abiga.

6.2. Riigiabi olemasolu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 87 lõikele 1

(143) Meede kujutab endast riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses, kui on täidetud järgmised tingimused: abi a) annab abisaajale majandusliku eelise, b) seda antakse riigi poolt või riigi ressurssidest, c) on valikuline ning d) avaldab mõju ühendusesisesele kaubandusele ja moonutab konkurentsi ELis.

(144) Nii Itaalia kui ka Alcoa väidavad, et tariif ei ole riigiabi.

6.2.1. Eelise olemasolu

(145) Sissejuhatuseks märgib komisjon, et vastavalt seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikes 11 sätestatud tariifikorra sekkub riik selleks, et säilitada elektri hind, mis on oluliselt madalam kui see, mida Alcoa suudaks tegelikes turutingimustes saada (ja sai). Kui Alcoa oleks suutnud sellise hinna saada otse mõnelt asjaomase maakonna elektritarbijalt, ei oleks olnud vajalik riigi sekkumine. Ei Itaalia ega ka Alcoa vaidlusta väidet, et asjaomastes maakondades on tegelikud hinnad kõrgemad kui Alcoa poolt tegelikult makstud hinnad tänu tasakaalustusfondist tehtud tagasimaksetele.

(146) Alcoa poolt eelise olemasolu hindamiseks (kas erihind on madalam täielikult konkurentsile avatud turu hinnast või mitte) pakutud meetodi kohta tuleb esmalt märkida, et Euroopa Kohus on sellise argumentatsiooni juba tagasi lükanud (asjaomase kohtuotsuse punkt 71). Ei ühenduse kohtud ega ka komisjon võta eelise olemasolu hinnates arvesse tingimusi, mis kehtiksid oletataval, paremini toimival turul. Tegelikel turudel valitsevaid tingimusi võetakse pidevalt arvesse võrdlusalusena, nagu nähtub näiteks Hollandi katmikaiandusega tegelevaid ettevõtjaid käsitlevast juhtumist, ⁽⁶⁴⁾ kus komisjon kohaldas turumajanduse tingimustes tegutseva turuosalise testi, et hinnata eelise olemasolu teatavate gaasihindade puhul.

(147) Lisaks tähendab Alcoa seisukoht seda, et juhul kui turg ei toimi nõuetekohaselt, oleks liikmesriigil õigus kehtestada hinnad, mis imiteerivad tõhusa konkurentsi tingimusi. Seda põhjendatakse sellega, et kui võrdlusaluseks võetakse täielikult konkurentsile avatud turg, siis riigi poolt sel juhul kehtestatud hinnad ei anna mingisugust eelist. Selline mõttekäik on vastuolus ühenduse kohtute praktikas väljakujunenud põhimõttega, mille kohaselt „ei välista asjaolu, et liikmesriik proovib ühepoolsete meetmete abil ühtlustada teatud majandusharu konkurentsitingimusi teistes liikmesriikides valitsevate konkurentsitingimuste

mustega, nende meetmete kvalifitseerimist riigiabiks” ⁽⁶⁵⁾. Komisjon on seisukohal, et eespool esitatud põhimõtte kehtib ka olukordades, mil liikmesriik püüab konkurentsitingimusi ühtlustada täielikult konkurentsile avatud turul valitsevate tingimustega.

(148) Kui Alcoa ettepanekut oleks järgitud, ei oleks liikmesriikide toetused, mis on antud, et tasandada kahe ettevõtja vahel vabades tingimustes läbiräägitud hinna ja sellise teoreetilise hinna vahe, mille kokkuleppimiseni oleks võidud jõuda täielikult konkurentsile avatud turu tingimustes, riigiabi. See kahjustaks riigiabi kontrollimise eemärki.

(149) Alcoa jääb siiski oma väite juurde, et just sellise meetodi töötas komisjon välja Alumixi juhtumisel.

(150) Komisjon tuletab meelde, et Alumixi otsuses kasutatud meetodiga lahendati väga konkreetset olukorda. Alumixi juhtumisel võimaldas tariifi sellel veel liberaliseerimata elektriturul tol ajal täielikult riigiomandis olev äriühing ENEL ⁽⁶⁶⁾. Komisjon pidi selles olukorras kindlaks tegema, kas ENEL müüs elektrienergiat kunstlikult madala hinnaga või käitus mõistliku turuosalisena. Võttes arvesse, et ENELile kuulus elektri tootmise ja tarnimise monopol, ei eksisteerinud konkurentsivõimelist turuhinda, millele komisjon oleks võinud viidata eelise olemasolu hindamisel. Seetõttu töötas komisjon välja meetodi, et teha kindlaks madalaim teoreetiline turuhind, millega mõistlik tarnija oleks valmis müüma elektrienergiat oma „parimale kliendile” (kindla tarbimisprofiiliga suurim tarbija) konkreetsetes Sardiinia ja Veneto turu tingimustes: mõistlik tarnija püüaks katta vähemalt tootmise piirkulud ja teatava osa püsikuludest.

(151) Sellist meetodit ei saa siiski kohaldada üldiselt ning väljaspool algupärast konteksti, nimelt olukorras, kus hindu ei kehtesta enam riigiomandis olev monopol, vaid need on turul vabalt kaubeldavad, ning Alcoa hinda ei saa enam tõlgendada kui tavalist äritehingut, vaid see on selgelt subsideeritud tariif. Eespool põhjendustes 39–43 kirjeldatud muutuste põhjal ei kujuta kava endast enam tariifi selle kitsas tähenduses, kuna see ei ole enam Alcoa tema tarnija ENELi poolt küsitav hind ega ENELi rahastatud netohind, vaid „lõpphind”, mis tulenes tasakaalustusfondist tehtud maksest ja Alcoa tarnijale makstud hinnast. Seega on Alumixi otsuses esitatud analüüs, milles uuriti ENELi käitumist, täielikult asjakohatu, nagu kinnitati asjaomases Euroopa Kohtu otsuses, eelkõige selle punktis 132.

⁽⁶⁴⁾ Komisjoni 13. veebruari 1985. aasta otsus 85/215/EMÜ maagaasi soodustariifi kohta, mida kohaldati Madalmaades katmikaiandusega tegelevate ettevõtjate suhtes (EÜT L 97, 4.4.1985, lk 49).

⁽⁶⁵⁾ Vt näiteks Euroopa Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-372/97: Itaalia vs. komisjon (EKL 2004, lk I-3679, punkt 67).

⁽⁶⁶⁾ Itaalia rakendas esimest liberaliseerimist käsitlevat direktiivi, direktiivi 96/92/EÜ (vt joonealune märkus 21) dekreediga nr 79/1999.

- (152) Kuna Alumixi otsuse kriteeriumid on asjakohatud selle kindlakstegemisel, kas praeguse tariifikorraga antakse Alcoaale eelis, siis on samamoodi asjakohatud ka Itaalia ja Alcoa esitatud arvutused, millega tahetakse tõendada, et hind vastab jätkuvalt Alumixi otsuse kriteeriumidele selles mõttes, et see katab ENELi tootmise piirkulud.
- (153) Komisjon on igal juhul seisukohal, et Itaalia ja Alcoa esitatud arvutused ei kajasta täpselt hinda, mida Alcoa täielikult konkurentsile avatud turul „tavaliselt“ maksaks, isegi eeldades (mida aga eitatakse), et asjakohaseks võrdluseks võiks võtta tootja piirkulu.
- (154) Itaalia elektribörsi miinimumhind, millele Alcoa viitab kui tüüpilisele hinnale, mida Alcoa „tavaliselt“ täiuslikul turul maksaks (20 eurot), vastab baaskoormusenergia tootja (odavaim elektrijaam) tootmise piirkuludele. Baaskoormusenergia tootjad müüvad elektrit madalama hinnaga siiski üksnes vähese tarbimise tundidel⁽⁶⁷⁾. Tiptundidel müüakse toodetud elektrienergiat (sealhulgas baaskoormusenergia tootjate toodetud elektrienergiat) palju kõrgemate hindadega, kuna hinna kehtestab marginaalne elektrijaam, mis on keskmise või tippkoormusega elektrijaam⁽⁶⁸⁾. Alcoa ei tarbi elektrienergiat üksnes vähese tarbimise tundidel, vaid 24 tundi ööpäevas. Seega on tüüpiline hind, mis kajastab usaldusväärselt täielikku konkurentsi, vaatlusperioodi kaalutud keskmine hind. See keskmine hind peaks sisaldama teatavaid madalaid baaskoormusenergia tootmise aja hindu, kuid samuti teatavaid kõrgeid tiptundide hindu.
- (155) Sardiinias, kus gaas ei ole kättesaadav, kehtestavad 80 % aastast hinna kivisöeküttega elektrijaamad, ülejäänud 20 % aastast aga õliküttega elektrijaamad. Isegi kui kasutada Alcoa väga konservatiivseid kivisöe (20 eurot/MWh) ning õli (60 eurot/MWh) piirkulu prognoose, oleks vaatlusperioodi kaalutud keskmine hind asjaomases maakonnas 28 eurot/MWh, mis on kõrgem kui 26 eurot/MWh, mida Alcoa praegu maksab. Seetõttu leiab komisjon, et vähemalt Sardiinias jääb Alcoa tariif alla poole elektrienergia tootmise piirkulu ning ei vasta mingil juhul Alumixi otsuse kriteeriumidele, eeldades (mida aga eitatakse), et andmed on asjakohased.
- (156) Alcoa ja Itaalia väidavad, et komisjon eksib, tehes ettepaneku kasutada IPEXi keskmist hinda abivahendina, et teha kindlaks turuhind, mida suured tööstuslikud tarbijad asjaomastes maakondades tavaliselt maksavad (vt põhjendus 83). See on aga uurimismenetluse algatamise 2006. aasta otsuse põhjenduste vale tõlgendamine. Selles otsuses

esitatud võrdlus IPEXi keskmiste hindadega oli mõeldud üksnes selleks, et kinnitada kahtlusi, et elektrihinnad Sardiinias olid oluliselt kõrgemad kui muudes Itaalia maakondades. Komisjoni arvates võis IPEXi keskmiste hindade erinevus piirkonniti väljendada kahepoolsete hindade erinevusi.

- (157) Komisjon aga ei väitnud kunagi, et IPEXi keskmised hinnad võiksid olla abivahendiks sellise turuhinna kindlakstegemisel, mida Alcoa oleks võinud saada. Käesoleval juhul ei ole vaja abivahendit kasutada. Alcoa sõlmis ENELiga lepingu elektrienergia edastamiseks nominaalhinnaga, mis võrdus kättesaadava teabe põhjal ligikaudselt standardtariifiga, mida ENEL küsis kõrgepingetarbijatelt. See leping võetakse aluseks äriühingule antud eelise hindamisel ja selle suuruse määramisel.
- (158) Kokkuvõttes leevendatakse tariifiga lepingust tulenevaid kohustusi, mis koormavad tavapäraselt äriühingu eelarvet, ning seetõttu antakse väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kõnealuse meetmega Alcoaale eelis⁽⁶⁹⁾. Komisjoni arvates on eelis võrdväärne tasakaalustusfondist makstava hüvitisega, kuna see katab lepingulise hinna ja soodushinna vahe. Järeldus kehtib kahe Alcoa Sardiinias ja Venetos asuva tehase kohta.

6.2.2. Valikulisus

- (159) Kuna elektrienergia soodustariife kohaldatakse Itaalias üksnes Alcoa ning mõne teise Sardiinias asuva ettevõtte suhtes, on eelis niisiis valikuline.

6.2.3. Riigi ressursid ja riigiga seostatavus

- (160) Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib meedet vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 87 lõikele 1 liigitada riigibiks üksnes juhul, kui see on antud otseselt või kaudselt riigi ressurssidest⁽⁷⁰⁾ ning on seostatav riigiga⁽⁷¹⁾.
- (161) Nagu on kirjeldatud põhjenduses 43 on vaidlusalust tariifi rahastatud tasakaalustusfondi poolt maksutaolise lõivu kogumise teel elektritariifi komponendi A4 näol. See lõiv on kohustuslik, olles kehtestatud elektrienergia- ja gaasiameti siseriiklikke õigusakte rakendava otsusega. Tasakaalustusfond on seadusega loodud avalik-õiguslik asutus, mis täidab oma ülesandeid elektrienergia- ja gaasiameti otsustes sätestatud täpsete juhtnööride järgi.

⁽⁶⁷⁾ Tiptunnid on üldiselt tööpäeval 8–20.

⁽⁶⁸⁾ Elektrijaamad liigituvad vastavalt nende tõhususele, varieerudes tootmisüksuste lähiperioodi madalaimate piirkuludega (elektrienergia tootmise muutuvkulud, sealhulgas kütuse ja CO₂ga seotud kulud) jaamadest kuni kõrgeima kuludega jaamadeni. Jaamad võistlevad igal ajahetkel oma piirkulu alusel ja neid käitatakse vastavalt nende positsioonile tõhususe pingereas: kõigepealt käivitatakse hüdroelektrijaamad, seejärel tuumaelektrijaamad, gaasi- ja õliküttega elektrijaamad, kuni kõikide käitatavate jaamade toodang kokku katab nõudluse. Viimane jaam on marginaalne elektrijaam ning selle piirkulu põhjal määratakse kindlaks elektrihind konkreetsel ajal (süsteemi arveldushind).

⁽⁶⁹⁾ Euroopa Kohtu 26. septembri 1996. aasta otsus kohtuasjas C-241/94: Prantsusmaa vs. komisjon (EKL 1996, lk I-4551, punkt 34).

⁽⁷⁰⁾ Vt nt PrussenElektra kohtuasi, punkt 58.

⁽⁷¹⁾ Vt näiteks Euroopa Kohtu 16. mai 2002. aasta otsus C-482/99: Prantsusmaa vs. komisjon (Stardust Marine) (EKL 2002, lk I-4397, punkt 24).

- (162) Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et siseriikliku õiguse kohaselt kohustuslikust ja seadusega loodud asutusele makstavast lõivust saadavad tulud on riigi ressurssid asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses, kui need eraldatakse muudele kõnealuses artiklis sätestatud kriteeriumidele vastava meetme rahastamiseks⁽⁷²⁾.
- (163) Selleks et kinnitada oma väidet, et kõnealust meetet ei rahastata riigi ressurssidest, tuginevad Itaalia ja Alcoa PreussenElektra⁽⁷³⁾ ning Pearle'i⁽⁷⁴⁾ kohtuotsustele. Mõlemad väidavad, et tariifi rahastamiseks vajalikud vahendid kannavad eraõiguslikud isikud (elektritarbijad) üle eraõiguslikule üksusele (Alcoale) ja riigi roll piirub vajaliku summa maksmist kohustava seaduse vastuvõtmisega, ilma et tal oleks õigust mõjutada muid rahalisi vahendeid kui neid, mis on ette nähtud kohustusliku kava rakendamiseks. Alcoa ja Itaalia sõnul ei ole tasakaalustusfondil mingisugust kontrolli vahendite üle ning see on lihtsalt arvepidamise vahendaja.
- (164) PreussenElektra kohtuasjas leidis kohus, et elektrit tarnivatele eraettevõtjatele kehtestatud kohustus osta taastuvatest energiaallikatest saadud elektrit seda tüüpi elektri tegelikust majanduslikust väärtusest kõrgemate miinimumhindadega ei kujutanud endast riigiabi, kuna meede ei hõlmanud riigi ressursside otsust ega kaudset ülekandmist. Itaalia ja Alcoa sõnul on käesolev juhtum võrreldav PreussenElektra kohtuasjaga selle poolest, et ressurssid kantakse samuti üle eraõiguslikelt isikutelt (elektritarbijatelt) eraõiguslikule üksusele (Alcoale), kusjuures riigil ei ole kõnealuste ressursside üle mingisugust kontrolli.
- (165) Komisjon tuletab meelde, et PreussenElektra asjas kandis elektritarnijad meetme rahastamiseks vajalikud rahalised vahendid otse taastuvatest energiaallikatest elektri tootjatele ilma ühegi avalik-õigusliku asutuse sekkumiseta. Selle süsteemi raames ei saanud ülekantavad summad kunagi olla liikmesriigi pädevate asutuste käsutuses. Käesoleva juhtumi puhul liikusid rahalised vahendid siiski avalik-õigusliku asutuse – tasakaalustusfondi – kaudu, enne kui need jõudsid lõpliku abisaaja kätte. Seetõttu käsitletakse PreussenElektra kohtuasjas teistsuguseid faktilisi asjaolusid ning see ei ole käesoleva juhtumi seisukohast asjakohane.
- (166) Pearle'i kohtuotsusest leiab käesoleva juhtumi seisukohast asjakohasemaid vihjeid. Komisjoni tõlgendus erineb siiski Itaalia ja Alcoa esitatud tõlgendusest. Pearle'i kohtuasjas leidis kohus, et teatavatel täpselt määratletud tingimustel
- ei saa avalik-õigusliku asutuse kaudu liikuvast lõivust saadavat tulu pidada riigi ressurssiks. Pearle'i juhtumi korral rahastati meetmeid täielikult asjaomase majandusharu poolt ja selle algatusel. Rahalisi vahendeid koguti maksutaolise lõivu kaudu ning need liikusid avalik-õigusliku asutuse kaudu, kes ei võinud mitte mingil juhul neid vahendeid käsutada. Lisaks valitses vastavus üksuste vahel, kes lõivu maksid, ja nende vahel, kes meetmest kasu said.
- (167) Itaalia ja Alcoa arvates on Pearle'i kohtuasjas põhikriteeriumiks see, kas riigil on õigus käsutada rahalisi vahendeid teisiti kui kohustuslikku kava rakendades. Nad väidavad, et tasakaalustusfondil ei ole mingisugust otsustusõigust selliste rahaliste vahendite jaotamisel, mis on määratud tariifide rahastamiseks ega kuulu kunagi „riigi ressursside hulka”. Seetõttu ei saa Itaalia ja Alcoa sõnul riik käsutada vabalt rahalisi vahendeid, mis seetõttu ei kujuta endast riigi ressurssi.
- (168) Sissejuhatuseks tuleks rõhutada, et kuigi mõnda Pearle'i kohtuotsuse kriteeriumi võib subjektiivselt vaadelda teistest keskmeha, ei eksisteeri Pearle'i kohtuotsuses sellist asja nagu „põhikriteerium”. Kohtuotsuses loetletud tingimused on kumulatiivsed. Sellise tõlgenduse andis ka Esimese Astme Kohus Earl Salvat'⁽⁷⁵⁾ kohtuasjas, kus ta uuris selles asjas vaidlustatud maksutaolist lõivu kõigist Pearle'i kohtuotsuse kriteeriumidest lähtudes.
- (169) Enne tasakaalustusfondi rolli uurimist tegi komisjon kindlaks, kas mõni muu Pearle'i kohtuasjas loetletud kriteerium on täidetud. Selge on, et vastupidi Pearle'i kohtuasjale kehtestati Alcoa tariif riigi, mitte majandusharu initsiatiivil. Lisaks olid Pearle'i kohtuasjas meetmest kasu saajad ka ainsad ressurssidesse panustajad, mistõttu ei loodud avalik-õigusliku asutuse sekkumisega eelist, mis oleks kujutanud endast riigile avalduvat lisakoormust. Käesoleva juhtumi puhul ei kanna Alcoa lõivust tulenevat rahalist koormust, mis lasub täielikult elektritarbijatel. Seepärast ei saa õigustatult tugineda Pearle'i kohtuasjale, olenemata sellest, kas Alcoa ja Itaalia väide tasakaalustusfondi pelga arvepidamise vahendaja rolli kohta on põhjendatud või mitte.
- (170) Tasakaalustusfondiga seoses tuletab komisjon meelde, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt „ei tuleks eristada olukordi, kus riik annab abi otse, olukordadest, kus abi

⁽⁷²⁾ Vt Euroopa Kohtu 22. märtsi 1977. aasta otsus kohtuasjas C-78/76: Steinicke & Weinlig (EKL 1977, lk 595) ja 25. juuni 1970. aasta otsus kohtuasjas C-47/69: Prantsusmaa vs. komisjon (Prantsuse tekstiil) (EKL 1970, lk 487).

⁽⁷³⁾ Vt joonealune märkus 45.

⁽⁷⁴⁾ Vt joonealune märkus 46.

⁽⁷⁵⁾ Esimese Astme Kohtu 20. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-136/05: Salvat père & fils jt vs. komisjon (siiani avaldamata, punktid 137–165).

annavad riigi määratud või asutatud avalik- või eraõiguslikud asutused" (76). Seetõttu ei ole riigiabieeskirjade kohaldamisel määravaks see, kas tasakaalustusfond on avalik-õiguslik või eraõiguslik asutus. Asjaolu, et tasakaalustusfond on avalik-õiguslik asutus, ei tähenda automaatselt seda, et EÜ asutamislepingu artikkel 87 on kohaldatav; (77) samuti ei välista avalik-õigusliku asutuse sekkumine iseenesest kõnealuse artikli kohaldamist (78).

- (171) Siiski ei tohiks piirduda vaid tasakaalustusfondi kui avalik-õigusliku asutuse volituste analüüsiga. Pigem tuleks kindlaks teha, kas riigil on üldisemalt, otseselt või mõne muu selleks määratud asutuse kaudu kontroll tariifi rahastamiseks kasutatud vahendite üle. Sedasama tuleks uurida siis, kui tasakaalustusfond oleks eraõiguslik asutus.
- (172) Euroopa Kohtu hiljutises otsuses kohtuasjas Essent (79) esitatakse selle kohta selged juhised. Kohtuasjas Essent on Madalmaad õigusaktiga kehtestanud elektri hinnale lisatasu. Elektribijad maksid lisatasu võrguettevõtjatele, kes omakorda kandsid rahalised vahendid määratud ettevõtjale (SEP). SEPil ei olnud mingisugust otsustusõigust rahaliste vahendite juhtimisel ja ta töötas pädevate asutuste põhjaliku kontrolli all. Euroopa Kohus järeldas, et lisamaksust saadav tulu kujutas endast riigi ressursse, sest elektri hinna lisatasu oli kehtestatud siseriikliku õigusega, mistõttu kujutas see endast maksu ning SEPil ei olnud õigust kasutada maksust saadavat tulu muul otstarbel kui seadusega ettenähtud eesmärkidel; seega jäid rahalised vahendid riigi kontrolli alla ning olid seetõttu kättesaadavad riigi ametiasutustele. Euroopa Kohus otsustas, et sellest piisas kõnealuste rahaliste vahendite käsitamiseks riigibina.
- (173) Sarnasus käesoleva juhtumiga on ilmselge. Elektri hinna lisatasu Alcoa tariifi rahastamiseks on kehtestatud õigusega, nagu kohtuasja Essent puhulgi. Tasakaalustusfondil on sama roll mis SEPil, kuna see koondab ja haldab maksutaolise lõivu teel saadavat tulu ning selle suhtes kehtivad samasugused piirangud, kuna tasakaalustusfond

ei saa seda tulu kasutada muul otstarbel kui õigusega ettenähtud eesmärkidel (soodustariifide rahastamine). Riik on võimeline kontrollima ja suunama kõnealuste ressursside kasutamist: tasakaalustusfond täidab oma arvepidamise ülesannet konkreetsete suuniste järgi, mida ta saab elektrienergia- ja gaasiametilt, kes tegutseb oma seadusjärgse pädevuse piires ja/või rakendades siseriiklikke õigusakte (vt põhjendused 26 ja 27 eespool). Seetõttu on ressurssid, millega tegeleb tasakaalustusfond, pidevalt riigi kontrolli all.

- (174) Käesolev analüüs on kooskõlas komisjoni otsusega Itaalia luhtunud kulude juhtumi (80) kohta, milles komisjon pidas riigi ressurssideks tasandusfondi hallatavaid rahalisi vahendeid, mis tulenevad A6 arvest.
- (175) Igal juhul kinnitati tasakaalustusfondi hallatavate rahaliste vahendite liigitamine vaieldamatult riigi ressurssideks hiljutise Esimese Astme Kohtu otsusega kohtuasjas Iride (81).
- (176) Itaalia kassatsioonikohus oli juba otsustanud (3. aprilli 2003. aasta kohtuotsus nr 11632/03), et tasakaalustusfond ei ole Itaalia riigist eraldi seisev õigussubjekt ja tasakaalustusfondile laekunud rahalisi vahendeid tuleks käsitada riigi omandina, isegi kui need saadakse eraõiguslikelt üksustelt ja on ette nähtud eraõiguslikele ettevõtjatele. Kohtuasjas Iride esitasid hagejad Iride SpA ja Iride Energia SpA Esimese Astme Kohtule hagi, vaidlustades otsuse, milles komisjon oli liigitanud riigi ressurssideks tasakaalustusfondi hallatavad summad A6 arvel. Hagejate esitatud argumendid olid väga sarnased Alcoa omadega. Hagejad vaidlustasid kassatsioonikohtu arutluskäigu, väites, et tasakaalustusfondi roll oli lihtsalt olla arvepidamise vahendaja rahalisi kohustusi omavate eraisikute ja vastavaid summasid saama õigustatud isikute vahel, ning selline roll ei võimaldanud tasakaalustusfondil kasutada hoostatud rahalisi vahendeid isegi lühiajalise ajavahemiku jooksul. Hagejad väitsid ka, et PreussenElektra kohtuasi on kohaldatav.
- (177) Esimese Astme Kohus oli oma 11. veebruaril 2009 tehtud otsuses väga selge. Pärast rõhutamist, et tal puudus pädevus seada kahtluse alla kassatsioonikohtu poolset Itaalia siseriikliku õiguse tõlgendust, kinnitas Esimese Astme Kohus, et tasakaalustusfondi A6 arvel hoostatud rahalisi vahendeid tuleb käsitada riigi ressurssidena, sest lisaks sellele, et need kuuluvad riigile, on need ka riigi pideva kontrolli all (82).

(76) Euroopa Kohtu 7. juuni 1988. aasta otsus kohtuasjas C-57/86: Kreeka vs. komisjon (EKL 1988, lk 2855, punkt 12); Preussen Elektra, *ibid.*, ja Euroopa Kohtu eelotsus kohtuasjas C-126/01: Gemo, milles otsus tehti 20. novembril 2003 (EKL 2003, lk I-13769, punkt 23).

(77) Kohtuotsused Stardust Marine, *ibid.*; Pearle, *ibid.*, ja Earl Salvat, *ibid.*

(78) Alcoa väidab, et enne seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõike 11 jõustumist kehtinud tariifikorra alusel tegelesid tariifi rahastamiseks nõutavate vahenditega eraõiguslikud turustajad, ning seega ei kujutanud need endast riigi ressursse. Isegi kui seda tariifikorda käesolevas menetluses ei vaidlustata, tähendavad käesolevas punktis esitatud kaalutlused, et komisjon peab Alcoa väite tagasi lükkama. Turustajate eraõiguslik iseloom ei ole iseenesest määrav asjaomaste ressursside iseloomu kindlaksmääramisel.

(79) 17. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-206/06: Essent Network Noord vs. Aluminium Delfzij (siiani avaldamata, punktid 69–70).

(80) Komisjoni 1. detsembri 2004. aasta otsus K(2004) 4333, juhtum nr 490/2000, Itaalia – luhtunud kulud.

(81) 11. veebruari 2009. aasta otsus kohtuasjas T-25/07: Iride ja Iride Energia vs. komisjon (siiani avaldamata, punkt 39).

(82) *Ibid.*, punkt 28.

- (178) See järeldus oli seotud tasakaalustusfondi A6 arvega, mida kasutati Itaalia elektrienergia-sektori luhtunud kulude rahastamiseks. Seda võib siiski loogiliselt laiendada ka A4 komponendile, mille kohaldamise tulemusel saadud tulust rahastatakse vaidlustatud tariifi. Kassatsioonikohtu otsus tugines tasakaalustusfondi õigussubjektsuse analüüsile ning kohtu järeldus seoses riigi omandiga kehtib seetõttu kõigi tasakaalustusfondi arvetel hoiustatud rahaliste vahendite kohta. Sama kehtib Esimese Astme Kohtu järelduse kohta, et riik saab kontrollida tasakaalustusfondi hallatavaid ressursse. A6 arve ja A4 komponendi vahel ei ole muud erinevust kui kogutud ressursside eesmärk (A6 arve puhul luhtunud kulude katmine ja A4 komponendi puhul soodustariifi rahastamine). Alcoale üle kantud A4 komponendi kohaldamise tulemusel saadud summad tuleb seetõttu liigitada riigi ressurssideks.
- (179) Lisaks sellele, et Alcoa tariifi rahastatakse riigi ressurssidest, on see ka riigiga seostatav,⁽⁸³⁾ kuna meetme õiguslik alus on sätestatud siseriiklikes õigusaktides ning avalik-õigusliku asutuse, s.o elektrienergia- ja gaasiameti otstuses.

6.2.4. Mõju kaubandusele ja konkurentsi moonutamine

- (180) Seoses meetme mõjuga liikmesriikidevahelisele kaubandusele ja sellest tulenevale konkurentsi moonutamisele on alumiiniumiturg vaieldamatult konkurentstile täielikult avatud. Komisjon on oma ühinemisotsustes järjepidevalt leidnud, et esmase alumiiniumi turustamise geograafiline turg on üleilmne⁽⁸⁴⁾.
- (181) Põhjendusest 214 nähtub, et Itaalia ei teatanud Alcoa tariifi kohaldamisaja pikendamisest. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt⁽⁸⁵⁾ ei ole komisjon kohustatud teatamata abi korral tõendama meetme tagajärgi: „Kui komisjon peaks oma otsuses tõendama juba antud abi tegelikku mõju, siis soodustaks see otseselt liikmesriike, kes rikuvad abi andmisel EÜ asutamislepingu artikli 93 lõikes 3 ette nähtud teatamiskohustust, ning kahjustataks neid, kes teatavad abimeetmetest nende ettevalmistamise etapis”.
- (182) Seetõttu peab komisjon tõendama üksnes meetme võimalikku negatiivset mõju ühendusesisesele kaubandusele ja konkurentstile.
- (183) Komisjon on kaalunud Alcoa ja Itaalia väidet, mille kohaselt ei mõjuta tariif ühendusesisest kaubandust ega moonuta konkurentsi, kuna liikmesriikide vahel ei ole tegelikke kaubavooge ning on ebatõeline, et sellised kaubavood lähitulevikus tekivad (vt põhjendusi 86-88), ning võttes arvesse esmase alumiiniumi sektori eripära, ei kahjusta tariif Alcoa Euroopa konkurente (vt põhjendust 89).
- (184) Tuleb meenutada, et komisjoni otsustuspraktikas ja Euroopa Kohtu praktikas ei ole kunagi nõustatud tegeliku kaubavoogude puudumisega kui tõendiga selle kohta, et abimeede ei mõjuta ühendusesisest kaubandust. Euroopa Kohus on tegelikult järjekindlalt otsustanud, et ettevõtjale antav abi võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ja moonutada konkurentsi isegi siis, kui abi saav ettevõtja ise ei osale ühendusesiseses kaubanduses. Kui liikmesriik annab ettevõtjale abi, võib sisetoodang jääda samaks või suurenda, samal ajal kui teistes liikmesriikides tegutsevate ettevõtjate võimalused ekspordida oma tooteid selle liikmesriigi turule vähenevad⁽⁸⁶⁾.
- (185) Lisaks ei ole ebatavaline ELi toodangu vähenemine ja kolmandatest riikidest pärit impordi suurenemine ning liikmesriikidevahelised piiratud kaubavood või nende puudumine: see on tüüpiline olukord sektorite puhul, mis kogevad struktuurseid raskusi ja/või kus valitseb tihe konkurents. Sellised sektorid on eriti tundlikud liikmesriikide võetud meetmete suhtes, millega püütakse parandada omamaiste tööstusharude konkurentsipositsiooni.
- (186) Asjaolu, et esmase alumiiniumi tagasihoidliku tootmise tõttu Itaalias ei pruugi olla võimalik mõjutada võrdlushinda, on tähtsusetu. Alumiiniumi võrdlushinna olemasolu, mida ei mõjuta kergesti ühe liikmesriigi tootmistingimused, ei välista tiheda konkurentsi olemasolu selliste ettevõtjate vahel, kes on asutatud EMPs ja müüvad oma tooteid üleilmisel alumiiniumiturul. On mõeldav, et Alcoa Itaalia tehastele antav abi ei võimalda Alcoal vähendada alumiiniumi maailmaturu hindu ning konkurente turult välja tõrjuda, ning et teised Euroopa tootjad võivad jätkata oma tegevust niikaua, kuni nad suudavad müüa oma toodangut tulusalt maailmaturu hinnaga. Tulu, mida Alcoa Itaalias saab tänu subsideeritud elektritariifile, tugevdab siiski äriühingu konkurentsipositsiooni üldiselt. Kogutud kapitalireservi võidakse kasutada näiteks konkurentide tõrjumiseks ja turuosa suurendamiseks.

⁽⁸³⁾ Vt Euroopa Kohtu 21. märtsi 1991. aasta otsus kohtuasjas C-303/88: Itaalia vs. komisjon (EKL 1991, lk I-1433), ja 25. juuni 1970. aasta otsus kohtuasjas C-47/69: Prantsusmaa vs. komisjon (EKL 1970, lk 487). Vt ka Esimese Astme Kohtu 5. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas T-351/02: Deutsche Bahn vs. komisjon (EKL 2006, lk II-1047).

⁽⁸⁴⁾ Vt nt 26. juuni 2001. aasta otsus M.2404 Elkem/Sapa, ja 14. märtsi 2000. aasta otsus M.1663 Alcan/Alusuisse.

⁽⁸⁵⁾ Euroopa Kohtu 14. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-301/87: Prantsusmaa vs. komisjon (EKL 1990, lk I-307, punktid 32 ja 33); Esimese Astme Kohtu 30. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas T-214/95: Vlaamse Gewest vs. komisjon (EKL 1998, lk II-717, punkt 67), ja Esimese Astme Kohtu otsus Alzetta vs. komisjon (*ibid.*, punkt 79).

⁽⁸⁶⁾ Euroopa Kohtu 13. juuli 1988. aasta otsus kohtuasjas C-102/87: Prantsusmaa vs. komisjon (EKL 1988, lk 4067, punkt 19), ja Euroopa Kohtu 21. märtsi 1991. aasta otsus kohtuasjas C-305/89: Itaalia vs. komisjon (EKL 1991, lk I-1603, punkt 26).

- (187) Vastupidi Alcoa väitele, mille kohaselt on tema poolt Itaalias makstud hind võrreldav teiste alumiiniumitehaste makstud „tüüpilise“ elektri hinnaga Euroopas, ei saa seda pidada tõendiks selle kohta, et Itaalia tariif ei ohusta teiste Euroopa tootjate huve. Kohtuasjas C-372/97: Itaalia vs. komisjon⁽⁸⁷⁾ tõendati selgelt, et ühepoolsed meetmed, millega piüütakse ühtlustada ühe liikmesriigi konkurentsitingimusi teiste liikmesriikide tingimustega, mõjutavad kaubandust (ning seetõttu tuleb need liigitada abiks). Lisaks võivad teistes ELi liikmesriikides kehtivad elektritarnelepingud olla seotud riigiabi andmisega ning komisjon on algatanud põhjaliku uurimismenetluse mitmete kõnealuste meetmete suhtes⁽⁸⁸⁾. Kuigi Itaalia ja Alcoa ei ole seda õigustust sõnaselgelt esitanud, peab komisjon vajalikuks meelde tuletada kohtupraktikas⁽⁸⁹⁾ juurdunud põhimõtet, et ebaseadusliku abi olemasolu teatavates liikmesriikides ei õigusta samasuguste meetmete võtmist teises liikmesriigis.
- (188) Alcoa hiljutine otsus ehitada tehas Islandile (mis on EMP riik) tundub olevat vastuolus Alcoa väitega, et Itaalias suletud tootmisvõimsust ei oleks võimalik asendada mujal ELis/EMPs.
- (189) Seetõttu tuleb järeldada, et Alcoale antud elektrienergia soodustariifi abil saab ta võrreldes konkureerivate ettevõtjatega parandada oma konkurentsipositsiooni ühendusesiseses kaubanduses. Väljakujunenud kohtupraktika⁽⁹⁰⁾ kohaselt tuleb sellistel asjaoludel pidada ühendusesisest kaubandust mõjutatuks ja konkurentsi moonutatuks.

6.2.5. Järeldus abi olemasolu kohta

- (190) Eespool esitatud arvesse võttes on komisjon jõudnud järeldusele, et Alcoale seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõike 11 ja 2004. aasta dekreedid (sedavõrd, kui võrd sama meede võib olla tulenenud 2004. aasta dekreedid kohaldamisest ajavahemikus 2006. aasta jaanuarist kuni 2007. aasta juunini) alusel antud soodustariif kujutab endast riigiabi EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 1 tähenduses ning on lubatav üksnes juhul, kui see kuulub mõne asutamislepingus sätestatud erandi kohaldamisalasse.

⁽⁸⁷⁾ Vt joonealune märkus 65.

⁽⁸⁸⁾ Vt nt komisjoni otsused uurimismenetluse algatamise kohta seoses reguleeritud elektritariifidega Prantsusmaal (juhtum C 17/07, komisjoni 13. juuni 2007. aasta otsus nr C/2007/2392, ELT C 164, 18.7.2007, lk 9) ja Hispaanias (juhtum C 3/07, komisjoni 24. jaanuari 2007. aasta otsus nr C/2007/123/3, ELT C 43, 27.2.2007, lk 9).

⁽⁸⁹⁾ Euroopa Kohtu 10. detsembri 1969. aasta otsus liidetud kohtuasjades 6/69 ja 11/69: komisjon vs. Prantsusmaa (EKL 1969, lk 523).

⁽⁹⁰⁾ Vt nt Euroopa Kohtu 17. septembri 1980. aasta otsus kohtuasjas 730/79: Philip Morris vs. komisjon (EKL 1980, lk 2671, punkt 11), ja 15. juuni 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-393/04 ja C-41/05: Air Liquide Industries/Ville de Seraing ja Province de Liège (EKL 2006, lk I-5293).

6.3. Uue meetme liigitamine uueks või olemasolevaks abiks

- (191) Euroopa Kohtu asjaomase otsuse punktis 132 kinnitatakse ühemõtteliselt komisjoni esialgset järeldust, et tariifi tuleks käsitada uue abina: „Tuleb tõdeda, et kõnealust meetet ei saa käsitada olemasoleva abina mitte üksnes seetõttu, et see hõlmab ajavahemikku, mis erineb Alumixi otsuses uuritud ajavahemikust, vaid ka seetõttu, et selle puhul ei ole enam tegemist 1995. aasta dekreetseaduses sätestatud tariifiga, mida ENEL kohaldas ja mis oli võrdväärne turutariifiga, vaid tasakaalustusfondi poolt riigi ressurssidest antava hüvitisega, et korvata ENELi küsitava tariifi ja 1995. aasta dekreetseaduses (nagu seda pikendati 2005. aasta seadusega) sätestatud tariifi vahet“.
- (192) Võttes arvesse, et kohtuotsus (C 194/09) on edasi kaevatud, on komisjon seisukohal, et käesoleval juhul on põhjust analüüsida põhjalikult kõnealust teemat määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b põhjal, milles on kindlaks määratud kõik olemasoleva abi kategooriad.
- (193) Kahtluse alla ei seata seda, et vaidlustatud meede ei jõustunud enne Itaalia ühinemist ELiga (kõnealuse artikli punkt i); et seda ei peeta heakskiidetuks, kuna komisjon ei ole suutnud teha otsust menetluseks ettenähtud tähtaja jooksul (punkt iii), ning seda ei saa pidada olemasolevaks abiks aegumistähtaja möödumise tõttu (punkt iv)⁽⁹¹⁾.
- (194) Määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti v teises lauses on sätestatud: „Kui teatavad meetmed muutuvad abiks pärast tegevuse liberaliseerimist ühenduse õiguses, ei käsitleta neid meetmeid pärast liberaliseerimise kuupäeva enam olemasoleva abina.“ Uurimismenetluse algatamise otsuses ei tugine komisjon oma järelduses, mille kohaselt kujutab Alcoa tariif endast uut abi, kõnealusele sätte. Kuna elektrienergia sektor liberaliseeriti ettevõtjatest lõppkasutajate jaoks pärast esialgse Alumixi tariifi (mis ei kujutanud endast abi) heakskiitmist, on komisjon põhjalikkuse huvides uurinud küsimust, kas liberaliseerimine võis olla asjakohane kõnealuse tariifi liigitamise puhul olemasolevaks või uueks abiks. Alcoa väitel see nii ei olnud. Komisjon jagab Alcoa seisukohta⁽⁹²⁾. Tariif ei muutunud riigiabiks elektrienergia sektori konkurentidele avamise tõttu, kuna asjakohane võrdlusalus Alcoa abi hindamisel ei ole mitte elektriturul (millel Alcoa ei tegutse), vaid esmase alumiiniumi turg. Lisaks ei esine põhjuslikku seost elektrienergia sektori liberaliseerimise ja otsuse vahel rahastada tariifi kohustusliku sissemakse kaudu.
- ⁽⁹¹⁾ Igal juhul on selle määratluse ainus eesmärk piirata ühisturuga kokkusobimatu abi tagasinõudmise ajalust ulatust ning sellest ei ole seetõttu selles hindamisetapis mingit kasu.
- ⁽⁹²⁾ Seetõttu ei pea komisjon käesoleva järelduse põhjendamiseks uurima Alcoa esitatud õiguslikke argumente (vt põhjendused 95 ja 96 eespool).

(195) Oma märkustes väidab Alcoa, et isegi eeldades (oletuslikult), et tariif võis olla muutunud abiks, oleks see juhtunud turutingimuste või muude väliste asjaolude muutumise pärast, nt ühisturu arenemise tõttu. See õigus-taks tariifi liigitamist olemasolevaks abiks. Komisjon on seetõttu uurinud, kas määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti v esimest lauset saab kohaldada käesoleva juhtumi puhul. Kõnealuse sättega peetakse olemasolevaks abiks meetmeid, mis on muutunud abiks „ühisturu arengu tõttu ja ilma et liikmesriik oleks seda muutnud”.

(196) Komisjon ei suutnud tuvastada ühisturu arengut, mis vastaks Euroopa Kohtu määratlusele, st „asjaomase meetmega hõlmatud sektori majandusliku ja õigusliku konteksti muutust”, mis oleks võinud põhjustada tariifi muutumise abiks⁽⁹³⁾. Alcoa ise ei ole suutnud sellist muutust kindlaks teha ega tõendada põhjuslikku seost tariifi olemuse muutusega. Veelgi enam, isegi eeldades, et ühisturg arenes – mida eitatakse –, ei oleks see asjakohane käesoleva meetme hindamisel: ühisturu oletusliku arengu põhjal antud olemasoleva abi staatus ei saaks eksisteerida pärast seda, kui liikmesriik on seejärel kehtestanud meetme olulise muutuse (riigi ressurssidele tuginev rahastamismehhanism), võttes muu hulgas arvesse määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti v esimeses lauses sätestatud teist kriteeriumi. Kuna käesolev menetlus hõlmab sellele muutusele järgnenud ajavahemikku, ei saa ühisturu areng olla hindamisel oluline. Samamoodi oleks asjakohatu arvestada uue rahastamismehhanismi sisseseadmisele järgneva arenguga, sest meede oleks kujutanud endast riigiabi juba arengu toimumise ajal. Seetõttu saab Alcoa väite tagasi lükata.

(197) Komisjon uuris ka, kas Alcoa tariifi saaks käsitada olemasoleva abina määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 1 punkti b alapunkti ii alusel, st kas see on „heakskiidetud abi, see tähendab komisjoni või nõukogu poolt heakskiidetud abikavad või individuaalne abi”. Alcoa ja Itaalia väited tuginesid Alumixi heakskiitmisotsuse piiramatule kehtivusele, muutes Alcoa tariifi olemasolevaks abiks eespool nimetatud sätte põhjal.

(198) Alcoa ja Itaalia väitel ei olnud Alumixi otsus ajaliselt piiratud (vt põhjendused 93 ja 119 eespool). Komisjon on Alumixi otsuses väidetavalt kaudselt leidnud, et Alcoa tariif ei olnud abimeede. Lisaks väidavad nad, et olemasoleva abimeetme kohaldamisaja pikendamine kujutaks endast uut abi, kuid uut abi ei eksisteeri, kui pikendatud meedet ei peetud abiks. Kui komisjon nüüd muudab oma

hinnangut ja leiab, et meede on riigiabi, tuleks seetõttu Alcoa tariifi senini igal juhul pidada olemasolevaks abiks või oleks sellel õigus olemasoleva abiga samaväärsele kohtlemisele Belgia koordineerimiskeskuseid käsitleva kohtuotsuse⁽⁹⁴⁾ alusel ning abi tagasinõudmine tuleks keelata (vt põhjendus 94 eespool).

6.3.1. Alumixi otsuse ajaline ulatus

(199) Komisjoni otsus selle kohta, et teatav meede ei kujuta endast riigiabi, on oma olemuselt ajaliselt piiratud, kui järeldus, et abi ei esine, tugineb turumajanduse tingimustes tegutseva turuosalise testile ning selliste turutingimuste tulevikuväljavaadete arvestamisele, mida saab nõuetekohaselt hinnata üksnes piiratud ajavahemikul⁽⁹⁵⁾. Ajalise piirangu olemasolu ei tähenda, et komisjoni arvates muutub meede kindlasti riigiabiks pärast otsuses sätestatud tähtaja möödumist.

(200) Alumixi otsus põhines 19. detsembri 1995. aasta dekreedil, millega kehtestati tariif kümneks aastaks. Selles oli sõnaselgelt sätestatud, et tariif tühistatakse pärast 31. detsembrit 2005. Alumixi juhtumis teostas komisjon elektrienergia sektori hindade ja suundumuste keeruka hindamise kümne aasta kohta, mis on esitatud tabelites, mis moodustavad otsuse lahutamatu osa, ning kehtestas Alcoa tariifi üksnes kuni 2005. aastani. Sellised hinnad ja suundumused võivad muutuda ning komisjon ei saanud väita, et riigiabi ei esine kunagi, eriti võttes arvesse energiaturgude järkjärgulist liberaliseerimist.

(201) Otsuse järeldusi tuleb seetõttu tõlgendada nii, et need kehtivad üksnes kuni 2005. aastani. Seda tunnistas sõnaselgelt Esimese Astme Kohus asjaomase kohtuotsuse punktides 105 ja 106, kinnitades 2006. aasta otsust uurimismenetluse algatamise kohta⁽⁹⁶⁾.

⁽⁹⁴⁾ Vt joonealune märkus 48.

⁽⁹⁵⁾ Eristada tuleb Alumixi otsuses sätestatud üldisi hindamiskriteeriume ning nende kriteeriumide kohaldamist konkreetsetel juhtudel. Alumixi otsuse üldistes kriteeriumides sätestati, et alternatiivsete turuväljundite puudumisel ning liigse tootmisvõimsuse sүvendamise vältimiseks müüb mõistlik elektritarnija elektrienergiat oma parimatele klientidele hinnaga, mis katab tootmise piirkulu, millele lisandub väike püsikulude osa. Need üldised kriteeriumid kehtivad hoolimata selle otsuse ajalisest ulatusest, milles need sätestati, ning komisjon ei kavatse neid siin kahtluse alla seada.

⁽⁹⁶⁾ Vt joonealune märkus 40. Punktis 105 on sätestatud: „hagiavalduse, milles väidetakse, et tariif, mida hageja tehased maksid, oli heaks kiidetud 1995. aasta dekreetseadusega, ning kõnealuse dekreetseaduse sõnastuse põhjal on täiesti selge, et [Alumixi] erastamine eeldab Itaalia valitsuse toetust [...] et määrata koos ENELiga kindlaks elektritariif [kahe tehase jaoks], sõlmides võimaluse korral pikaajalise lepingu (10 aastaks) Euroopa tasandil konkurentsivõimeliste hindadega ning [CIPi otsuses nr 13/92] sätestatud lisamaksu käsitlemise viisi [sovrapprezzi] [...] tühistatakse alates 31. detsembrist 2005”.

⁽⁹³⁾ Euroopa Kohtu 22. juuni 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-182/03 ja C-217/03: Belgia vs. komisjon (EKL 2006, lk I-5479).

(202) Samuti tuleb tagasi lükata Itaalia väide, et Alumixi otsus oli taotluslikult ajaliselt piiramata, tunnistades vajadust pikaajaliseks meetmeks (vt põhjendus 119). Alumixi otsuse punktis, millele Itaalia tugines („Alumixi tegevuse ümberkorraldamine ja elujõulisuse taastamine tagab, et nende piirkondade areng ei ole lühiajaline, vaid pigem pikaajaline“), ei viidata tariifidele, mida ei peetud riigibiks, vaid muudele Alumixi ümberkorraldamise abimeetmetele. Kõnealus punktis lihtsalt väidetakse, et Alumixi jätkuv kohalolek aitab kaasa piirkondade pikaajalisele arengule, ning seda ei saa tõlgendada nii, nagu pakkus välja Itaalia.

(203) Võttes arvesse, et Alumixi otsus kehtis kuni 31. detsembrini 2005, kujutab seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõike 11 kohaselt alates 1. jaanuarist 2006 kohaldatud tariif kooskõlas kohtuasjas Diputación Foral de Álava tehtud otsusega⁽⁹⁷⁾ endast uut abi, kuna meetme kestust muudeti.

6.3.2. Alumixi otsuse kehtivust mõjutavate asjaolude muutmine

(204) Komisjon on uurinud Alcoa väidet, mille kohaselt ei toimunud kunagi sellist „asjaolude muutust“, mille tõttu oleks võinud Alumixi otsus kehtivuse kaotada, kuna turu liberaliseerimine ega ka tasakaalustusfondile määratud roll ei mõjutanud Alcoa makstud hinda. Hind oli jätkuvalt kooskõlas Alumixi otsuse kriteeriumidega, seega kehtib täies ulatuses ka komisjoni järeldus, et abi ei esinenud (vt põhjendus 93).

(205) Asjaolude uurimisel selgub siiski, et tariifikorras, mille komisjon Alumixi otsuses heaks kiitis, toimus põhjalik muutus, mida Alcoa püüab tagasi lükata kui lihtsalt halduslikku üksikasja. Nimelt toimus üleminek elektritarinija poolt turutingimustel antud tariifilt sellisele tariifile, mis on seda vaid nime poolest, ning seda toetatakse riigi ressurssidest.

(206) Seda muutust on raske käsitada „lihtsalt ametlikku laadi“ muutusena ja „mitte heakskiidetud tariifi sisulise muutusena“, kuna uus rahastamismehhanism muutis just neid majanduslikke tingimusi, millele tugineti Alumixi otsuses.

(207) Piisab, kui tuletada meelde, et Alumixi otsuses keskenduti hindamisel elektritarinija ENELi käitumisele. Soodustariif

figa ei antud Alcoa eelist, sest komisjon leidis turumajanduse tingimustes tegutseva turuosalise testi põhjal, et ENEL käitus kõnealuse hinnaga elektrit müües mõistlikult. Turumajanduse tingimustes tegutseva turuosalise test muutub mõttetuks olukorras, kus tariifi ei paku enam ENEL (kellele makstakse tavapärasest hinda) vabatahtlikult, vaid see on riigi poolt makstava hüvitise tulemus. Uue korra puhul ei ole elektritarinija käitumine enam oluline.

(208) Lisaks kujutab 1. jaanuarist 2006 sisse seatud indekseerimismehhanism koos Alcoa hinna iga-aastase 4-protsendilise suurenemise määraga (vt põhjendus 49) endast esialgse tariifikorra täiendavat sisulist muudatust ning sellist muudatust on raske pidada kokkusobivaks turuga, võttes arvesse seda, et alates 2005. aastast tõusid elektrihinnad hulgemüügiturul järjepidevalt.

(209) Alcoa väide, mille kohaselt on uue korra alusel Alcoa poolt kuni 2005. aasta lõpuni makstud hind samaväärne hinnaga, mida ei peetud Alumixi otsuses abiks, ei õigusta järeldust, et meetet ei ole oluliselt muudetud, kui võtta arvesse kohtujurist Fennelly ettepanekut kohtuasjas Itaalia ja Sardegna Lines vs. komisjon⁽⁹⁸⁾. Hinnates seda, milles seisneb kava sisuline muudatus, sedastas kohtujurist Fennelly, et „täiesti uue meetodi kehtestamine, mis andis faktiliselt sama abisumma, kujutas endast algse korra sisulist muudatust“. Seega on kõnealune tariif täiesti erinev Alumixi otsuses hinnatud kavast. Seega on Alumixi järeldused käesoleval juhul asjakohatud ning need oleksid asjakohatud isegi siis, kui väita, et Alumixi otsus ei olnud ajaliselt piiratud.

(210) Samadel põhjustel ei ole ka Belgia koordineerimiskeskusi käsitlev kohtuotsus, millele Alcoa tugineb, kehtiv alus olemasoleva abiga samade menetluslike tagatiste kohaldamise nõudmiseks. Selles kohtuotsuses viidatakse juhtudele, mille puhul komisjon muudab oma hinnangut kava kohta, mida varem ei peetud abiks. Euroopa Kohus kehtestas punktis 77 põhimõtte, et komisjon peab sellistel juhtudel järgima olemasoleva abi kontrollimise menetlust. Seda põhimõtet saab siiski üksnes kohaldada juhul, kui kava ei ole oluliselt muudetud. Käesoleval juhul aga, nagu nähtub põhjendustest 205–208, on liikmesriik Alcoa tariifikorda oluliselt muutnud. Seetõttu ei lähtu komisjon praegusel juhul sama meetme varasemast hinnangust, vaid hindab pigem uut ja erinevat meetet.

⁽⁹⁷⁾ Esimese Astme Kohtu 6. märtsi 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-127/99, T-129/99 ja T-148/99: Diputación Foral de Álava jt vs. komisjon (EKL 2002, lk II-1275, punkt 175, viidatud kohtuotsuse punktis 114).

⁽⁹⁸⁾ 19. oktoobri 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-15/98 ja C-105/99 (EKL 2000, lk I-8855, ettepaneku punkt 74).

(211) Kirjeldatud muutusi ei saa eraldada esialgselt kavast, kuna need mõjutavad mehhanismi tegelikku sisu, ning seetõttu on vaidlusalune tariif tervikuna vastavalt kohtuotsusele Gibraltar abi ⁽⁹⁹⁾.

6.3.3. Järeldused tariifi määramise kohta uue abina

(212) Eespool esitatud põhjal leiab komisjon, et kõnealuse Alcoa tariifi kohaldamisaja pikendamine kujutab endast uut abi alates 1. jaanuarist 2006 ehk kuupäevast, mil jõustus seadus nr 80/2005.

6.4. Abi seaduslikkus

(213) Vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 88 lõikele 3 peab liikmesriik teatama kõikidest abi määramise või muutmise plaanidest ning ta ei tohi rakendada kavandatavaid meetmeid enne, kui kõnealuse menetluse tulemusel on vastu võetud lõplik otsus.

(214) Kuna Itaalia ei teavitanud seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikest 11, on kõnealune abi ebaseaduslik.

6.5. Abi kokkusobivus ühisturuga

(215) Erandina EÜ asutamislepingu artikli 87 lõikes 1 sätestatud üldisest riigiabi andmise keelust võib abi pidada ühisturuga kokkusobivaks, kui see kuulub mõne asutamislepingus loetletud erandi kohaldamisalasse.

(216) Alcoale seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõike 11 alusel antud riigiabi võib liigitada tegevusabiks, mis põhimõtteliselt ei sobi kokku ühisturuga. Kohtuasjas 86/89 Itaalia vs. komisjon leidis Euroopa Kohus, et „kõnealust abi, mis anti ilma konkreetsete tingimusteta ning üksnes vastavalt kasutatud koguste, tuleks käsitleda tegevusabina asjaomastele äriühingutele ning see mõjutab sellisena ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis on vastuolus ühiste huvidega” ⁽¹⁰⁰⁾.

(217) Esimese Astme Kohus toonitas kohtuasjas Siemens vs. komisjon põhimõtet, et „artikli 92 lõike 3 [nüüd artikli 87 lõige 3] reguleerimisalasse ei kuulu põhimõtteliselt tegevustoetus, st abi, mille eesmärk on vabastada ettevõtja selliste kulude kandmisest, mida oma jooksva majandamise või tavapärase tegevuse raames peaks tavaloludes kandma. [...] Asjaomase kohtupraktika kohaselt moonutab selline abi põhimõtteliselt konkurentsi neis

sektorites, kus seda makstakse, ilma et see oleks oma olemusest tulenevalt võimeline ühte eespool nimetatud erandite eesmärki saavutama” ⁽¹⁰¹⁾.

(218) Siiski on olemas selgelt kindlaks määratud olukorrad, millal võib tegevusabi anda. Keskkonnaalast tegevusabi võidakse anda vastavalt keskkonnakaitseks antavat riigiabi käsitlevatele ühenduse suunistele ⁽¹⁰²⁾. Tegevusabi võidakse erandkorras anda regionaalabina abistatavates piirkondades. Komisjon on hinnanud, kas Alcoa tariif võib vastata mõnele neist kategooriatest.

(219) Komisjon märgib, et ei ole mingisugust võimalust kiita tariif heaks keskkonnaalase abina, kuna kõnealuse tariifi eesmärk ei ole keskkonnakaitse.

6.5.1. Kokkusobivus regionaalabi suunistega (Sardiinia)

(220) Vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktis a sätestatud erandile võib tegevusabi anda erandkorras abikõlblikes toetatavates piirkondades. Vaadeldaval ajavahemikul ei olnud Veneto maakond, kus Fusina tehas asub, asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punkti a kohaselt abikõlblik. Seevastu Sardiinia maakond oli abikõlblik kuni 2006. aasta lõpuni. Komisjon on seega uurinud, kas Alcoa Portovesme tehase soodustariifi võidakse lubada vastavalt 1998. aasta regionaalabi suunistele ⁽¹⁰³⁾.

(221) Vastavalt suuniste punktile 4.15 võidakse tegevusabi erandkorras anda, kui i) see on õigustatud regionaalarengu ja abi olemuse seisukohast ning ii) abi määr on proportsionaalne puudustega, mille leevendamiseks seda antakse. Liikmesriigi ülesanne on tõendada puuduste olemasolu ja hinnata nende olulisust. Suuniste punkti 4.17 kohaselt peab tegevusabi olema ajaliselt piiratud ja pidevalt vähenev.

(222) Itaalia väidab (vt põhjendus 125), et suured elektrienergia kulud alumiiniumi tootmisel Sardiinias ja Venetos, mida tunnistati Alumixi otsuses, õigustavad tariifi kohaldamisaja pikendamist.

(223) Alumixi otsuses ei kiidetud tariifi heaks regionaalabina ajavahemikuks 1996–2005, kuid leiti, et see ei kujutanud endast abi. Seega ei saa väita, et Alumixi otsuses tunnistas komisjon, et tegevusabi andmine oli õigustatud piirkondlikel kaalutlustel.

⁽⁹⁹⁾ Esimese Astme Kohtu 30. aprilli 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-195/01 ja T-207/01: Government of Gibraltar vs. komisjon (EKL 2002, lk II-2309, punkt 111): „Algne abikava muutub uueks abikavaks ainult siis, kui muudatus mõjutab algse abikava tegelikku sisu. Sisulises muudatuses ei ole kahtlust, kui uus element on algsest kavast selgelt eraldatav.”

⁽¹⁰⁰⁾ 6. novembri 1990. aasta otsus (EKL 1990, lk I-3891); 14. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-301/87: Prantsusmaa vs. komisjon (EKL 1990, lk I-307, punkt 50).

⁽¹⁰¹⁾ Esimese Astme Kohtu 8. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-459/93: Siemens vs. komisjon, EKL 1995, lk II-1675, punkt 48).

⁽¹⁰²⁾ EÜT C 37, 3.2.2001, lk 3, ja ELT C 82, 1.4.2008, lk 1.

⁽¹⁰³⁾ Vt joonealune märkus 34.

- (224) Vastavalt suuniste jaotisele 2 võib „sihtotstarbeline üksikabi ühele ettevõtjale või abi, mis on suunatud ühele tegevusvaldkonnale, mõjutada oluliselt konkurentsi asjaomasel turul ning selle mõju piirkondlikule arengule on tõenäoliselt liiga piiratud. [...] Seetõttu antakse kõnealuseid erandeid [üldisest abi andmise keelust] tavaliselt üksnes selliste mitut valdkonda hõlmavate abikavade jaoks, mis on vastavas piirkonnas avatud kõigi asjaomaste sektorite ettevõtjatele”. Elektritariif, mida antakse valikuliselt mõnele üksikule metallisektoris tegutsevale ettevõtjale, ei ole kindlasti kooskõlas regionaalabi eesmärkidega, mille puhul peab olema hõlmatud mitu valdkonda. Kuna puudub absoluutne sihtotstarbelise abi andmise keeld, on komisjon siiski kaalunud, kas tegemist on erandjuhtudega, mis õigustaksid tariifi andmist.
- (225) Komisjon on eelkõige hinnanud Sardiinia elektrituru puudusi, mida on esitanud Itaalia ja Alcoa.

6.5.1.1. Sardiinia elektriturg Itaalia kontekstis

- (226) Itaalia elektriturg on üldiselt väga kontsentreeritud, seda veidi vähem siiski põhjatsoonis. Endine monopol ENEL on turgu valitsev ettevõtja kõigis tsoonides, välja arvatud Sardiinias, kus tal on duopol ettevõtjaga E.ON. ENELil on märkimisväärne turuvõim ning Itaalia konkurentsiasutus on leidnud, et ENEL on seda võimu 2004.–2005. aastal kuritarvitanud. Elektri hinnad Itaalias on üldiselt kõrged peamiselt fossiilkütustel (eelkõige gaasil) põhineva elektritootmise kombinatsiooni, tuumaenergia tootmisvõimsuse puudumise ja ülekoormatud ühenduste tõttu ülejäänud Euroopa võrkudega.
- (227) Sardiinias, mis annab 4,1 % installeeritud netovõimsusest Itaalias,⁽¹⁰⁴⁾ toodetakse elektrit peamiselt fossiilkütuseid (kivisüsi, kütteõli, rafineeritud tõrv) kasutavates soojus- ja elektrijaamades. Saarel ei ole maagaasi infrastruktuuri.
- (228) Sardiinia kannatab liigse tootmisvõimsuse all eelkõige suurte kuludega turulõigis (õliküttega elektrijaamad), mille on põhjustanud Itaalia valitsuse katkestatud plaanid koondada saarele Itaalia rasketööstus. See põhjustas ENELi üleinvesteeringud tootmisjaamadesse. Lisaks sellele, et sellised jaamad on struktuuriliselt kulukamad, aeguvad need tehniliselt kiiresti. Sardiinia elektrienergia eksport Itaalia maismaaosas on samuti piiratud võrguühenduse tagasihoidliku võimsuse tõttu,⁽¹⁰⁵⁾ mistõttu on see ühendus üle koormatud.

⁽¹⁰⁴⁾ Allikas: *Indagine conoscitiva sullo stato della liberalizzazione dei settori dell'energia elettrica e del gas naturale*, mai 2005.

⁽¹⁰⁵⁾ Sardiinia on praegu ühendatud Itaalia maismaaosaga 270 MWh ühendusega (SACOI).

- (229) Kahele energiaettevõtjale, ENELile ja E.ONile kuulub 95 % elektrienergia turuosast Sardiinias (ligikaudu 58 % E.ON-ile ja 42 % ENELile). Vastavalt energiaspektori uuringu⁽¹⁰⁶⁾ võib konkurentsi seisukohast liigitada Sardiiniat kollektiivse valitseva seisundiga duopoliks. Turukontsentratsioon on suur, kuigi mitte suurim Itaalias⁽¹⁰⁷⁾. Peaaegu kõigi keskmise või tippkoormusega jaamade valitsemise tõttu kehtestavad E.ON ja ENEL hinna praktiliselt kogu ööpäevaks. Olukord Sardiinias näib siiski vähem kriitiline kui Lõuna-Itaalias,⁽¹⁰⁸⁾ kus hinna kehtestab kogu aeg ENEL ükski.
- (230) Elektri hulgihinnad Itaalias on Euroopa kõrgeimad⁽¹⁰⁹⁾ ja hinnad Sardiinias Itaalia kõrgeimad. 2007. aastal oli riigisisene keskmine hind 70,99 eurot/MWh, samas kui Sardiinia maakonna keskmine hind oli 75,00 eurot/MWh, mis on vähem kui 80,00 eurot/MWh 2006. aastal⁽¹¹⁰⁾. 2008. ja 2009. aastal hakkasid keskmised hinnad Sardiinias uuesti tõusma. 2009. aasta esimesel poolel olid hinnad Sardiinias jätkuvalt kõrgemad riigisisest keskmisest hinnast (võrreldes riigisisese keskmise hinnaga 60,50 eurot/MWh oli hind piirkonnas 106,60 eurot/MWh). Andmed kahepoolsete lepingute hindade kohta Sardiinias puuduvad, kuna sellised andmed ei ole avalikkusele kättesaadavad ning Itaalia on otsustanud need esitamata jätta (vt põhjendus 63).
- (231) Kokkuvõtteks võib öelda, et Sardiinia elektriturul esinevad koos mitmed probleemid (millest mõned on siiski iseloomulikud ülejäänud Itaaliale), mida võib kokku võtta järgmiselt: kõrged hinnad, turukontsentratsiooni kõrge tase, turgu valitsevate ettevõtjate turuvõim, liigne tootmisvõimsus eelkõige suurte kuludega turulõigis, vananevate tootmisjaamade suhteline ebatõhusus, juurdepääsu puudumine maagaasi infrastruktuurile ja ebapiisav ühendus.

6.5.1.2. Panus regionaalarengusse

- (232) Esmalt tuleb käsitleda küsimust, kas sellistel probleemidel on arvestatav mõju Sardiinia majanduse arengule. Elektri hinnad on saarel kõrged ja ühendus piiratud. Juhtumisi C 34/02⁽¹¹¹⁾ ei nõustunud komisjon sellega, et energiaühenduste puudumine kujutas endast takistust väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate arengule.

⁽¹⁰⁶⁾ Vt joonealune märkus 43.

⁽¹⁰⁷⁾ HHI indeks Sardiinias varieerub 3 000–3 500. Lõunatsoonis on HHI siiski kõrgem.

⁽¹⁰⁸⁾ Sardiinias saab E.ON kehtestada hinna 67 % ööpäevast, ENEL 29 % ööpäevast. Kui arvesse võtta ka külgnevaid alasid, siis ENEL kehtestab hinna makropiirkonnas Macrosud-Sardegna 63 % ööpäevast. MacroSud'i piirkonnas kehtestab ENEL hinna siiski 100 % ööpäevast.

⁽¹⁰⁹⁾ 2007. aastal oli keskmine hulgiühendusehind Itaalias (baaskoormuselekttri puhul üks-päev-ette-turul) Itaalia elektribörsil IPEX näiteks 70,99 eurot/MWh, Saksamaa börsil EEX oli see 37,97 eurot/MWh ja Prantsusmaa börsil Powernext 40,78 eurot.

⁽¹¹⁰⁾ 2008. aasta elektrienergia- ja gaasiameti aruanne GME (*Gestore del Mercato Elettrico*) andmete põhjal.

⁽¹¹¹⁾ Vt joonealune märkus 38.

(233) Kuigi vastab tõele, et väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad kannatavad kõrgete elektrihindade tõttu vähem kui suured ja energiamahukad ettevõtjad, ei tähenda üksiku ettevõtja heaolu siiski automaatselt piirkonna heaolu. Teisisõnu ei saa tegevusabi abistatavates piirkondades lubada ühe tööstusharu raskuste põhjal, vaid tuleb tõendada pikaajalist panust piirkondlikku arengusse. Komisjon on seisukohal, et Itaalia ei ole piisavalt tõendanud Sardiinia elektrituru olukorrast tulenevaid piirkondlikke puudusi.

(234) Isegi kui eeldada piirkondlike puuduste olemasolu, peavad siiski olema täidetud suunistes sätestatud kriteeriumid. Abi peab aitama püsivalt kaasa regionaalarengule ning olema proportsionaalne puudustega, mille leevendamiseks seda antakse.

(235) Käesoleval juhul ei ole usutav, et selline tegevusabi aitaks püsivalt kaasa regionaalarengule. Isegi kui nõustuda, et Alcoa alumiiniumitehase (või teiste soodustariifi kasutajate) säilitamine saarel aitaks kaasa tööhõivele ja tootmisbaasi säilitamisele saarel, ei kestaks selline mõju kaua. Alcoa ise väidab, et tariifi kõrvaldamine tähendaks Portovesme tehase kohest sulgemist. Itaalia ametiasutused esitlevad tariifi kui ajutist meetet, mida on plaanitud rakendada kuni elektrienergia tootmise infrastruktuuri projektide ning praegu ehitatavate ühenduste (GALSI gaasi juhtme ja SAPEI merekaabli) valmimiseni 2010. aastal. On küsitav, kas selline struktuuriline areng aitab viia elektrihinnad alumiiniumitootjate vajadustega vastavale tasemele. Komisjon leiab, et uue infrastruktuuri abil suudab Sardiinia toota ja müüa elektrienergiat ligikaudu samade hindadega nagu Itaalia maismaaosa, kõrvaldades seega piirkondliku erinevuse. Komisjon ei näe siiski, kuidas sellised projektid aitavad vähendada elektrihinda 30 euronit/MWh, mis on Alcoa sõnul vajalik, et tehas oleks tulutoov.

(236) Komisjon märgib, et riigi toetuse olemasolu, mille eesmärk on vähendada suurarbijate elektrikuluseid, ei julgusta elektritarnijaid hindu langetama, et mitte kaotada oma suurimaid tarbijaid, ega väldi nende kulustruktuuride halvenemist. Toetus kaldub pigem suurendama tarnijate stiimulit kasutada oma turuvõimu. Seega isegi kui vastaks tõele see, et ületootmise olukorda arvesse võttes suudaks Alcoa tavaliselt saada konkurentsivõimelise hinna, kui ei oleks elektritarnijate (kelle huvides on hoida hinnad kõrged, vt vastavalt põhjendused 121 ja 99) turuvõimu, leiab komisjon, et soodustariif ei ole sellise turuvõimu kärpimiseks asjakohane vahend.

(237) Samuti tuleks märkida, et Alumixi otsuses tugineti vastupidisele eeldusele, mille kohaselt on suurarbijatel nagu Alcoa turuvõim ning võrreldes ENELiga parem läbirääkimispositsioon, mistõttu juhul, kui ENEL oleks eraõiguslik ettevõtja, oleks ta pidanud müüma elektrit madalama hinnaga.

6.5.1.3. Proportsionaalsus

(238) Alcoale antud toetus on palju kõrgem igasugustest erinevustest, mis võivad esineda Itaalia maismaaosa ja Sardiinia elektrihindade vahel sama kategooria tarbijate puhul. Seetõttu ei ole tariif proportsionaalne piirkondlike puudustega, mida sellega püütakse leevendada.

6.5.1.4. Kahanevus

(239) Regionaalabi peab järk-järgult kahanema (vt regionaalabi suuniste punkt 4.17). Vastavalt seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikega 11 kehtestatud indekseerimismehhanismile (nagu on tõlgendanud elektrienergia- ja gaasiamet, vt eespool põhjendused 49 ja 50) suurendatakse tariifi igal aastal protsendi võrra, mis kajastab ELi elektrihindade suundumusi, kuid see kasv ei või ületada 4 %. Selline tariif on kahanev üksnes juhul, kui ELi keskmised netohinnad vähenevad (kuna Alcoa tariif ei saa väheneda, vaid üksnes suurened). Kõigil muudel juhtudel on tariif kasvav ja suurendab Alcoa eelist⁽¹¹²⁾. Seetõttu on alates kõnealuse tariifi kehtestamisest seoses hindade kiire tõusmisega ELis Alcoale ettenähtud abi tegelikult järjest suurenenud.

6.5.1.5. Järeldused meetme sobivuse kohta Sardiiniale mõeldud regionaalabina

(240) Eespool esitatud arvesse võttes on komisjon seisukohal, et kõnealuse tariifi kohaldamisaja pikendamist ei saa pidada kokkusobivaks regionaalabina vastavalt 1998. aasta regionaalabi suunistele. Kuna Sardiinia ei kuulu ajavaheperioodis 2007–2013 enam vastavalt asutamislepingu artikli 87 lõike 3 punktile a abistatavate piirkondade hulka, siis ei ole vaja uurida abi kokkusobivust regionaalabi suunistega aastateks 2007–2013.

⁽¹¹²⁾ Isegi kui eeldada, et keskmine hind ELis tõusis vähem kui 4 %, suurenes tariifist tulenev eelis Alcoa jaoks ikkagi absoluutarvudes. Nt kui Alcoa hind oli 30 eurot ja keskmine elektrihind Euroopas 60 eurot (eelis: 30 eurot), siis 3 % tõus tähendaks Alcoa jaoks 30,9 euro suurust hinda, samal ajal kui Euroopa keskmine hind on 61,8 eurot (uus eelis: 30,9 eurot).

6.5.2. Muud tariifi kokkuvõttega seotud kaalutlused (Veneto ja Sardiinia)

- (241) Itaalia ja Alcoa on väitnud, et Alcoa tariifiga püütakse leevendada puudusi elektriturgudel, kus ei kehti veel konkurentsivõimelised hinnad. Kõrged elektrienergia hinnad ohustavad väidetavalt energiamahukate ettevõtjate konkurentsivõimet, sealhulgas esmase alumiiniumi tootmist. Väidetavalt aitab abi ära hoida äriühingu ümberpaigutamist väljapoole ELi. Abil on väidetavalt ergutav mõju, kuna vastupidise stsenaariumi korral ehk abi puudumisel sulgeks ettevõtja oma tehased Sardiinias ja Venetos.
- (242) Selliste väidete kohta võib esitada järgmised üldised märkused. Elektriturgude puudulikkude toimimist ei saa kitsas tähenduses käsitada turutõrkena: selle mõistega osutatakse võimetusele saavutada ainuüksi konkurentsivõimelise turu abil sotsiaalselt optimaalne tulemus, samas kui käesoleval juhul on probleem selles, et asjaomased turud ei ole piisavalt konkurentsivõimelised. Lahendus saab seisneda üksnes suuremas – ja mitte väiksemas – konkurentsivõimelisel integreeritud energiaturu loomise abil. Riigi kehtestatud elektritariifidel on üldiselt vastupidine mõju, st need põhjustavad turu sulgemise ja loovad tõkkesid uutele tulijatele, takistades sel viisil turu integreerumist. Seetõttu leiab komisjon, et tegevusabi andmine kunstlikult madalate elektritariifide kehtestamise teel ei ole asjakohane vahend elektrituru puuduste kõrvaldamiseks.
- (243) Samuti tuleks märkida, et sellise eriotstarbelise foorumi nagu konkurentsi, energeetika ja keskkonna kõrgetasemelise töörühma (vt eespool põhjendused 78 ja 124) korduvalt tsiteeritud järeldustes ei väideta, et tuleks anda konkreetset riigiabi, et lahendada kõrgetest energiahindadest tulenev konkurentsivõime probleem, vaid kaitstakse vajadust vastata täielikult kohaldatavatele riigiabieskirjadele⁽¹¹³⁾.
- (244) Komisjonil tekkisid Terni juhtumi⁽¹¹⁴⁾ puhul kahtlused samasuguste argumentide suhtes, millega seoti

abimeetmed eesmärgiga vältida tööstusharu ümberpaigutamist väljapoole ELi, ning samadel põhjustel ei pea komisjon vajalikuks analüüsida seda küsimust põhjalikumalt käesolevas otsuses.

- (245) Praeguses olukorras, kus alumiiniumihind maailmaturul on madal (tingituna ülemaailmse nõudluse vähenemisest majanduskriisi tõttu), ei pruugi Alcoa Itaalia tehased olla tulutoovad või võivad tariifi puudumisel töötada kahjumiga. Nende sulgemist ei saa välistada, isegi kui muud tegurid võivad sellist otsust mõjutada, sealhulgas nt tehaste sulgemisest tulenevad sotsiaalsed ja keskkonnakulud või uue võimsuse paigaldamise kulud ja ajakava, et vältida turuosa kaotamist.

6.5.3. Virtuaalse elektriijaama rajamise ettepanek (Sardiinia)

- (246) 19. jaanuari 2007. aasta kirjas (edaspidi „2007. aasta kiri“) uurisid komisjoni konkurentsi peadirektoraadi töötajad ideed rakendada üleminekumeetmeid tariifi järkjärguliseks kaotamiseks Sardiinias. Sardiinia turul valitsev olukord, mis oli osaliselt tingitud saare isoleeritusest, piiratud ühendusvõimsus Itaalia maismaaosaga ja ebasoodsad konkurentsitingimused näisid erandkorras põhjendavat tegevusabi heakskiitmist soodustariifi kujul ligikaudu kaheaastaseks üleminekuperioodiks, mille käigus see järkjärgult kaotatakse,⁽¹¹⁵⁾ mitte aga meetmete vastuvõtmist, mille abil tugevdada konkurentsi Sardiinia turul virtuaalse elektriijaama rajamisega⁽¹¹⁶⁾. Kirjas jäeti sõnaselgelt välja Venetos asuv tehas⁽¹¹⁷⁾.
- (247) 2007. aasta kirjas sedastati, et nõuetekohane virtuaalne elektriijaam peaks võimaldama katta ligikaudu 25 % Sardiinia elektrienergia nõudlusest kolmandatest isikutest tarnijate virtuaalse elektritootmisvõimsusega vähemalt viieaastasel ajavahemikul. Lisaks tehti kirjas ettepanek, et konkurentsi peadirektoraat peaks alustama kiiresti koostööd Itaalia ametiasutustega, et määrata kindlaks virtuaalse elektriijaama praktilised üksikasjad.

⁽¹¹³⁾ Näiteks väidab kõrgetasemeline töörühm oma kolmandas, 2007. aasta veebruari aruandes: „Selle põhjal võib stiimulite, sealhulgas üldotstarbeliste toetuste ja riigiabi andmine olla õigustatud poliitikavahendina. Nende abil võidakse edendada vastutustundlikku sotsiaalset ja keskkonnakäitumist, piirkondlikku ühtekuuluvust, säästlikku arengut ja kultuurilist mitmekesisust. Siiski tuleks neid kasutada üksnes selge turutõrke korral, mil toetused on asjakohased vahendid hästi kindlaksmääratud ühise huvi eesmärgi saavutamiseks ning kui need ei moonuta konkurentsi ega kahjusta keskkonda. [...] Meetmed on põhjendatud, kui sellised toetused ohustavad teisi poliitilisi eesmärke, nagu kliimamuutusega võitlemine, majanduskasvu ja tööhõivet käsitlev Lissaboni strateegia, energiaturgude nõuetekohane toimimine või juurdepääs toorainele ilma esialgseid eesmärke saavutamata.“ (http://ec.europa.eu/enterprise/environment/hlg/doc_07:third_report_27_02_2007.pdf).

⁽¹¹⁴⁾ Komisjoni 20. novembri 2007. aasta otsus riigiabi C 36/A/06 kohta, mida Itaalia andis äriühingutele ThyssenKrupp, Cementir ja Nuova Terni Industrie Chimiche, punktid 144 ja 145.

⁽¹¹⁵⁾ Kirjas seisib: „Me peame oluliseks rõhutada, et kõik peaksid mõistma, et soodustariifi järkjärguline kaotamine peab olema rangelt piiratud ajavahemikuga, mida on vaja virtuaalse elektriijaama käivitamiseks (mis meie arvutuste järgi peaks kestma ligikaudu kaks aastat), ning tegemist on ühekordse abiga.“

⁽¹¹⁶⁾ Virtuaalne elektriijaam võimaldab turgu valitsevatel ettevõtjatel pakkuda hankemenetluse kaudu virtuaalset tootmisvõimsust. Virtuaalseid elektriijaamu kasutatakse sageli konkurentsi edendamiseks hulgiühinguturul, kuna need kaotavad turu valitseva ettevõtja stiimuli kasutada oma turuvõimu hindade hoidmiseks kõrgel tasemel hetke- ja futuuriturul. Hind, millega ostja ostab virtuaalsust elektriijaamast elektrit, sisaldab täitmishinda, mis tavaliselt kajastab vastava tootmisvõimsuse muutuvkulu, millele lisandub vastavalt hanke-eeskirjadele kehtestatud optsoonihind.

⁽¹¹⁷⁾ Kasutades järgmisi põhjendusi: „Teised maismaaosas asuvad ettevõtjad ei tundu olevat samades erakordsetes turutingimustes kui need, mis esinevad Sardiinias. Konkurentsi peadirektoraat on seisukohal, et ei ole põhjust teha erandit riigiabi põhimõtetest.“

(248) Itaalia võttis suure hilinemisega 9. juulil 2009 vastu asjaomased õigusnormid, mis on vajalikud, et anda elektrienergia- ja gaasiametile pädevus sellise mehhanismi kehtestamiseks. 17. augustil 2009 võttis elektrienergia- ja gaasiamet vastu otsuse ARG/elt 115/09, milles nähakse ette sätted virtuaalse elektriijaama tööle rakendamiseks. Virtuaalse elektriijaama praktilised üksikasjad on kooskõlas 2007. aasta kirjas esitatud kriteeriumidega. Tariif tuleb tühistada kolm kuud pärast virtuaalse elektriijaama käivitamist ning hiljemalt 31. detsembril 2009.

6.5.3.1. Itaalia virtuaalse elektriijaama kirjeldus

(249) Vastavalt elektrienergia- ja gaasiameti kehtestatud üksikasjalikele eeskirjadele pakuvad nii ENEL kui ka E.ON virtuaalset tootmisvõimsust ettevõtjatele, kellel ei ole sideid kummagi ettevõtjaga. Pakutav võimsus (ENELi poolt 225 MW ja E.ONi poolt 150 MW) määrati kindlaks vastavalt mõlema turgu valitseva ettevõtja ühepoolsele turuvõimule. Virtuaalne elektriijaam peab katma vähemalt 25 % Sardiinia elektrinõudlusest ning seda kasutatakse viis aastat, kuni on ellu viidud praegu kavandatavad infrastruktuuriprojektid, mis parandavad elektriühendust Sardiinia ja Itaalia maismaosa vahel.

(250) Hankemenetluses võivad osaleda ettevõtjad, kes müüvad elektrienergiat lõppkasutajale. Tooteid pakutakse ühe ja/või viie aasta pikkuse tähtajaga. Lepingud sõlmitakse 1. jaanuarist 2010 algavaks ajavahemikuks.

(251) Võttes arvesse elektrivõrgu füüsilisi piiranguid Sardiinias, on Itaalia virtuaalne elektriijaam kavandatud kui rahastamisvahend⁽¹¹⁸⁾. Sellist liiki virtuaalse elektriijaama puhul ei ole ostjad kohustatud füüsiliselt müüma hankemenetluse teel omandatud elektrienergiat lõpptarbijatele. Kui hind, mida makstakse üks-päev-ette-turul ületab teatava läve, saavad nad finantstehingust tulu. Virtuaalse elektriijaama võimsuse omanise eelis olemasoleva ettevõtja või uue turuletulija jaoks, kes tahab laiendada oma kliendi baasi, seisneb tegelikult asjaolus, et virtuaalset elektriijaama võib kasutada riskimaandamisinstrumendina (muude) sõlmitud füüsiliste tehingute puhul.

(252) Sellist liiki virtuaalse elektriijaama kasulik mõju konkurentsile seisneb asjaolus, et turgu valitsevatel ettevõtjatel

ei ole stiimulit kasutada oma turuvõimu, et hoida hinnad kõrged üks-päev-ette-turul, kuna igasuguse sellest strateegiast tuleneva kasu saavad virtuaalsest elektriijaamast elektrienergia ostjad.

6.5.3.2. Tariifi kokkusobivus ühisturuga virtuaalse elektriijaama alusel

(253) Kuigi eeldatakse, et virtuaalne elektriijaam mõjub kasulikult konkurentsile Sardiinia elektrienergiaturul, ning hoolimata 2007. aasta jaanuaris tehtud ettepanekust, on komisjon jõudnud järeldusele, et käesoleval juhul ei piisa virtuaalsest elektriijaamast, et pidada abi kokkusobivaks ühisturuga üleminekuajal pärast virtuaalse elektriijaama rajamist ja veel vähem ajavahemikul enne virtuaalse elektriijaama rajamist allpool üksikasjalikult esitatud põhjustel.

(254) Komisjon ei eita, et erandjuhtudel võib „turu liberaliseerimine“ (või käesoleval juhul struktuurimeede, mida rakendatakse konkurentsi tugevdamiseks turul, mis on jätkuvalt väga kontsentreeritud, kuigi seaduslikult konkurentsile avatud) olla riigiabi kokkusobivuse hindamise aluseks. Käesoleval juhul on komisjon võtnud arvesse konkurentsiprobleemi olemust Sardiinia elektriturul,⁽¹¹⁹⁾ selle probleemi ja abi vahelist põhjuslikku seost ning virtuaalse elektriijaama tõhusust korrigeeriva vahendina.

(255) Esiteks tuleks seoses Sardiinias esineva konkurentsi-probleemi olemusega märkida järgmist. Kõrged hinnad Sardiinias on selliste tegurite koostoime tagajärg nagu ebapiisav ühendus, kohaliku tootmisportfelli kulude struktuur ja kahe peamise tootja turuvõim. Asjaolu, et elektriühendus saarel on ebapiisav, ei ole liberaliseerimisest, vaid pigem selle geograafilisest asukohast tulenev probleem. Paljud ELi riigid asuvad saartel ja peaaegu igale liikmesriigile kuulub saari, mille puhul elektriühendus on ebapiisav või puudub üldse. Tootmisportfelli kulude struktuur ei ole otseselt seotud sellega, kuidas elektriturul toimib või kuidas turgu valitsevad ettevõtjad kasutavad turuvõimu. See tuleneb pigem primaarenergia ressursside kättesaadavusest ning muudest füüsilistest ja geograafilistest piirangutest, mille põhjal sünnivad elektrienergiat tootvate äriühingute investeerimisotsused. Väga kontsentreeritud turustruktuur on saartel pigem reegel kui erand. Seetõttu on ainus tõendatav konkurentsiprobleem duopoli olemasolu, kuna see julgustab turgu valitsevaid ettevõtjaid kehtestama kõrgeid hindu. See on siiski vaid üks tegur, mis põhjustab Sardiinia kõrget hinnataset.

⁽¹¹⁸⁾ Virtuaalne elektriijaam tähendab lepingut, mis annab selle ostjale automaatse õiguse saada endale elektritootjatele Sardiinias üks-päev-ette-turul makstava ja täitmishinna vahe, kui see on positiivne. Ostja maksab müüjale hankemenetluses kindlaks määratud optsooni hinna ning saab müüjalt endale üks-päev-ette-turul makstava ja täitmishinna vahe, kui see on positiivne.

⁽¹¹⁹⁾ Selleks on komisjon tuginenud analüüsidele, mida elektrienergia- ja gaasiamet on oma aruannetes esitanud.

(256) Teiseks on komisjon uurinud põhjusliku seose olemasolu soodustariifide ja Sardiinia turu tingimuste vahel. Need tariifid ei olnud kunagi kavandatud selleks, et lahendada konkurentsiolekorda Sardiinias, võttes arvesse, et Sardiinia tariifid, millest Itaalia teatas, olid abiks üksnes piiratud hulgale tarbijatele, kes olid tegelikult kõige tugevama läbirääkimispositsioonil. Itaalia on ise tunnistanud, et Alcoa tariifi eesmärk oli viia Alcoa poolt Sardiinias makstav hind vastavusse hindadega, mida pakuti alumiiniumitootjatele teistes Euroopa riikides.

(257) Pigem võis kõnealune abi halvendada olukorda elektritootmise duopoli tõttu. Hüvitiste süsteemiga, mis on käesolev meede, ei olnud Alcoal stiimulit tugineda elektrikulude vähendamiseks oma volitustele ostjana, kuna Alcoa huvi saada elektrienergiat madalaima hinnaga täideti hüvitisega, aga mitte Alcoa enda läbirääkimispositsiooni abil jaemüügiturul ühe suurima elektritarbijana Sardiinias. Vähendades Alcoa stiimulit otsida muid tarneallikaid kui need, mida pakkus turgu valitsev operaator, võis hüvitusel olla teataval määral negatiivne mõju konkurentsile jaemüügiturul kõigi elektritarbijate kahjuks, kuna nad kaldusid toetama turgu valitseva operaatori finantsseisundit.

(258) Kolmandaks ei näi virtuaalse elektrijaama oodatud kasulik mõju tegelikele konkurentsitingimustele Sardiinias olevat proportsionaalne antud abi kohaldamisala ja suurusega. Parandusmeetme mõju Sardiinia turule tundub olevat suhteliselt piiratud. Sellel on mõju üksnes turgu valitsevate ettevõtjate käitumisele, võttes arvesse, et sellisel finantsilist laadi virtuaalsel elektrijaamal, nagu Itaalia selle rajab, ei saa olla mõju elektrivõrkudevahelistele ühendustele või tootmiskuludele ning erinevalt töötlemislepingust ei ole see kavandatud selleks, et muuta turustruktuuri seoses elektritootmiseks kasutatavate energiaallikate kombinatsiooniga.

(259) Neljandaks moonutab abi konkurentsi esmase alumiiniumi turul, samas kui virtuaalne elektrijaam parandab teataval määral konkurentsi teistsugusel turul, nimelt elektrisektoris. Virtuaalne elektrijaam ei ole oma olemuse tõttu suuteline avaldama otsesest mõju alumiiniumiturule.

6.5.4. Järeldused abi kokkusobivuse kohta ühisturuga (Veneto ja Sardiinia)

(260) Eelesitatut arvesse võttes on komisjon seisukohal, et Venetos ja Sardiinias asuvate Alcoa tehaste suhtes kohal-

datava tariifi puhul ei saa rakendada ühtegi asutamislepingu artiklis 87 sätestatud erandit. Artikli 87 lõikes 2 sätestatud erandeid ei saa kohaldada, kuna abi ei ole sotsiaalabi, see ei ole ette nähtud loodusõnnetuste ja erakorraliste sündmuste tekitatud kahju korvamiseks ning seda ei antud Saksamaa jagamisest põhjustatud majandusliku halvemuse korvamiseks. Artikli 87 lõike 3 punktis b ja punktis d sätestatud erandid ei kohaldu samuti, sest abi ei ole antud üleeuroopalist huvi pakkuva tähtsa projekti elluviimiseks või tõsise häire kõrvaldamiseks mõne liikmesriigi majanduses ega kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks. Artikli 87 lõike 3 punktis a sätestatud erandiga seoses nähtub eespool põhjendustes 220–240 esitatud analüüsist, et tariifi ei saa heaks kiita abina majandusarengu edendamiseks niisuguses piirkonnas, kus elatustase on erakordselt madal või kus valitseb tõsine tööpuudus. Analüüsist (vt põhjendused 216, 217, 241–245 ja 253–259) selgub, et tariifi ei saa isegi koos virtuaalse elektrijaamaga artikli 87 lõike 3 punktis c sätestatud erandi põhjal ühisturuga kokkusobivaks pidada.

(261) Seetõttu tuleks seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikega 11 ja 2004. aasta dekreediga (sedavõrd, kuivõrd sama meede võib olla tulenenud kõnealuse dekreeidi kohaldamisest ajavahemikus 2006. aasta jaanuarist kuni 2007. aasta juulini) kehtestatud Alcoa soodustariifi kohaldamisaja pikendamine tunnistada ühisturuga kokkusobimatuks.

6.6. Tagasinõudmine

(262) Vastavalt määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 14 lõikele 1 tuleks ebaseadusliku abi puhul, mis ei sobi kokku ühisturuga, taastada viivitamata tõhus konkurents, välja arvatud juhul, kui see oleks vastuolus ühenduse õiguse üldpõhimõttega.

6.6.1. Õiguspärane ootus ja muud ühenduse õiguse üldpõhimõtted, mis võivad takistada abi tagastamist

6.6.1.1. Õiguspärane ootus

(263) Kui abi on antud ilma EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 3 kohase eelneva teatamiseta, ei saa abisaaja väljakujunenud kohtupraktika kohaselt õiguspäraselt eeldada, et see toetus on seaduslik⁽¹²⁰⁾. Hoolikas ettevõtja on väga hästi suuteline kindlaks tegema, kas teatamismenetlust on järgitud ja abi on seaduslik.

⁽¹²⁰⁾ Euroopa Kohtu 20. märtsi 1997. aasta otsus kohtuasjas C-24/95: Alcan Deutschland (EKL 1997, lk I-1591, punktid 25, 30 ja 31) ning 11. novembri 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-183/02 P ja C-187/02: Demesa ja Territorio Histórico de Álava vs. komisjon (EKL 2004, lk I-10609, punkt 45).

- (264) Ebaseadusliku abi saaja võib siiski tugineda erandlikele asjaoludele, mille alusel ta sai õiguspäraselt eeldada, et abi on seaduslik, ning keelduda abi tagasimaksimisest⁽¹²¹⁾. Teisest küljest, kui „mõni ettenägelik ning tähelepanelik ettevõtja suudab ette näha oma huve puudutavate ühenduse meetmete kehtestamist, ei saa ta ettekäändena tugineda sellele põhimõttele meetme vastuvõtmise korral”⁽¹²²⁾.
- (265) Komisjon on uurinud, kas Alcoa väidetud erandlikud asjaolud, mis on seotud Alumixi otsuse olemasoluga, võisid ettevõtjale selliseks õiguspäraseks ootuseks põhjuse anda.
- (266) Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib selline õiguspärane ootus tekkida üksnes ühenduse institutsioonide antud täpsetest, tingimusteta ning ühtlasevõrdsetest kinnitustest, mis tekitavad põhjendatud ootusi, et meede ei ole abi või et see on seaduslik⁽¹²³⁾.
- (267) Alcoa väidab, et isegi kui käesolevat kava ei peeta „olemasolevaks abiks”, oli tal siiski õiguspärane ootus, sest ta oli Alumixi ostes tuginenud Alumixi otsusele abi puudumise kohta ning otsustas teha kahte tehasesse lisainvesteeringuid. Alcoa osutab ka pretsedendina komisjoni otsusele maksuvabastuste korra kohta teraseetevõtete asutamisele välismaal⁽¹²⁴⁾ (vt põhjendus 97 eespool).
- (268) Selles komisjoni otsuses, milles käsitleti Prantsusmaa poolt teraseetevõtetele kehtestatud maksuvabastuste korda, ei saanud otseselt kohaldada olemasoleva abi sätteid, kuna terasektorit reguleeriti ESTÜ lepinguga, milles ei tunnustatud olemasoleva abi mõistet. Komisjon mõõnis abisaaja õiguspärasest ootust, kohaldades analoogia põhjal EÜ asutamislepingu asjakohaseid sätteid, ning ei nõudnud abi tagasinõudmist. Juhtum oli siiski sisuliselt sarnane Belgia koordineerimiskeskuseid käsitleva juhtu-
- miga selle poolest, et komisjon oli muutnud oma hinnangut meetme kohta, mida varem ei peetud abiks, ilma et liikmesriik oleks meedet muutnud. Põhjenduses 210 esitatud kaalutlused tähendasid, et komisjon peab tagasi lükkama väite, et Alcoa võib oma õiguspärase ootuse kinnitamise aluseks võtta viidatud otsuse.
- (269) Alcoa poolt Alumixi otsusele omistatud tähtsuse kohta tuleks rõhutada, et kõnealune otsus võis anda abisaajale õiguspärase ootuse, et selles hinnatud tariifikord ei kujutanud endast riigiabi üksnes kuni 31. detsembrini 2005.
- (270) Õiguspärane ootus ei saa siiski tuleneda Alumixi otsusest seoses seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikes 11 sätestatud tariifi kohaldamisaja pikendamisega. Alcoa ei võinud õiguspäraselt eeldada, et 2005. aasta meedet, millega pikendati tariifi kohaldamisajaga 2010. aastani, võiks samuti automaatselt liigitada meetmena, mis ei ole abi. Puutudes kokku meetmega, mida a) on sisuliselt muudetud ja b) ajaliselt pikendatud, oleks hoolikas abisaaja kontrollinud abi seaduslikkust.
- (271) Alumixi otsusest tuleneva õiguspärase ootuse puudumist on sõnaselgelt kinnitatud Euroopa Kohtu asjaomase otsuse punktis 109.
- (272) Asjaolu, et Alcoa on investeerinud oma Itaalia tehasesse, ei saa olla õiguspärase ootuse tekkimise alus, võrreldes muudetud ja pikendatud tariifikorra seaduslikkusega, võttes arvesse seda, et siis kui Alcoa algne tariif kehtestati, oli täiesti selge, et see ei kesta üle kümne aasta, ja et Alcoa kavandas oma investeeringud selle põhjal ning mitte eeldusel, et tariif kehtib tähtajatult.
- (273) Eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes on komisjon järeldanud, et käesoleval juhul ei esine erandlikke asjaolusid, millele Alcoa oleks võinud tugineda õiguspärase ootuse tekkimiseks kõnealuse meetme seaduslikkuse kohta.
- (274) Sardiinia tehase puhul on komisjon ka kaalunud, kas 2007. aasta kiri ja sellest tulenevad muudatused oleksid võinud olla Alcoa õiguspärase ootuse aluseks.

⁽¹²¹⁾ Euroopa Kohtu 20. septembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-5/89: Saksamaa vs. komisjon (EKL 1990, lk I-3437, punkt 16).

⁽¹²²⁾ Vt Euroopa Kohtu 1. veebruari 1978. aasta otsus kohtuasjas C-78/77: Lührs (EKL 1978, lk I-169, punkt 6); 11. märtsi 1987. aasta otsus kohtuasjas C-265/85: Van den Bergh en Jurgens vs. komisjon (EKL 1987, lk I-1155, punkt 44), ja Esimese Astme Kohtu 15. detsembri 1994. aasta otsus kohtuasjas T-489/93: Unifruit Hellas vs. komisjon (EKL 1994, lk II-1201, punkt 51).

⁽¹²³⁾ Vt Euroopa Kohtu 11. märtsi 1987. aasta otsus kohtuasjas C-265/85: Van den Bergh en Jurgens vs. komisjon (*ibid.*, punkt 44); Euroopa Kohtu 26. juuni 1990. aasta otsus kohtuasjas C-152/88: Sofrimport vs. komisjon (EKL 1990, lk I-2477, punkt 26); Esimese Astme Kohtu 18. jaanuari 2000. aasta otsus kohtuasjas T-290/97: Mehibas Dordtselaan vs. komisjon (EKL 2000, lk II-15, punkt 59), ja Esimese Astme Kohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-223/00: Kyowa Hakko Kogyo vs. komisjon (EKL 2003, lk II-2553, punkt 51).

⁽¹²⁴⁾ Vt joonealune märkus 51.

(275) Sellega seoses tuleks märkida, et komisjon ei andnud 2007. aasta kirjas ühtegi täpset ja tingimusteta kinnitust selle kohta, et virtuaalne elektrijaam võib mõjutada järel-
dust abi kokkusobivuse kohta. Komisjoni talituste kirjas lihtsalt osutati, et „Euroopa Komisjoni konkurentsivolinik on nõus pakkuma kolleegiumile elektrienergia soodustariifide järkjärgulist ja lühikest kaotamise perioodi Sardiinias”. Selline sõnastus viitas sellele, et käesoleva juhtumi positiivne tulemus sõltub igal juhul otsuse eelnõu heakskiitmisest kogu komisjoni poolt. Seega ei saanud 2007. aasta kiri, võttes arvesse selle staatust (kiri komisjoni talitustelt) ning sisu (tingimuslik kinnitus), tekitada selliseid õiguspäraseid ootusi, mida tunnustab Euroopa Kohus.

6.6.1.2. Muud ühenduse õiguse üldpõhimõtted

(276) Ei Itaalia ega Alcoa ole selle kohta põhjalikke väiteid. Komisjon on siiski uurinud, kas muud ühenduse õiguse üldpõhimõtted takistavad abi osalist või täielikku tagasinõudmist.

(277) Seoses Venetos asuva tehasega tuleks märkida, et abi tagasinõudmisega ei rikota ühtegi ühenduse õiguse üldpõhimõtet. Komisjon avaldas uurimismenetluse algatamise otsuses Veneto tehasega seoses tõsist kahtlust abi kokkusobivuse suhtes ühisturuga ning järgneva uurimismenetluse käigus ei võinud miski muuta Alcoa uurimismenetluse algatamisega tekitatud muljet.

(278) Sardiinias asuva tehasega seoses on komisjon uurinud 2007. aasta kirjast tulenevat olukorda ja selle arengut. Nagu on kirjeldatud eespool põhjenduses 275, ei antud komisjoni talituste kirjas ühtegi täpset ja tingimusteta kinnitust selle kohta, et virtuaalne elektrijaam võib mõjutada järel-
dust abi kokkusobivuse kohta, vaid piirduti üksnes märkusega, et kui Itaalia oleks ettepanekule kohe reageerinud, oleks konkurentsivolinik teinud komisjonile ettepaneku kiita heaks tariifi lühike järkjärgulise kaotamise periood. Virtuaalse elektrijaama idee jäeti siiski järgneva menetluse käigus kõrvale kuni ajani, mil Itaalia otsustas selle ellu viia.

(279) Hoolimata sellest ettepanekust, nagu selgitatud põhjendustes 253–259, jõudis komisjon järeldusele, et virtuaalne elektrijaam ei saa olla aluseks, mille põhjal otsustada abi kokkusobivuse üle, põhjustel, mis seonduvad meetme asjaoludega ja virtuaalse elektrijaama üldise laadiga ega tulene komisjoni aruteludest Itaaliaga. Siiski on põhjust juurelda, kas pikemad läbirääkimised virtuaalse elektrijaama üle võivad tühistada eelduse, et

hinnang ebaseadusliku abimeetme kokkusobimatuse kohta toob kindlasti kaasa abi täieliku tagasimaksmise.

(280) Hoolimata asjaolust, et uurimine ei kestnud iseenesest kaua (kolm aastat), tunnustab komisjon, et käesoleval juhul kestis uurimine kauem seoses läbirääkimistega virtuaalse elektrijaama rajamise üle.

(281) Kuigi virtuaalse elektrijaama üle peetavate läbirääkimiste pikkus oli suuresti tingitud Itaalia hilinenud vastusest ettepanekule, tunnustab komisjon, et pikaajalised arutelud virtuaalse elektrijaama üle ei soodustanud hea halduse põhimõtet ning mõjutasid abisaaja käitumist edasise uurimise käigus. Komisjoni loodud ja õigeaegselt ümber lükkamata jäänud väljavaade, et tänu virtuaalsele elektrijaamale võib olla kindlustatud juhtumi soodsam tulemus Sardiinia tehase puhul, võis mõjutada Alcoa ettekujutust abi tagasinõudmise riski kohta Sardiinia tehase puhul pärast uurimismenetluse algatamist ning see võis omakorda mõjutada äriühingu äristrateegiat investeringute ja tegevuse planeerimise osas. Kui 2007. aasta kirja ei oleks saadetud, oleks Alcoa võinud otsustada tegevus Sardiinias lõpetada ning seega vähendada tagasimakstavat summat.

(282) Eespool esitatud asjaolusid arvesse võttes leiab komisjon, et on asjakohane jätta Sardiinia tehase puhul abi tagasi nõudmata ajavahemiku kohta alates kirja saatmise kuupäevast, s.o 19. jaanuarist 2007 kuni käesoleva otsuse vastuvõtmiseni.

6.6.2. Tagasinõutavate summade kindlaksmääramine

(283) Kokkuvõtteks tuleb vastavalt komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 794/2004 (millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks) V peatükile nõuda koos intressiga tagasi kõik ühisturuga kokkusobimatu abi summad, mis Alcoa sai alates 1. jaanuarist 2006 vastavalt seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikele 11⁽¹²⁵⁾.

(284) Tagasinõudmisega püütakse taastada enne ühisturuga kokkusobimatu abi andmist valitsenud konkurentsiolekorda. Selleks et kindlaks määrata tagasinõutavate summade suurus, on vaja kindlaks teha hind, mida Alcoa oleks maksnud turul oma elektritarnijatele, kui tariifi kohaldamisega ei oleks pikendatud.

⁽¹²⁵⁾ ELT L 140, 30.4.2004, lk 1.

(285) Vastavalt põhjendusele 157 sõlmis Alcoa ENELiga kahepoolse lepingu nominaalhinna kohta, mis oli ligilähedane standardtariifile, mida ENEL küsis kõrgepingetarbijatelt. Komisjoni arvates on tegemist hinnaga, mida Alcoa oleks maksnud tariifi puudumisel oma elektritarnijatele. Komisjon leiab seega, et tagasinõutav summa võrdub lepingulise hinna ja soodustariifi vahega. See summa langeb kokku hüvitisega, mida äriühing sai asjaomasel ajavahemikul⁽¹²⁶⁾. Sama arvutusmeetodi nägi komisjon ette Terni juhtumi⁽¹²⁷⁾ puhul, mis on otseselt võrreldav käesoleva juhtumiga.

(286) Komisjon on terviklikkuse huvides uurinud – ja pidanud vastuvõetamatuks – argumenti, et riigi toetuse puudumisel oleks Alcoa kaubelnud elektritarnijalt välja parema hinna ning seetõttu peaks tagasinõudmine põhinema teistsugusel, eeldatavasti realistlikumal alusel.

(287) Esiteks ei poolda komisjon põhimõtteliselt teoreetilise aluse loomise ideed, kui on olemas konkreetne ja asjakohane alus. Kohtuasjas Unicredito⁽¹²⁸⁾ lükkas Euroopa Kohus tagasi samalaadse hüpoteetilise lähenemisviisi ning otsustas, et „algse olukorra taastamine [...] ei tähenda mineviku erinevat taastamist, tuginedes hüpoteetilistele teguritele, näiteks arvukad valikud, mida huvitatud ettevõtjad oleksid võinud teha”.

(288) Seetõttu oli äriühingul pärast seda, kui komisjon algatas 2004. ja 2006. aastal tariifi suhtes ametliku uurimismenetluse ning Alcoalt nõuti emaattevõtja tagatist tagasinõudmise riski katmiseks, selge stiimul saada ENELilt parimad võimalikud tarnetingimused. Seega ei ole mingisuguseid viiteid selle kohta, et Alcoa ja ENELi vahel vabalt kokku lepitud hind ei esinda turuhinda, mida Alcoa oleks maksnud abi puudumisel.

7. JÄRELDUS

(289) Komisjon leiab, et Itaalia on EÜ asutamislepingu artikli 88 lõiget 3 rikkudes õigusvastaselt rakendanud peaministri 6. veebruari 2004. aasta dekreeidi artiklit 1 ja dekreetseaduse nr 35/05 (mis muudeti seaduseks nr 80/2005) artikli 11 lõiget 11, võimaldades Alcoa suhtes kohaldatava elektrienergia soodustariifi kohaldamisaja pikendamist. Komisjon leiab, et meetme suhtes, mis kujutab endast puhast tegevusabi, ei kehti ükski EÜ asutamislepingus sätestatud erand üldisest riigiabi andmise keelust ning see on seetõttu ühisturuga kokkusobimatu. Seetõttu tuleb kõik abimaksud peatada ning juba makstud abi tagasi nõuda. Tagasinõutav summa vastab kõigi hüvituskomponentide summale, mida tasakaalustusfond

maksis Alcoale. Veneto tehase puhul hõlmab tagasinõudmine ajavahemikku alates 1. jaanuarist 2006 kuni käesoleva otsuse vastuvõtmiseni. Sardiinia tehase puhul hõlmab tagasinõudmine 2007. aasta kirjale eelnevat ajavahemikku, st 1. jaanuarist 2006 kuni 18. juunini 2007,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Riigiabi, mida Itaalia on alates 1. jaanuarist 2006 õigusvastaselt andnud äriühingule Alcoa Trasformazioni peaministri 6. veebruari 2004. aasta dekreeidi artikli 1 ja seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõike 11 alusel, rikkudes asutamislepingu artikli 88 lõiget 3, ei ole ühisturuga kokkusobiv. Abisumma arvutatakse vastavalt käesoleva otsuse põhjenduses 285 osutatud meetodile.

Artikkel 2

1. Itaalia peab tagasi nõudma abisaajale makstud summa, millele on osutatud artiklis 1. Veneto tehase puhul on asjakohane ajavahemik seoses kõnealuse tagasinõudmisega alates 1. jaanuarist 2006 kuni käesoleva otsuse vastuvõtmiseni. Sardiinia tehase puhul on asjakohane ajavahemik seoses tagasinõudmisega alates 1. jaanuarist 2006 kuni 18. juunini 2007.

2. Tagasinõutavalt summalt arvestatakse intressi alates kuupäevast, mil summa abisaaja käsutusse anti, kuni selle tegeliku tagasimaksmiseni.

3. Intress arvutatakse liitintressina kooskõlas komisjoni määruse (EÜ) nr 794/2007 V peatüki ja komisjoni määrusega (EÜ) nr 271/2008,⁽¹²⁹⁾ millega muudetakse määrust (EÜ) nr 794/2004.

4. Itaalia tühistab kõik artiklis 1 osutatud tegemata abimaksud alates käesoleva otsuse vastuvõtmise kuupäevast.

Artikkel 3

1. Artiklis 1 osutatud abi nõutakse tagasi viivitamata ja tõhusalt.

2. Itaalia tagab käesoleva otsuse täitmise nelja kuu jooksul pärast otsuse teatavakstegemise kuupäeva.

⁽¹²⁶⁾ Komisjonil ei ole vajalikke andmeid summa täpselt arvutamiseks.

⁽¹²⁷⁾ Vt joonealune märkus 9. Terni juhtumi puhul arvutati, pikendati ja maksti soodustariifi, mille kohaldamisega oli samuti pikendatud seaduse nr 80/2005 artikli 11 lõikega 11, suuresti samal viisil nagu Alcoa tariifi puhul (kuigi erineva lõpphinnaga abisaajate jaoks).

⁽¹²⁸⁾ Euroopa Kohtu 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-148/04: Unicredito (EKL 2005, lk I-11137).

⁽¹²⁹⁾ ELT L 82, 25.3.2008, lk 1.

Artikkel 4

1. Itaalia esitab kahe kuu jooksul pärast käesoleva otsuse teatavakstegemist komisjonile järgmise teabe:

- a) abisaajalt tagasi nõutav kogusumma (põhisumma ja intressid);
- b) käesoleva otsuse täitmiseks juba võetud ja kavandatud meetmete üksikasjalik kirjeldus;
- c) dokumendid, mis tõendavad, et abisaajale on antud korraldus abi tagastada.

2. Itaalia hoiab komisjoni kursis käesoleva otsuse täitmiseks võetud riiklike meetmete edenemisega, kuni artiklis 1 osutatud

abi on täies ulatuses tagasi makstud. Itaalia esitab komisjoni nõudmisel viivitamata teabe käesoleva otsuse täitmiseks juba võetud ja kavandatud meetmete kohta. Samuti annab Itaalia üksikasjalikku teavet abisaajalt juba tagasi saadud abisummade ja intressi kohta.

Artikkel 5

Käesolev otsus on adresseeritud Itaalia Vabariigile.

Brüssel, 19. november 2009

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Neelie KROES

Tellimishinnad aastal 2010 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberandjal	ELi 22 ametlikus keeles	1 100 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paberandjal + CD-ROMil aastane väljaanne	ELi 22 ametlikus keeles	1 200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberandjal	ELi 22 ametlikus keeles	770 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt CD-ROMil	ELi 22 ametlikus keeles	400 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) CD-ROMil, kaks väljaannet nädalas	mitmekeelne: ELi 23 ametlikus keeles	300 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkursid	konkursside keeled	50 eurot aastas

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel CD-ROMil.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

CD-ROM asendatakse 2010. aasta jooksul DVDga.

Müük ja tellimused

Erinevate tasuliste perioodikaväljaannete tellimusi, k.a *Euroopa Liidu Teataja* tellimust, saab vormistada meie edasimüüjate kaudu. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

